

ARGIA

NAZIOARTEA

Britainiarrak krisi
ekonomiko eta
moralaren arteko
arrailduran

EKONOMIA

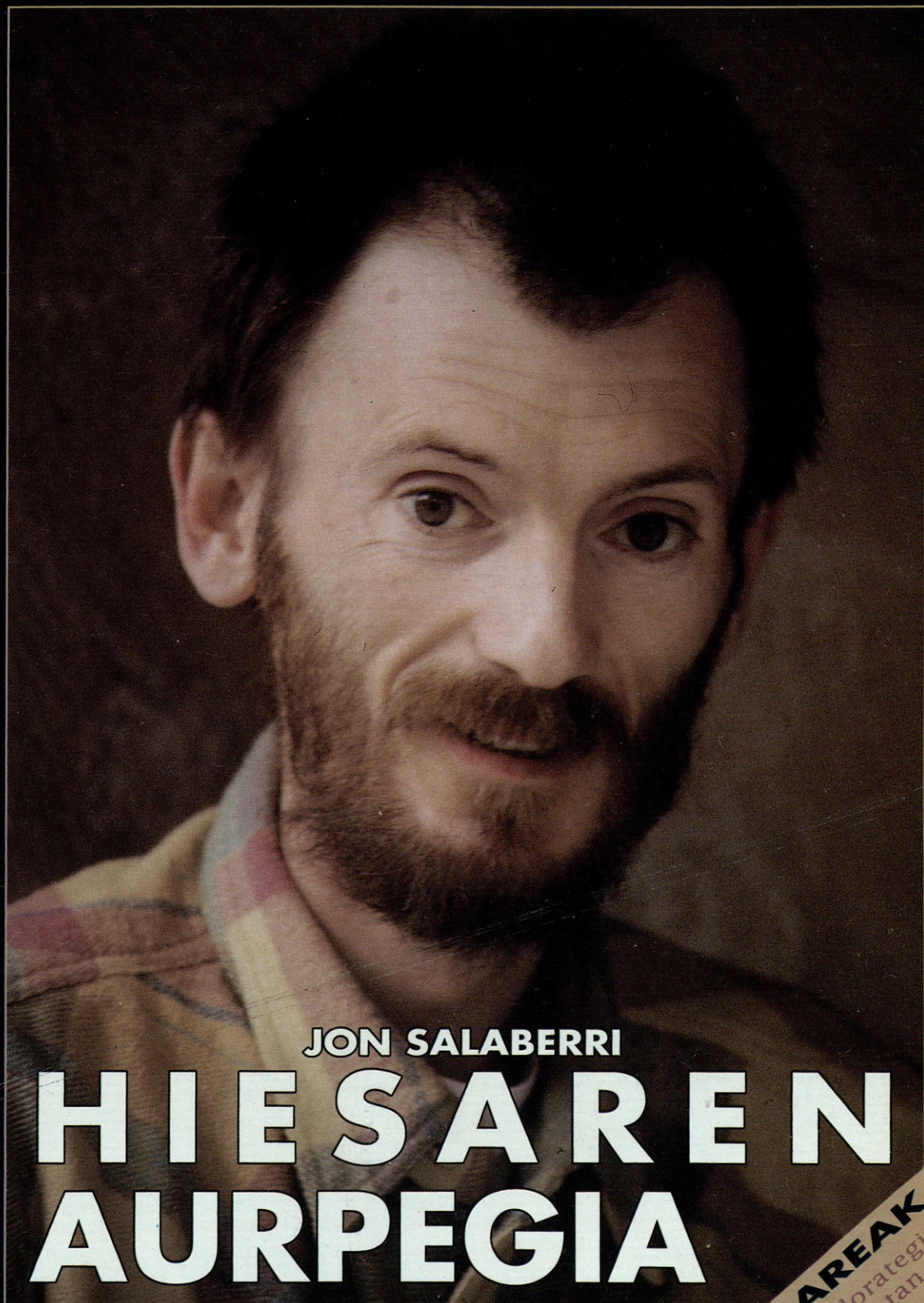
Gasolindegia,
liberalizazioa ere
monopolio
itxurarekin

ANGEL AMIGO

«Zinema industria
sortu baino,
jokabide
industrialak behar
dira»

GIZARTEA

Euskal
mugimendu
ekologista
indarrak batzeko
prozesuan



JON SALABERRI

HIESAREN AURPEGIA

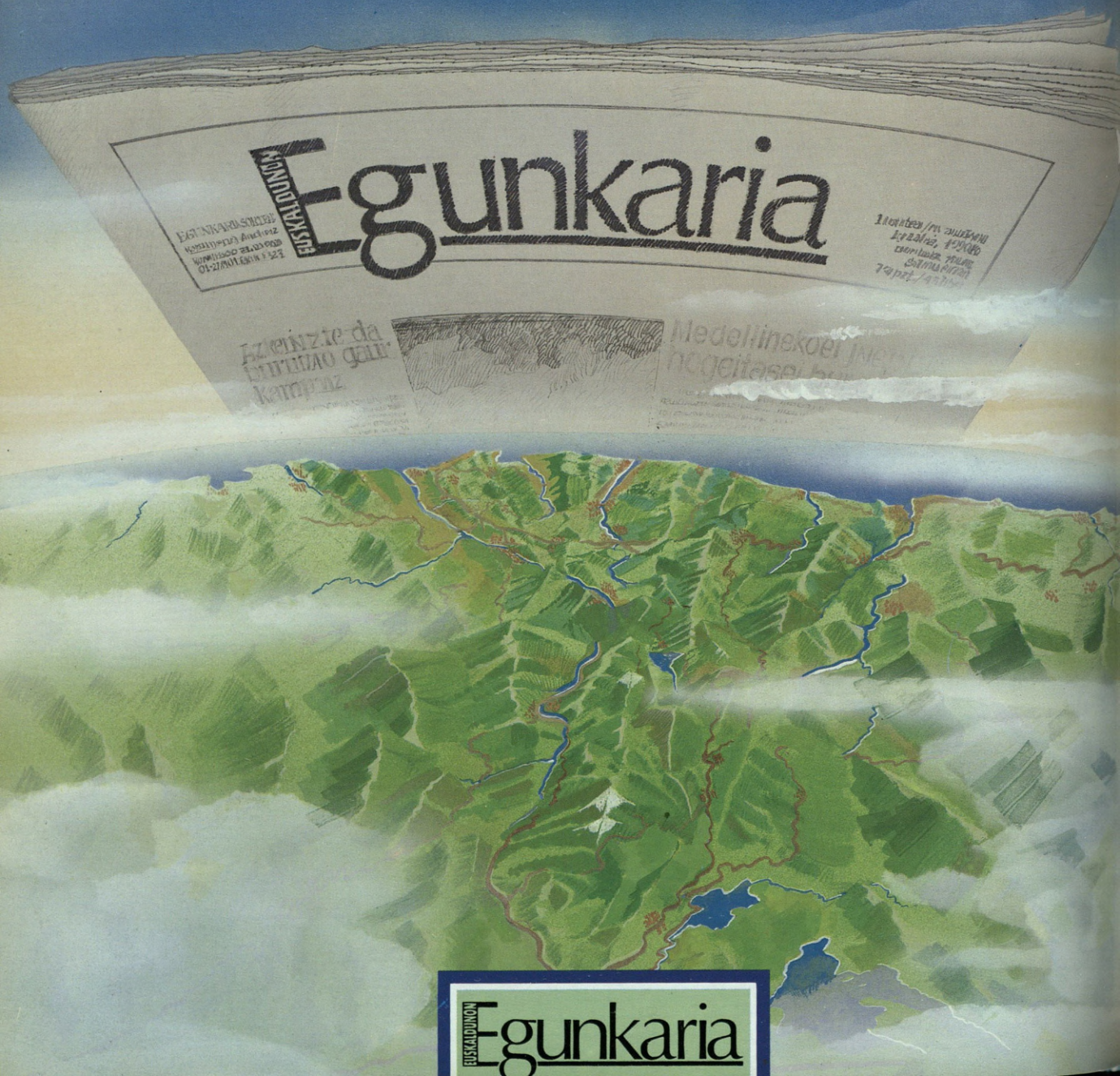


EUSENOR-EK GAZTEENTZAKO ENTZIKLOPEDIA PRESTATU DU

LANDAREAK
Udaberria lorategi
eta baratzetan
32 orrialdeko
eranskina

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria



Egunkaria

IRAKUR- LEAK MINTZO

Damutuak eta ARGIA

HASIERA batean isilik gelditzea pentsatu nuen. Gero, nire eta beste presoen senideen isiltasuna gaizki ulertuko zelakoan *isiltzen denak amore ematen du*, ARGIAko jarre-
rarekin nere ezadostasuna plazaratzea erabaki dut.

Duela urte asko ARGIAko harpideduna naiz eta, zoritxarrez, duela ere urte asko arreba eta koinatu bat Espainiko kartzeletan dauzkatzat. Hala bada, ARGIAko harpideduna eta preso politikoen senide gisa idazten dut.

Pasa den urtean damutze politika indartzea erabaki zuten geroztik, kartzeletako egoera, orokorrean, okertzen ari da nabarmen eta guk, senideok, ezin dugu ezer egin. Gure ezintasuna erabatekoa da. Pasa den astean bertan, Jaenen dagoen nere arrebari kartzelako errejimena aldatu diote inolako azalpenik eman gabe. Eta hau ez da kasu berezi bat. Hain zuzen ere damutze politikan espainiarrek lortu nahi duten garaipenak, hamabi damuturen kolaborazioa lortu baitute, harrotu egin du Barne ministerioa. Nolabait, damutu hauek espainiarrei ja-

rraitu beharreko bidea erakutsi diete: *presoak zapalduz* damuketak lortzeaz gain kolaborazioak ere lor daitezke. Are gehiago, damututako presoek hitz jariora badute pertsona duinarena ere egin dezakete, beren damutzeko erabakia diskurtso politikoaz jantziz.

Damutze politikaren egokitasunaz jabeturik, Espainiako Gobernuak, damutze bidea har dezaten beste presoen bizibaldintzak estutzeari ekin dio. Beraz, bakan bartzuen damutzeak beste askoren egoera zailtzea ekarri du. Eta gai honi buruz galdetutako damutu horrek ez zuen tutik esan. Ez zuen azaldu zer nolako gizatasuna den norbere burua salbu ikusteko bere lagunak lohian sartzea. Eta ez naiz aspektu politi-

koan sartuko. Espainiarrekin lerrotuz, dudarik gabe, damutu hauek Euskal Herriaren independentziari uko egiten diote. Baina hori beste kontu bat da.

Horregatik hain zuzen, beste egunean ARGIAko damutu bati egin zioten elkarriketa ikusi nuenean minduta sentitu nintzen. Oso minduta. ARGIA pixka bat nirea zelakoan nengoen nonbait. Hala bada, zuzendariari galdetzen diot: ba al dakizu zuk zenbat kostatzen zaigun guri gure senitar-teko presoei afektu minimo bat helaraztea? Zenbat haien deuseztatze pertsonala ekiditea? Seguru ez dakizula. Jakin izan bazenu ez zenioke damutu bati eman zenion tribuna emango.

Berria ikustean nire lehendabiziko erreakzioa nire harpidetza bertan behera uztea zen. Gero ezetz pentsatu nuen: Euskal Herriak oraingoz ARGIA behar du. Hala bada, harpidedun bezala jarraituko dut, baina ziurtatzen dut: neretzat dagoeneko ARGIA ez da maite nuena.

Jose Ignazio Iz. de Luzuriaga
(Donostia)

H I R U G A R R E N B E G I A

Irudimen ere ekonomia bezala dagoenekoa

ASTERO ere ezin gaitzekenei aureskua eramane eta hurkoari azpiak jaten ibili, irudi dezake, bestela, hemen aldame-nekoarenak begi zorrotzez begiratu eta *hostgarren zutabekoez* eta *satorrez* bete dugula erredakzioa. *Dena ongi dabil...* Egia da hirugarrenekooi gero eta kontu txiki gutxiago egin eta, bereziki, esaten dizkigutela; badaezpada diote. Egia da, halaber, urrutira txit interesgarri diruditen hainbat kazetariren arteko elkarriketak, demagun hogeita hamalau, bertara hurbildu eta bihurtzen direla lau; hots, geure etorrerak denak isilarazi eta ordenagailuari erantsita edo telefonotik ezin askatu jartzen dituela langile

ezin *lanpetuagoak*, harik eta edonork kafe makina edo tabernarako gonbitea egiten duen arte, orduan halabeharrezkoa bihurtzen baita arestian ezinezkoa zirudien guztien *nik-bukatu-dut* desiatua.

Onartu behar, dena den, lur eskukada mendi egiten ari garela eta goian kontatutakoak apur bat puztuta daudela. Gehienez ere aipatu gonbitea hementxe bertatik luzatzen baita. Azken alean ere ikus daiteke aldizkaria aurrera doala eta ez ditugula hau irakurritu pentsatu zitezkeenak egiten. Pentsa, azken alean zer komentatu topatu ez eta hementxe gabilta noraezan diskurtso absurdo bezain pattala egiten lankideek gauzak

artez egin dituztelako. Hau marka, zorioneko marka!

Gogoetarako beta eta abagunea eskaini digu azken asteak (esfortzu izugarria guretzat, noski, gogoetarena). Gai nagusiak aspaldidanik buruan euli txoro baten moduan jiraka dabilkigun kezkak esnatu dizkigu, langabeziarenak.

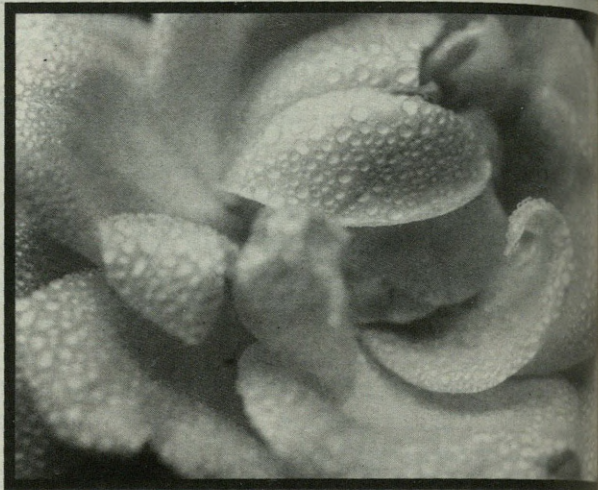
Horko datu hotz (horrelako berorik ba ote?) eta beldurgarriek ohartarazi digute ekonomiarekin zirikusia duen ezer aipatzen dugun bakoitzean *krisia, gainbehera, eskasia* eta antzerakoak erabili behar izaten ditugula. Ez, noski, kazetariak beste adjetibo 'baikorrakorik' ez dakitelako, egoera ez dagoelako txantxa askotarako baizik

(edo, era patetikoagoan esanda, egoera txantxetarako besterik ez dagoelako). Aztertu ditugunei erreparatzea besterik ez: grafikagintza, arrantza, nekazaritza, AHV, gazteria... Denak astotik mandora.

Ez gara pott eginda geratuko. Gainera, horiek gaintzeko Alexander teknika ere erakutsi digu aldizkariak. Ipuintxo bat baino ez dizuegu kontatu. Ea azken alean omenduak kontatutakoen eragina duen: *«Ipuin gazigoxoak izan dik aalmen:/ orra gandua urra ta nabari lurmen.../ Begi zabaletan irria nagusi:/ giro-alda ain usurik ez dut ikusi!»*.

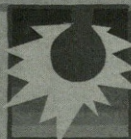
MIKEL ELORZA

- ARGIA**
ASTEKARIAREN
GEHIGARRIA
- L**andareak
1.428 zerbitzariaren baten bitartek berritatuko gogaitia / 1996



Udaberria lorategi eta baratzen

- Landareak zaintzeko aholkuak
- Landareen kimaketa ● ongarriak
- Negutegiak ● Perfumeak ● tintak
- Eritasunen kontrako metodoak
- Ekonomiaren garrantzia ● Ofizio berriak ● Manipulazio genetikoa
- Instituzioen papera

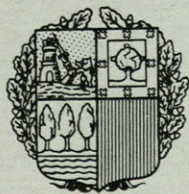


31. ORRIALDEA

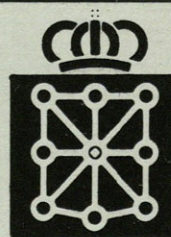
SORPRESA

ERFREDAKZIOA: Iñesta Oñativia, Pello Zuberia, Garbaine Ubeda, Elhuyar Kultur Elkarte (Arturo Elosegi, Joxerra Aizpuru, Jon Larrañaga) 1997.
PLAZZITATE ARRI/RAIUNA: Iñaki Martikorena

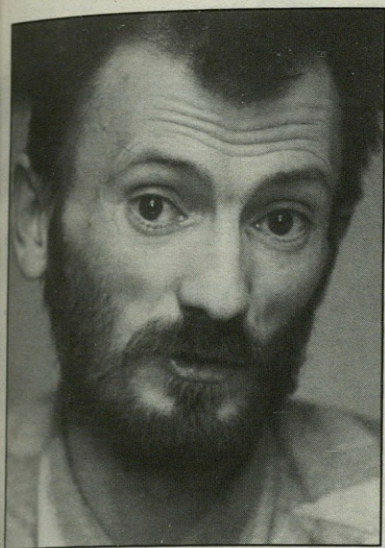
LANDAREAK: Tratamendu berezi bat eman nahi izan da gaiari, merezi zuen eta. Udaberriak lorategi eta baratzetako hazia astinduko dituen honetan, aparteko gehigarri batean topatuko dituzu sasoi honetako landareak zaintzeko aholkuak, eritasun kontrako metodoak, mapipulazio genetikoak izan dituen azken lorpenak, perfumeak eta tinteak egiteko modua eta beste./



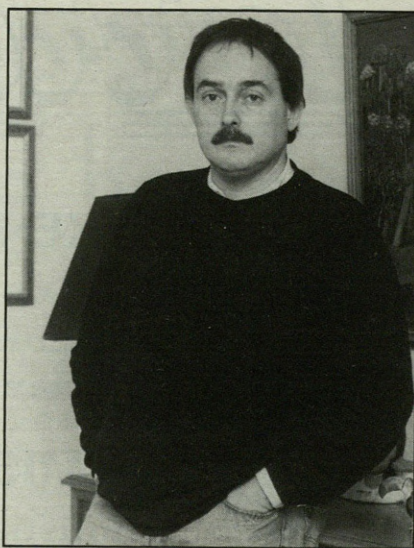
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



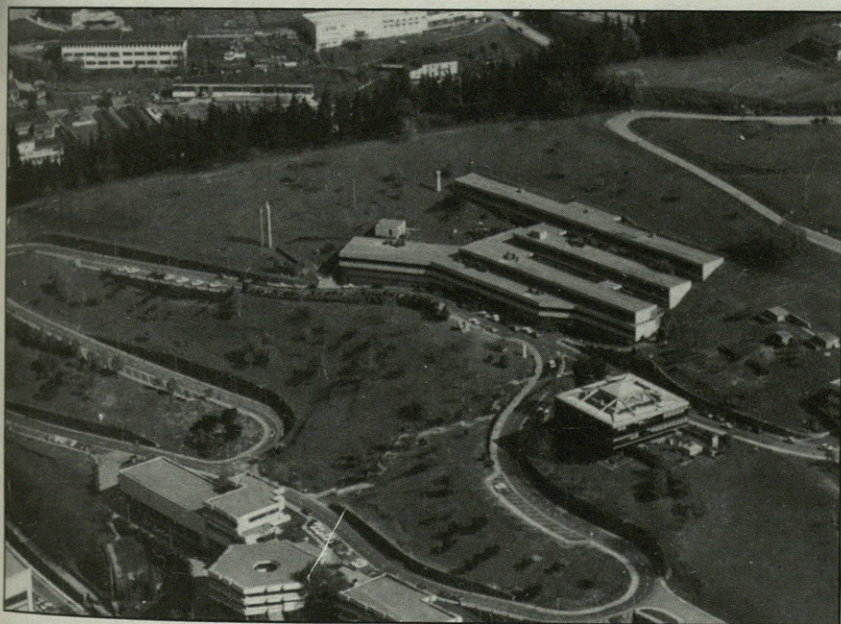
Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren laguntza jaso du



JON SALABERRI: Euskal Herrian HIESak jota daudenen bozeramailea bilakatu da azken urtean Jon Salaberri arrasatearra. 32 urtekoa, HIES Ekimena elkarteko lehendakaria dugu, eta lanean dihardu gaitz honen prebentzio lanetan. Norbaitek ahaztua bazuen ere, pertsona bat dela azaldu digu, batez ere, berarengana joandakoan. Mendeko gaitzik gogorrenetarikoa baten aurkako borrokan kontzientziatua dagoen pertsona./**34**



ANGEL AMIGO: Ikusentzutekoen mundua lantzeko master bat antolatut dute Euskal Herriko Unibertsitateak, Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroak eta Argilan taldeak. Bertan parte hartuko du, besteak beste, Angel Amigo zinema ekoizleak. Arlo honen inguruko gorabeheraz aritu gara berarekin, bere esperientzia baliatuz Euskal Herriko zinema ekoizpenak bizi duen egoeraren analisi bat egin asmoz./**44**



EKONOMIA: Urtarrilaren 19an liberalizatu ziren Espainiako gasolindegia. Estatuak orain arte izan duen erregaien monopolioa haustearren onartu da lege hau. Baina errealitateak erakutsi duenez, monopolio hori forma aldetik desagertu arren praktikan mantentzen da. Baita Euskal Herrian ere. Epe luzera hori alda daitekeela diote euskal gasolinzaileek. Hor dago Esergui elkartearen proiektua./**30**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrión, Ixiar Rozas, Iñigo Herce, Ander Usabiaga.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asumendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Xarlo Etxezarreta, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Xabier Mendiguren, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Puntutuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Iñaki Zarata, Pello Zubiria.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo, Leire Arzuaga.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

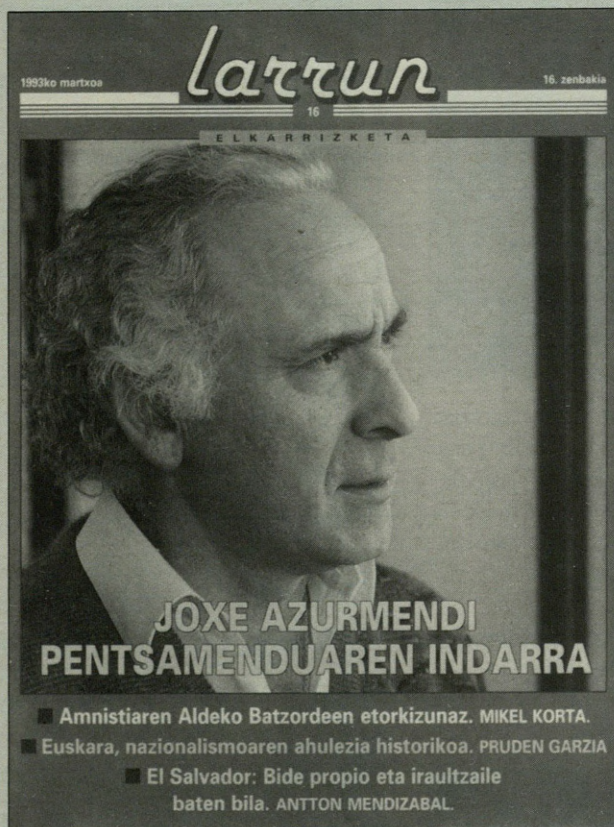
Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

16 garren zenbakia
KALEAN

LARRUN



JOXE AZURMENDI:

«ETA da gure azken historiak duen daturik inportanteena»

ANMISTIA

Anmistiaren Aldeko Batzordeen etorkisunaz

EL SALVADOR

Bide propio eta iraultzaile baten bila

EUSKARA

Nazionalismoaren ahulezia historikoa

Mugarik gabeko pentsamendua

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK
.....
HELBIDEA Tel.:
.....
HERRIA
HERRIALDEA K.P.
BANKU EDO AURREZKI KUTXA
SUKURTSALA
SUKURTSALAREN ZENBAKIA
KONTUAREN ZENBKIA

(Urtean lau ale. Hego Euskal Herria: 2.800 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera)

LARRUN: Industrialdea, 1 eta 2 pabilioiak, Tel: 37 15 45 Fax: 36 10 48 Lasarte Oria 20160

Bide berririk gabe

IPAR Euskal Herrian espero ziren bezala joan dira hauteskundeak, eskuineko koalizioak bere hegemonia mantendu baitu. Laugarren hautesbarrutian Intxauspek ez du bigarren itzulirean beharrik izango. Kostaldeko hautesbarrutian Alliot Mariek (RPR) Paul Badiola izan du aurrez aurre eta honek kalte egin badio ere, Badiolak ez du lortu, berak espero zuen bezala, abertzale eta ekologisten botoak lortzea. Hala ere, Baionako hautesbarrutian Alain Lamassourenekin gertatzen den bezala, datorren igandean diputatu hautatuak izango dira RPREko kideak. Baina Iparraldean eskuina nagusi izan bada ere ez du gorakadarik lortu, eta PSK galdu dituen botoak ez dira eskuinera joan, beste zenbait alderditara baizik.

Guztiak berdin dirau Iparraldeko giro politikoan, eskuinak boterean darrai, PS izan da jeitsi den bakarrenetako eta beste alderdiak abertzaleak barne bere horretan mantendu dira, igoera txikia lortuz. Abertzaleak banatuta aurkeztu dira eta ez dute mirakulurik lortu, barnekaldeko zenbait tokitan emaitzak dexente onak izan badira ere orokorrean betiko modura jarraitzen dute.

Aldaketa txikiak alde batera utziz, berrikuntza handirik ez Iparraldean hartzen duten hiru hautesbarrutietan, ez dute hauteskunde hauek bide berririk ireki.

ARGALA komandoko ustezko kideak Parisen epaituak izaten ari dira hauteskundeen erdian, sozialistek

ETAren aurkako borrokan egin dituzten lorpenei azken etenkina atera asmoz edo, baina emaitza ikusirik etekinik gabe. Frantzia ETAko komando batetako kide izateagatik Ipar Euskal Herriko herritar batzuk epaituko diren lehen aldi honetan, justizia espainiarra eta frantziarraren arteko loturak azalerazi dira. Bide berriak ireki dira kolaborazio zaharrak kaleratzeko. Hala ere, lotura hauek noraino eta zertarako iristen diren ikus-teke dago. Pariseko epaitegiak Unai Parot bertan deklaratzera joateko eskaera egin du, euskal presoan abokatuen eskaera jarraituz. Europako hitzarmenak diotenez, Espainiak Parot Parisera eraman beharko luke, baina Espainia ez dago Parotek bere adierazpenak toturapean egin zituela entzuteko prest, eta zail izango da Parot Parisen ikustea. NBEk eginiko torturaren inguruko txostenaren ohiartzuna oraindik ere entzun daitekeenean, gobernu espainiarrak ezin du bere burua tortura arazoetan murgildurik ikusi. Hala ere, aste honetan bertan jakingo dugu justizia espainiarra eta frantziarraren arteko kolaborazioa noraino iristen den.

ESPAINIAN ere, ETAren aurkako borrokaren lorpenei betetzen dituzte politikarien ahoak, baina ostegunean goardia zibil bat hil eta beste bat larriki zaurituak izan ziren tiroz Donostiako Ategorrieta ibilbidean. Hildako goardia zibilaren aldeko hileta elizkizunak Gobernu Zibilean burutu ziren, ohizkoa zen bezala Famili Santuko elizan egin orde. Erabaki hau eliza honetako apaizak euskara erabiltzeko asmoa zuelako hartu zen.



Corcuera eta De la Quadra ministroak, segurtasunera idazkari den Rafael Verarekin batera Madrilgo terrorismoaren aurkako ituna sinatu zuten taldeetako ordezkariekin bildu zen ETAren aurkako borrokaren berri emateko. Bileran hau ere bergizarteratzearen inguruan alderdiek dituzten ikuspegi ezberdinak kaleratu zituen.

Aitziber Yarza

Hilabetetan estrategia politikoari buruzko eztabaidan aritu da

KAS: 1992ko gertaeren ondoren azterketa politikoaren garaian

Martxoaren 27an Bilboko erakustazokan burutuko den ekitaldi politikoan azken hilabeteetan KASen eman den estrategia politikoari buruzko eztabaidaren berri emango da. Eztabaida honetan, atzera begirako azterketa, negoziazio politiko, mugimendu sozialak eta Iparraldea izan dira atalik garrantzitsuenak. Ekitaldi honen ondoren, eztabaidaren bidez lorturiko emaitzak gizartera zabaltzeko saioa burutuko du KASek.

DUELA hiru urte KASen egituraren inguruan hausnarketa bat eman zen eta, horren ondorioz, egiturak aldaketa jasan zuen. Orain, berri, ildo politikoen inguruko eztabaida bat burutu du KASek. 1992a urte berezia izan da, garrantzia politiko izan duten gauza asko gertatu baitira: EAJ-HB harremanak, Bidarteko atxilotak, autobidearen auziaren inguruko akordioa eta abar. Gertaera guzti hauek eraman dute KAS bere ildo politiko eta baita ezker abertzale osoaren ildo politiko ere aztertzerara. Duela hiru urte egituraren aldetik hausnarketa bat burutu zuen KASek eta orain berri, ildo politikoaz aritu da.

Eztabaida honetatik atera

dituzten emaitzak kalera-tzeko martxoaren 27an Bilbon ekitaldi politiko bat burutuko dute. Eztabaida, dena den, ez da hemen bukatuko, bigarren fase bati emango baitzaio hasiera. Fase honetan eztabaida hau gizarteari zabaldu nahi zaio, eta zenbait eztabaida antolatuko dira, KASek lortu dituen ondorioak besteentzat ekarpen ere izan daitezen.

■ Lortu diren emaitza onen artean, proiektu independentistaren baliogarritasunaren ideia zabaltzea aipatzen da ●

Burutzen ari den eztabaida prozesuan atzera begira azterketa bat egin da KASen, eta bertan lortu diren emaitza onak eta negatiboak ere aipatu dira. Emaitza onen artean autodeterminazio eskubidearen aldarrikapena eta proiektu independentistaren baliogarritasunaren ideia zabaltzea aipatzen da. Xabier Alegria KASeko bozeramaileak agertu digunez, «lehen aldarrikapen hauek ezker abertzalearenak soilik ziren, baina gaur egun gizarte osoarenak bilakatzeko ari dira». Bestetik, orain arte ongizatea eta independentzia elkarren aurkako bezala ikusiak izan badira ere, etorkizun ekonomikoa subiranotasunarekin lotuta dagoeneko ideia ere gero eta gehiago zabal-

tzen ari dela ikusi du KASek.

Baina autokritikak ere bere lekua izan du KASen eztabaidan, eta azken urteetan izandako alde negatibo bazala, ezker abertzaleak jasan izan duen nolabaiteko geldialdia aipatzen da. Alegriaren ustez, «itunak diseinatu zirenean, zuten ezaugarri politikoez berandu konturatu ginen. Honen ondorioz, konturatu ginenean, gainbalaratu ere egin genituen, eta gizartean bakartuak izateko arriskua ere sentitu genuen. Guzti honek nekea eragin du. Estatuak legitimazio maila bat lortu du, bere biolentzia, era zientifikoa garatuz, ezkutatzeko lortu du, kolpatua dena agresore bezala azaleraziz».

Proiektu politikoak indartzeko

KASek, honen aurrean, indar guztiak mekanismo baten inguruan ezin direla bilatu planteatzen du, proiektu politiko osoaren inguruan



Bilboko erakustazokan martxoaren 27an burutuko den ekitaldi politikoan KASen eman den eztabaidaren funtsa zehaztuko da. (Argazkia: Xouse Simal).

bilu behar direla. Alegriaren esanetan, «honek eguneko lanean murgiltzea eskatzen du eta ez ETaren borrokaren eraginez etorriko den momentu koalifikatuaren zain egotea».

Eztabaidako beste gune garrantzitsu bat negoziazio politikoa izan da. KASEk negoziazioa eztabaida gainditzeko modu bezala ikusten du. Hala ere, Eztabaidan azaldu denez, gehiegi identifikatu dute negoziazio politikoa eta beraien proiektu politikoa. Horregatik gizartean ere negoziazioa, proiektu politiko konkretu baten inposatze moduan ikusten da. KASen ustez, negoziazio politikoa ez da interes partikular bat, interes komuna baizik, marko politiko berrira eraikitzeko tresna. Negoziazio politikoa ez da helburua, bidea baizik.

Bestetik, ikusi da borroka armatua gaizki kokatu ohi zela kontzeptu zaharrak erabiltzeagatik, kontraesa-

nak ematen zirela. «Alde batetik, borroka armatua ezinbestekotzat jotzen genuen, Estatuak beste biderik ez duelako eskaintzen; eta negoziazioa da honekin amaitzeko bidea. Hau borrela da. Baina bestetik, borroka armatuak fase guztietan duela zentzua planteatzen genuen. Kontraesan hori argitzeko bideak irekiz gero, planteamentu bortitzaren amaiera etor

garatu ondoren, HB eta PSOEn arteko mahai osagarria planteatzen zen, eta ondoren alderdi guztietara zabaltzea. Gaur egun, honen ordeaz, eta alderdiek honen inguruan egin zuten erabilera ondorioz batez ere, Estatu eta ETaren arteko negoziazioaz gain, alderdiek akordioaren garpenean protagonismo handiagoa izateko bideak irekitzea nahi da, alderdiek

berezko baloreak badituztelako.

Eztabaida honetan, berrikuntza gisa, Ipar Euskal Herriarekiko azterketa azaltzen da. Azterketa honek autokritika ekarri du, Euskal Herriaren askapen prozesuan Ipar Euskal Herriarekiko gutxieste bat egon delako. Eztabaidaren emaitza gisa, KAS, hemendik aurrera egingo dituen azterketa politikoetan, ikuspegi nazionala izaten saiatuko da. Hala ere, eraketa ez da KASen presentzia planteatzen Iparraldean, bidea errazteko aukerak sortzea baizik.

KAS burutzen ari den eztabaida honen helburuetako bat gizartearekiko harreman zuzenagoa ekarriko duten bideak lortzea litzateke; eta hau antzeman daitেকে eztabaida gizarteari zabaltzeko gogoan; baita borroka guztiak indartzea eta guztiak erabakitzaileak direla azaltzean ere.

■ Eztabaida prozesu honen helburuetako bat gizartearekiko harreman zuzenagoa ekarriko duten bideak lortzea litzateke ●

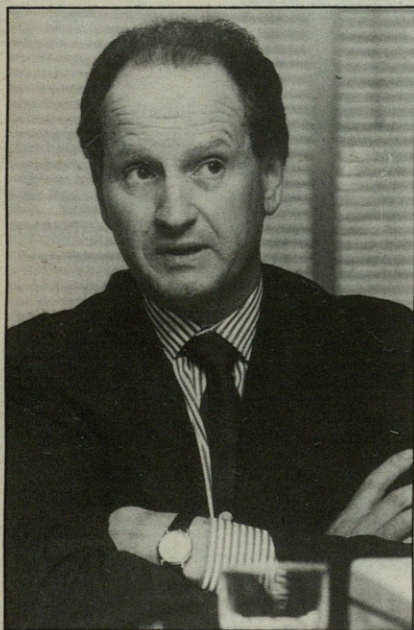
daitেকেela diogu», adierazi digu Alegriak. Gaur egun borroka armatua beharrezkoa dela azaltzen da, beste biderik ez dagoelako.

Algerren erabili zen sistema bertikala zaharkitua geratu dela ere planteatu dute. Algerren, ETA eta Estatuaren arteko negoziazioa

lehen bezala joka ez dezaten.

Mugimendu sozialen papera ere aztertu da, eta hauetako batzuk ezker abertzalearenak balira bezala tratatzea gainditu beharreko zerbaite bezala ikusi da, ezker abertzalearentzat mugimendu horiek

E Z P A L A K



■ ATUTXA AUZIPERATU DEZAKETE

RAUL Ibañezen galdetegian parte hartu zuten ertzainen izenik ematen ez badu Juan Mari Atutxa auziperatu izan daiteke. Ramiro Garcia de Dios epaileak hirugarrenez eskatu dizkio galdetegian parte hartu zuten hiru ertzainen izenak, eta hauek eman ezean, agintaritza judizialarekiko desobediencia delitua egotzi diezaiokeela jakinarazi dio.

Ertzain hauek Ibañez torturatzeaz salatu dituzte. Raul Ibañez, 1991ko abuztuaren 30ean atxilotu zuten Basaurin, Bilboko Etxebarria parkean egun bat lehenago burutu zen operazioaren jarraipen gisa. Geroztik, Raul Ibañez preso dago. Berarekin batera atxilotuak izan ziren beste bost gazte, aske utzi zituzten ondoren, eta prentsaurreko batean tratatu txarrak salatu zituzten.

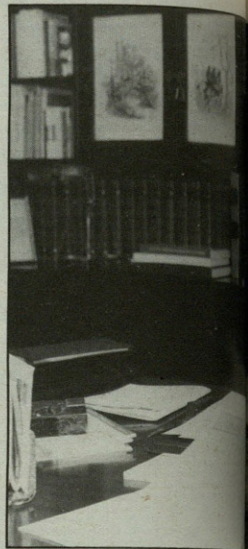
■ INDULTATURIKO GOARDIA ZIBILEK ESPETXE ZIGORRA BETEKO DUTE

GOBERNU espainiarrak indultatu zituen bost goardia zibilek ezarri zitzaizen lau hilabeteko espetxe zigorra bete beharko dute. Gobernuak emaniko indultuaren bidez ezarri zitzaizen lau urteko lan uztea betetzea barkatzen zitzaizen, baina ez zitzaizen espetxe zigorra barkatzen. Donostiako Entzutegiak zigorra berrikusteari uko egin dio, eta ondorioz zigorra bete beharko dute. Donostiako Entzutegiak zigorra ez berrikustearen erabakia hartzeko argudiatu duenez, «*ekintzak oso larriak dira, eta gizartean ere eragin handia dute*».

Bost goardia zibil hauek 1982an Juana Goikoetxea torturatzeagatik zigortu zituzten, eta gobernuak duela aste batzuk erabaki zuen Ministroen Kontseiluan beraien zigorra barkatzea.

■ OSPITALETIK ESPETXERA, OSPITALEA IREKI ZEZATEN

INIGO Andonegi Mendaroko Ospitalean atxilotu zuen Ertzaintzak, eta ospitalearen irekitze ofiziala zela eta bertatik atera eta Martuteneko espetxera eraman zuten, oraindik ere ospitalean jasan zuen ebakuntzaz hobetzeko egun batzuk behar bazituen ere. Presoaren familiak kaleratu dituen datuen arabera, Ardanza lehendakariak ez zuen nahi ospitalearen irekitze ofizialean preso bertan egotea, eta Barne Sailak indar egin zuen preso bertatik ateratzeko.

Z
I
H
Z
E
Z
T
I
H

«PSE-PSOE eta EE bateratze-tributik herrira igarotzea bezala da. Ni PSOEra mugatzen lagun naizelako».

Juan Mari Bandres, EEko lehendakaria.
El Mundo, 93-III-13

«Uak diputatu bat behintzat lortzea nahiko nuke, jendea Euskal Herrian orain arte ezagutu dituzten euskal herritarretatik desberdintza diren beste pertsonak ere badaudela azaltzeko».

Enriqueña Benito, UAKo bozeramailea Eusko Legebiltzarrean.
Deia, 93-III-16

«Txikierdiren ariman sartuta gustatuko litzaidake, elkar jotzen duten sentimenduetan baterik dagoela uste baitut».

Xabier Arzalluz, EAJren EBBko lehendakaria.
Deia, 93-III-14

«Ni Pasaiko langilea nintzenean Bandres bezalakoa izan nahi nintzen».

Ramon Jauregi, PSEko idazkari nagusia.
El Correo Español, 93-III-13

G O R D E T Z E K O A K

FN ISLAMAREN AURKAKO KANPAINA EGITEN

FRANTZIAKO Fronte Nazionale Ipar Euskal Herrian islamaren aurkako kanpaina burutzen ari da. Euskal Herriarentzat proposamen berezirik ez duenez, etorkinen aurka dihardu etengabe. Islamaren aurkako kanpaina burutzen ari dira, baina Ipar Euskal Herrian gaur egun ez dago islameko fededunik.

K A R T A J O K O A N

en bido...

...ordago!



«ETaren ekintzak gutxitu dira, baina arriskurik ere bada, gehiegi lasaitu baikaitzke, eta hartzairen larrua bera dabileno sal baitezakegu».

Diego Conejo, SUPeko eraketa arduraduna. Egin, 93-III-17



XABIER ARZALLUZ

Gregorio Ordoñez, EAEko PPko bozeramailea, pozik azaldu zen Alemaniako Hessen-eko hauteskundeetan Die Republikaner alderdiak —alderdi ultraeskuindarra— igoera izan duelako. PPren jarrera honek Xabier Arzalluzen kritikak jaso zituen, eta haren inguruan galdegin ziotenean, «gizon honek edozein gauza esaten duela» adierazi zuen. Arzalluzek azaldu zuenez, «Ruperez jauna ere Demokrata Kristauen Internazionallean bapatean azaldu zen, PP bertan sartzeko eskaera eginez, Espainiako demokrata kristau gebienak alderdi honetan daudela argudiatuz. Nire ustez, PPn demokrata kristauak baino askoz ere ugariagoak dira faxistak». Ideia honen oinarri bat emateko Arespakotxagaren kasua aipatu zuen, «senatore izanda, alderdien sisteman aurka zegoela esatera iritsi baitzen» ●



GREGORIO ORDOÑEZ

EAEko PPko bozeramaileak erantzun bitxia eman zion Xabier Arzalluzek esandakoari. Gregorio Ordoñezen ustez, «EAJk badaki datozen hauteskundeetan PPra itzuliko diren botoak galduko dituela, eta horregatik egiten ditu horrelako adierazpenak». Ordoñezen esanetan, «botoemaile nazionalista asko ez daude prest sozialisten politika ekonomikoa babesteko; soilik PPri botoa emanez bota daiteke Felipe Gonzalez Moncloatik, EAJri botoa ematea PSOERI ematea bezala da». Dirudienez, EAJren botoak hartzeko gai ere sentitzen da PP. Faxistak deitu zitelako ere haserre azaldu zen Ordoñez, «Arzalluzek ez du inor sailkatzeko baldintzarik, PP barnean nabiz kanpoan. Nabikoa du giza arraza odolaren RH eta burezuraren tamainaren bidez banatzen» esanez. ●



«Ezin dugu presoak berriro ere espetxe batean edo bitan biltzearen alde azaldu, hau HBk proposatzen duen zerbait baita».

Iñaki Anasagasti, EAJko bozeramailea kongresuan. Egin, 93-III-16

Dena prest 95eko lehendakaritzetarako

SONDEOAK era guztietakoak izaten dira, baina Frantziako legebiltzarrerako hauteskundeetan erdibana asmatu dute. Irabazleak eskuintiarrek (RPR-UDF) izango zirela jakiteko ez zen inkestaren behar handirik, baina iragarritakoa lortu dute (botuen % 40,2). Ezin esan berdin, inkestek bigarren eta hirugarren postua eskaintzen zieten sozialista eta ekologistez. Sozialisten porrota iragarritakoa baino handiagoa izan da (% 18,1) eta ekologistek ere inkestarik txarrenak iragarritakoaren erdia lortu dute (%7,3). Uneren batean inkestetan bi-

garren indarra izatetik Batzarre Nazionalean eserlekurik ere ez izatera iragan dira. Alderdi Komunista, espero bezala, beheranzko joerarekin baina mantendu egin da (% 8,7), eta Fronte Nazionale, berriro ere iragarritakoaren aurka, bere igoerarekin Frantziako hirugarren alderdi moduan agertu da (%11,4).

MITTERRANDEN hamarkada sozialistaren porrotaren zergatiak aztertzean, ez da gehiegi arakatu behar administrazio sozialistaren ustelkeria eta langabeziarekin topo egiteko.

Mendebaldeko gainerako estatuengan legez, populazioak gero eta konfidantza gutxiago dauka politikoen gain. Hauteskunde hauetako abstentzioaren % 30k hauteslegoaren joera hori azpimarratzen dute. Frantziarrek jadanik ez dute konfidantzarik ezkerreko alternatibetan. Edo pasoa egiten dute edo eskuma indartu, eta azken hau bere modu muturrekoen gain, Fronte Nazionalearen ildotik. Ekologisten porrota aztertzeke, euren indefinizio maila eta esparru politikoan duten esperientzia eskasa kontutan izateko arrazoiak

Azkenean gauzatu dira susmoak, Ieltsinek balio gabe utzi ditu legebiltzarrak bere aurka hartutako neurriak eta botere gehientsuenak bereganatu ditu. Galdegai nagusia orain, armadaren erantzuna. Eta badirudu hau gizartea bezain banatuta dagoela erabakiren bat hartzerako orduan. Mendebaldeko estatu negusienek, demokrazian oinarrituz, berehala agertu dira Ieltsinen alde, ahaztuz antza, 1992aren bukaera arte honek eduki dituen botere bereziak legebiltzarrak berak eskaini zizkiola 1991ko abuztuan. Urte hartako abuztuko kolpea eta gero, Ieltsin erreforma guztiak bideratzeko moduko indarrarekin sentitu zen. Ez zuen alderdirik egituratu bere inguruan eta orain 'bakarrik' dago.





El Salvadorren Egiaren Batzordeak aurretik guztiok genekizkienak lau haizeetara zabaldu ditu. Cristianiren gobernua ere ikututa geratu da zeharka eta EEBBen erantzunkizuna ere nabarmena da, bai urte guzti horietan eskainitako laguntzagaririk, eta baita sinesgaitza delako sarraski guzti horiez ezer ez zekitela. Adiskidetzeko prozesua ezinbestekoa da baina Jon Sobrinok josu lagunak dioen bezala, prozesu horretarako ezinbestekoak dira «lehenbizi egia, gero justizia eta azkenik barkamena». Cristianik arrapaladan ateratako amnistia legeak justiziarako leku gutxi uzten du.

dira. Indefinizio mailan, oraindik gizarako arazo ugari erantzunak ematerakoan oso 'berde' daudelako batetik, eta Belaunaldi Ekologikoa eta Berdeen arteko desberdintasunak ere nabarmenak direlako bestetik.

BIGARREN txandarako gauzak erabakita daude baina ikustekoa

izango da abstentzioarekin zer gertatzen den. Eskuinak zerbaiti beldur badio abstentzioari da. Chirac eta Giscarden arteko borrokak aurrera jarraituko du, eta ikusi beharrekoa, Mitterrandek gobernua osatzeko aukera nori ematen dion da. UDFren esku zein RPRren esku geratu, gobernu berriak arazo galantak izango

ditu eta eskuina horren jakinaren gainean dago. Mitterrand hilda dago jada buruzagi politiko gisa, baina lehendakartzarako ospatu beharreko 1995a arteko epe horretan arazo frango sor diezaioke eskuinari.

Ezkerrak bere aldetik, lehendakartzarako hautagaiak ia definituta utzi dituzten hauteskunde hauek igaro ondoren, denbora gutxi dauka 1995 hauteskundeetarako. Michel Rocard buruzagi sozialistaren *big bang*ak mirariak egin beharko ditu eskuinari lehendakartzat kentzeko, edo hauek oso gestio txarra egin beharko dute datozen bi urte hauten. Frantziarrak, berriro ere laster daude hauteskundeetan.

Halaber, ezin uka emaitzok Frantziako hegoaldeko estatuan izan dezaketen eragina. Inkestek PP PSOEtik gero eta hurbilago jartzen dute eta azken inkestean arabera pasatu ere egingo luke akaso. Frantziar PSF bi urtetan erdira jeitsi da eta Espainian ere PSOEn mitoa buruz behera doa. Gauzak konpontzeko denbora gutxi erekin dabilta gainera.

Lukas Martinez

TERMINOLOGIA

Arrisku. Gaitzen edo kalteren bat ekar lezakeen egoera.

Bosnian, musulmanek serbiarren erasoak jasan beharraz gain, hemendik aurrera euren arteko erasoak ere jasan behar dituzte. Biziraupenaren erasoak dira eta, egia esan, estatubatuarren paratxutak heldu diren lekuetan bakarrik somatu da kontua. Alegia, laguntza eskuratzearren sortutako borroka eta liskarretaz ari naiz. Kurdistanen ere ikusi ahal izan genituen antzerakoak. Leku gehientsuenetan legez, batzuk gutxi eta beste batzuk asko. Bosnian jatekorik falta ez duten horietakoak kasku urdinak dira. Jatekorik ez baina eurek zerikusirik ez duten gerra batean herri minez josita. Eskerrak agintariak beraiekin gogoratzen diren. Ingalaterrako Carlos printzea horren eredu. Sasi guztien gaintetik eta lainu guztien azpitik, Bosniara iritsi zen iragan asteen britainiar kasku urdinei alimoak ematera. Ez hori bakarrik, eurekin bazkaldu zuen paperezko platerretan eta plastikozko koilararekin. Printzeen eginbehar arriskutsuen artean daude soldaduei morala altxatzea. Lasaitu ederra hartuko zuten hauek.

Krisiarena bilakatu da britainiar erresuma hura

Erresuma Batua ere gogor ari da jasaten egungo mundu mailako krisia. Dagoeneko populazioaren % 10etik gora langabezian dauka eta agintariek egoera hobera doala azpimarratzen badute ere, oraindik ez da horrelakorik sumatzen. Baina krisi ekonomikoaz gain, gizarte britainiarrak krisi moral galanta bizi du.

IAZKO irailaren 16an, diruaren asteazken beltza deitu izan den hartan, librak behin behineko agurra eman zion EDSri (Europako Diru Sistema). Bi urte eskas iraun zituen EKren diru era-



Britainiarrak oraindik ez dute garbi ikusten nola jokatu Maastrichten aurrean.

kundean. 1990eko urriaren 8an John Major lehen ministroak berak sartu zuen EDSra, eta sartzeko orduko argudioa libra EK-ko ekonomiaren mugimenduetara ohitzen eta egokitzen joan behar zuela izan zen. Argudioak erabat aldatzea, ordea, politikan denbora kontua izaten da sarritan eta Majorrek, bi urte geroago, libarren etorkizunari beste erabateko norabidea eskai-

ni zion. Berriro ere aleman maltzuraren gaiztakeria ageri zen iragan udan, eta asteazken beltz hartan Majorrek libra EDStik atera zuen. Orduan britainiar kontserbatzaileek gogor salatu zuten Alemania eta Frantziaren arteko aliantza.

Baina orduko haserreak egungo irribarreak bihurtu dira, nahiz eta harrezkero librak bere balioaren % 15 galdu duen. Britainiarrek

baliogutxitzea gustura hartu dute kasu honetan esportazioarekin asko galdu badute ere. Baliogutxitzea eta interes tasen jaitsierarekin enpresari eta kontsumitzaile britainiarren konfiantza berenganatu ei dute. Gobernuak interes tasak % 10etik % 7ra jeitsi zituen lehen urrats batean eta bigarren % 6raino. Erresuma Batuan, 1977tik gaur arte inoiz ez da dirua horren

Krisi moralak jotako gizartea

GAITZEN sasoieta guztiak bat datozela esaten da. Auskalo horrela ote den, baina horrela ez bada ere sindrome hori samur heda daiteke gizarte oso batera. Erresuma Batuaeren kasua nabarmen. Liverpooleen gertatutako 'ume hiltzaileen' kasuak zeresan ugari eman du gizarte britainiarrak bizi omen duen krisi moral sakonaz. Hamar urteko bi haurrek bi urteko James Bulger hil zuten.

1968an ere gertatu zen horrelako bat. Mary Bell 11 urteko neskatilak bi haur jaio berri hil zituen eta bizitza osorako espetxe zigorra ezarri zitzaion. Oraingoarekin orduko galderak samur berpiztu dira, baina oraingoan gizarteak orduan baino arazo gehiago era baditu. Nola ho-

rrelokorik? Zer erakusten du egungo gizarteak? Zer egin horrelako jokae- ren aurrean? Galderak arrapaladan maldan behera eta errepidearen zaindaria erantzun egokirik bilatu ezinean.

Zenbaitzuk gaitz guztiak lotzen dituzte eta horien oinarrian Erresuma Batua bizi duen krisi ekonomiko latza jartzen dute. Norbaitzuk ere zorro berean sartzan dute errege familiaren apurtze prozesua, finean gizarte britainiarraren norabide eza adierazten dutenak.

Oro har, krisi ekonomikoak kriminaltasun hazkundea dakar leku guztietan eta Erresuma Batua ez da salbuespena. Polizia britainiarraren datuen arabera, azken urteetan kri-

minaltasun tasa % 54 hazi da; hiru pertsonatik bat 30 urte bete baino lehenago epaitua izan da; gazteek gero eta gazteago egiten dituzte gero eta delitu larriagoak... Alabaina, krisiaren zama batipat gazten bizkarrera badoa ere, erasokortasuna, xenofobia, arrazakeria, interes eza eta abarrekokoak gizarte osora hedatzen ari dira.

Gazteak lan eta etorkizun barik, langileak ere lan barik edo bizimaila galera handiarekin, eta politikariak ustelkeriatan murgildutak eta gizartea zuzentzeko gaitasun barik. Ez da, ordea, Erresuma Batuaeren arazo bakarra. Oro har, mendebaldeko gizarte kapitalistaren mende bukaerako gaitza da.

merke egon. Oraingoz behintzat mirakulurik agertzen ez duten britainiar neurri- ez kutsaturik, beste estatu atzuetako oposizioak ere -PPren kasua Espainian— baliogutxitzea eta tasen jait- siera eskatzen ari zaizkie euren gobernuak.

EDStik kanpo pozik

Erriskua ere bada, kasu ho- netan baliogutxitzea eta ta- sen jaitiera horiek infla- zioaren gorakadaren lehenbiziko azarnak age- rian utzi dituzte. Dena den, Norman Lamont eta Ingala- terrako Bankuaren ustez, soldaten igoera zorrotz kontrolatuz gero arrisku hori uxatuko litzateke. Ma- jor ere baikor ageri da bai Erresuma Batuaerikiko, bai- ta Europako Komunitatean ere eta bereziki EEBBetan. Eta orain arte ura eredu izan bada, orain ere, nahiz eta Clinton izan lehendakaria (Major Bushen alde agertu zen), horrela jarraituko du.



Clintonek bezala, Majorrek zergen igoeran eta gastu pu- blikoaren murrizketan oi- narrituko du ekonomiaren aiereratzea.

Erresuma Batua EEB- Bekiko ageri duen adiski- detasuna, dena den, ez da lotura kulturaletan bakarrik oinarritzen. Erresuma Batua Europako lehen inbertsorea da EEBBetan: milioi bat ipa-

ramerikarrek britainiar en- presetan lan egiten dute eta inbertsio zuzena 17 bat bi- lioi pezetakoa da (850 bat miliar libera). Eskuarki britainiarrak pozik eta harro daude libra EDStik atera du- telako, eta azkenengo 22 hilabeteetan produktibita- tea % 1,6 hazi da. Baina guztiak ez dira baikorrak, eta Britainiako Bankuen

Jendetzak harrika erasotu zuen otsailean James Bulger bi urteko umea hil zuten hamar urteko bi gazteak zeramatzen Poliziaren autoa.

Meatzariena da
krisia gogorren
jasaten ari den
sektoreetako
bat, 1984ean
171 meatze
putzu zeuden,
gaur egun 50 eta
gobernuak
herena itxi gura
ditu.



Erakundearen ustez inflazioari gobernuak pentsatzen duen % 1 eta % 4 artean eustea zaila izango da, libra asko jaitsi delako batez ere.

Ekonomiako zenbaki potoloez gain, 1987az geroztik ezagutu den langabezia tasa handiena dago: 3.062.065 langabetu, popu-

lazioaren % 10,5. Aipagarria da langabetu britainiarrek oso diru laguntza txikiak dituztela, ez dira 26.000 pezetatik gorakoak hilean.

Langabezia kopuru izugarri hauek estatuen kurtxak odolusten dituzte. Enplegu departamentuak esandakoaren arabera, es-

tatuak 7.500 milioi libra galtzen ditu (1.300.000 milioi pezeta inguru — 650 miliar libera inguru). Oposizioak emandako datuen arabera, ostera, datuak oso bestelakoak dira. Adam Smith, Alderdi Laboristako buruzagiak legebiltzarrean botatako datuetan, estatuak 27.000 milioi libra gastatzen ditu langabezia dela eta. Major ere hantxe bertan zegoen eta ez zuen Smithen kopurua gezurtatu.

Horrela bada, britainiar ekonomiaren benetako gaiko eta arantzara iristen gara: defizit fiskala. Gobernuaren arabera, 1992-93rako defizit fiskala 37.000 milioi librra iritsiko da. Hor kokatu beharra dago Clintonen programa ekonomikoaren eredua, hots, gastu publikoaren murrizketa eta zergen igoera. Sektore ugari lur jota daude: meategiak, industria, sektore publikoa... 1984ean 171 meatze putzu zabalik zeuden, gaur egun 50 bakarrik daude eta gainera horietatik herena itxekotan dabil gobernuak. Honek iritzi publikoan duen

eragina ikusteko, datu esanguratsua da honako hau: iazko urrian Alderdi Kontserbatzaileak egunero 2.000 gutun jasotzen zituen gobernuaren jokaera horengatik protestatuz.

Majorren ahultasuna

Ez dira makalak Europako Komunitateak Erresuma Batuan eragiten dituen burukominak. Bai-ez-bai-eraren jokoak erabat ahultzen du Major lehen ministroa. Horren adierazle Maastrichteko atal baten onarpenean gobernuak jasandako egundoko porrota. Bertan, EK-ko Erregioen Batzorderako kideak hautatu eztabaidatu behar zen eta, Alderdi Kontserbatzaileko 30 diputatu kontserbatzaileek Major eta Maastrihten aurkako jarieragatik, gobernuaren proposamena atzera bota zen. Majorrek sasoi hobeei itxaron beharko die.

Xabier Letona

Carlos printzea, baina bestea

ALBISTE arrosetan agertzeaz gain, Carlos printzea eguneroko arazoez ere mintzatu da, eta ez betiko berbez gainera. Baina, jakina, erregeak erreinatzen du baina ez du gobernatzen. Langabetuekiko bere kezka 'bizia' agertu du, auzo txiroak bisitatu eta kontserbatzaileen azken 12 urteetako politika neoliberalaren aurka agertu da.

Kontserbatzaileak boterean mantentzen dituen hautagai bakarraren sistemarekin desadostasunak agertu eta sistema proportzionalaren beharra aldarrikatu du. Kontserbatzaileak sarritan agertu dira deseroso bere adierazpenekin. Munduari begira ere iazko Rioko gailurrak berarengan eraginen bat izan bide zuen: *«Gure jarduera ekonomikoa, ekologikoki erabat ezinezkoa den hazkunde amaigabearen oinarritzen jarraitzen dugu, baina jokaera horrek beste ondorio asko dauzka: aberastasun desberdintasunak, Ipar eta Hegoaren arteko gero eta zanga handiagoa, kanpo zorraren zama izugarria, herrialde industrialduetan sortzen ari den ezergabekoen klasea».*

USURBILEN KANTALDIA ELTZEGOR HERRIALDE BERDEAN

DISKO BERRIAREN AURKEZPENA



OIARDO KIROLDEGIAN

MARTXOAK 26

GAUEKO 10ETAN

SARRERAK SALGAI

USURBIL: TXIRIBOGA, BORDATXO
LASARTE: ARTIZAR
ORIO: LORETZO
ZARAUTZ: ARRANO
HERNANI: RIOJA
OIARTZUN: AMAZKAR
DONOSTIA: HERRIA

ANTOLATZAILE: AITZAGA ELKARTEA (Usurbilgo Arranoa)



ARGIA



GEUREA,
ZEUREA

HISTORIA ETA GERO



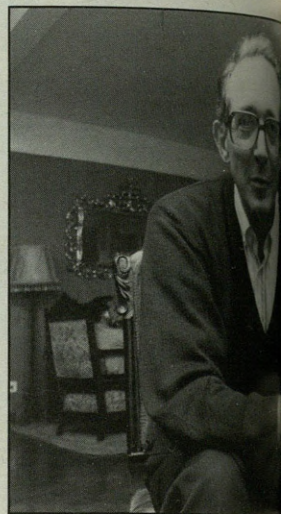
ITALIAKO LEGE BILTZARRA ZIRKOAREN PAREKO

BARRIKETA ugari ondoren, «*hurrengo legebiltzarrean eseriko ez den batek diotsue hori*»-bukatu zuen Amato lehen ministroak. Txalo benetan beroak Iparaldeko Liga eta neofazisten eserlekuetatik. «*Poza alde bietakoa da*» gaineratzen die Amatok. «*Lapurrak, mafiosoak!*», oihukatzen dute ligazale eta neofazistak pankartak atera eta koloredun esponjak botatzen dituzten aldi berean. Amato isildu eta neofazistak eskularru txuri eta esponjekin legebiltzarreko bazterrak garbitzen asten dira. Beste ligazale batek urka soka bat ateratzen du. Legebiltzarreko lehendakariak kaleratu egin eta legebiltzarreko zerbitzuak gobernuko diputatu eta oposizioen arteko borroka ekiditzen nahiko lan dute.

ERRUSIAKO LEHENBIZIKO KREDITU TXARTELA

MENDEBALDEAN ohizkoak diren hainbat gauza oraintsu hasi dira agertzen ekialdean. Errusian, esaterako, iragan astean atera zuten publikora lehen kreditu txartela. Berria ez zen edozelakoa eta errusiarrek telebistaz ikusi ahal izan zuten Ivanovoko (Mosku ondoko hiria) herritar batek kutxazain automatikoa nola erabiltzen zuten. Bertan iragartzen zenez, aurrerantzean herritarrek txartelarekin ia nahi dutena (edo ahal dutena) erosi ahal izango dute. Alabaina, txartelak dauzkan zailtasun teknologikoak direla eta beronen hedatzea oraindik denbora batez luzatuko dela iragarri dute agintariek. Arazoa, dena den, txartelaren hedatzea baino erosteko ahalmen mailaren hedapena izango da seguruenik.

ELE ME LE



«*Mundua ez da Europako telebistan agertzen dena, baina txiroen errealitateaz engainatzen zaigu (...)* El Salvadorrek lehenbizi egia behar du, gero justizia eta gero barkamena».

Jon Sobrino, Ellakuriaren lagunmina eta teologiaren askapenerako bultzagilea.

«*El Salvadorrek betirako ahaztu behar du iragana.*

Alvaro de Soto, NBEko idazkariordea.



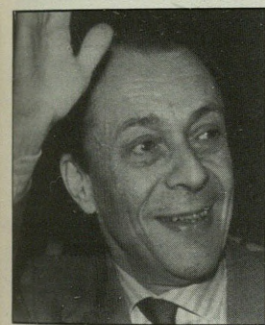
«*Bost mendeetako kolonizazioaren ondoren bizi den herriak, munduko miliurteko kulturei oso mezu argia uzten die. Eta oraindik hemen bagaude gure borroka justua delako da.*

Rigoberta Menchú, 1992ko Pake Nobel Saria.



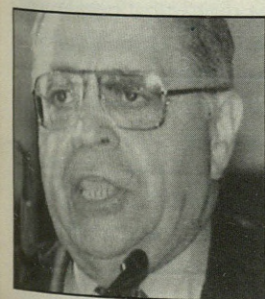
«Frantsesak eta Mediterranden artean zor bat konpondu beharra dago».

Michel Rocard, PSFko buruzagietakoa.



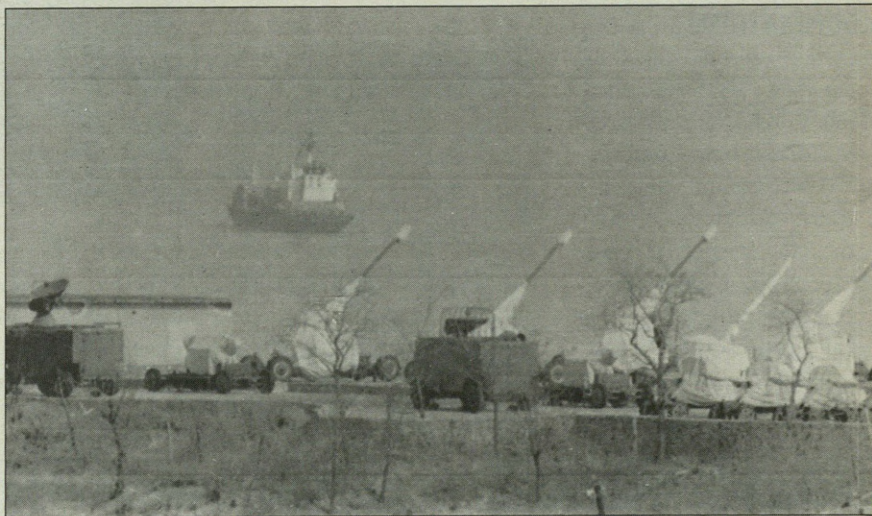
«Frantziarrak eta Mediterranden arteko kontu konponketa hori, lehendakariaren aurkako kanpaina baten emaitzak besterik ez dira».

Pierre Beregovoy, Frantziako lehen ministroa.



ASIAKO EKIALDEKO ESTATUAK DEFENTSA INDARTZEN DUTE

TXINA-KO gobernuak % 15ean igo du bere aurtengo defentsa aurrekontua, eta guztira ia bilioi bat pezeta (50.000 milioi libera inguru) gastatuko ditu 1993 honetan. Horiek, dena den, datu ofizialak dira eta adituen esanetan gastatutakoa horren bikoitza izan liteke. Gastu hauetatik kopuru garrantzitsuak Errusiari egindako erosketetan joango da. Iaz Txinak 180.000 milioi pezetako erosketak egin zizkion Errusiari eta Boris Ieltsinek Errusiara egin berri duen bisitaldian aurrerantzean ere negozioak jarraitu egingo duela azpimarratu zuen. Baina ez da Txina bakarrik, Taiwan, Indonesia, Singapur, Tailandia eta Malaysiaren defentsa gastuak ere biziki hazi dira azken urteotan.



TXEKIAR ERREPUBLIKAKO MORAVIA ETA SILESIA AUTONOMIA ESKE

MORAVIA eta Silesia Txekiar Errepublikako lurraldeak azken honi aldenketa mehatxuak luzatu dizkiote. Bost bat milioi biztanle dituzten errepublika hauetako alderdiek ofiziala ez den legebiltzarra osatu zuten iazko azaroan eta orain 'gubernuburua' aukeratu dute: Vaclav Kobliha, ultraeskuintiar diputatu ohia. Bere gobernu lanen lehenbizikoetako ekimena, legebiltzarrerako eta eskualdeetarako hauteskundeak deitzea izango zela adierazi zuen. Vaclav Claus, Txekiar Errepublikako lehen ministroak jakinarazi zuenez, apurketa aurretik hau kontuan ere ez zen hartuko baina egungo egoeran horretaz arduratzea ezinbestekoa da. Eslovakia, Moravia eta Silesiako autonomiazaleen alde agertu da hasieratik, batez ere lurralde horietan daudelako Eslovakia eta Txekiar Errepublikaren arteko 12 muga postuak.

Arrasateko kooperatibismoak leku bat nahi du European

Mondragon Corporación Cooperativa taldeko hiru sailek —Industria, Finantzak eta Banaketa— emaitza ezberdinak eskaini dituzte beren berregituraketaren ondorengo lehen urtean. Eta hala ere, Euskal Herriko talde ekonomikorik dinamikoenetakoa osatzen dute. Handitzeko presaz ari den taldea.

KOOPERATIBEN III. Batzar nagusian iazko udazkenean sortu zen MCC korporazioak 1992ko datuen azterketan dirau, baina zifra nagusienak eskaini ditu eta datozen urteetarako estrategia eta urjentziak planteatu ere bai. Urte gogorrek dira kooperatibentzat, gainerako enpresentzat bezala, eta hala ere taldea hazi eta Europako konpetitzaileekin

parekatzea beste biderik ez dakusate beren buruzagiek.

Kirol eta aisialdiaren gorakada

Denetara 130 bat enpresa eta 24.500 langile dituen korporazio honen Industria taldeak iaz aurreko urtean baino % 1,8 gehiago saldu zuen. Ekipamendu saileko enpresek jasan dute sal-



MCC korporazioaren bi ikur, Lankide Aurrekia eta Fagor.

menten beherakadarik nabarmenena: makina erremintaren kontsumoa Espainian % 10 makurtu da, eta esportazioekin hori berdintzerik ez da lortu. Eraikun-

tzak ere % 5 egin du behera. Industri Osagarri eta Zerbitzuen sailak % 9 gehiago saldu zuen, eta Kirol eta Aisialdiari lotutakoak % 31 gehiago.

Banaketa Taldeak egin du aurrerapausorik handiena: 193.000 milioi pezetatik gora (9.000 milioi libera) saldu ditu ikurtzat Eroski duen talde honek, 91n baino ia % 27 gehiago. Urte hasierako salmenta planak ez ditu erabat bete Eroski, baina etekinak hobetzea bai: 112.000 milioioiko salmentarekin 3.154 milioi pezetako etekina egin dute beré 3.194 sozio langile eta gainerakoek. Urte honetan beste bederatzi hipermartatu irekitzeko asmotan ari da Eroski, eta 96ra bitartean

Konpetitzeko hazi egin behar

EUROPA den merkatu batu eta librean konpetitzeko —bizitzeko, beraz— enpresa txikien barreaketatik talde finko eta bateratu batera pasatzea premiazkoztat ikusi dute MCCko buruek. Kooperatibak estrategikoki egoera kezagarrian daudela aitortu dute azken buletinean. Ekoizpen ahalmena gai guztietan talde bakan eta indartsuetara mugatzen ari den garai honetan, *masa kritiko* egoki bat lortu nahi dute Arrasatekoek, beren konpetentzia direnen mailara iristeko.

Europar lehiatzeko enpresek finantza,

teknika eta garapen ahalmen handia behar dute. Salmentetan eta langile kopuruan bezala aktiboetan, Arrasateko kooperatibek besteak baino handiagoak behar dituzte. Erosle zorrotzagoen artean mugitzen ohituta egon behar dute. Eskaintza ahalmen handiagoa ere bai. Baita errentagarritasun handiagokoak izatea ere. Negoziaketei begira tamaina handikoak, modernoak, gestioan eraginkorrak eta teknologia maila handikoak behar dute izan. Eta horretara hurbiltzeko presaz azaltzen dira Arrasatekoak.



BI ERRALDOIEN ITZAL HANDIA

	ELECTROLUX	BOSCH-SIEMENS	MCC
Langileak	150.892	174.748	23.000
Salmentak	1,5 bilioi	2 bilioi	400.000 milioi
Aktibitate areak	Lerro Zuria Industri Osagarriak Basogintza Ekipoak Industri Ekipamendua Zerbitzuak	Lerro Zuria Industri Osagarriak Komunikazio eta Teknologia Ekipo Ondasunak	Lerro Zuria Eraikuntza Inbertsio Ondasunak Auto Osagarriak Teknologia Elektronika
Iturria: «T.U.- Lankide» aldizkaria, otsaila, 1993			

Eroski buru duela, MCCko banaketa taldearen salmentak asko hazi dira.

jentea da, beraz.

Baina azken bi urteotan MCCko industri enpresen esportazioak igo ezinik daude, eta 85ean % 30 kanpora saltzen zutenek iaz 56.000 milioi esportatu dituzte. Alboko industria ez kooperatiboek baino gehiago esportatzeak ere ez die kontsolamendu gisa balio, hauen egoera larria ikusita. Besteren artean arlo honetan espero dute MCC birrantolatu berriko buruek egitura berriak laguntzea, merkatu sare bateratuak sortuz, katalogo osagarriak eskuratuz eta, hitz batez, konpetentzia ahalmena handituz.

Pello Zubiria

beste 20 bat ipiniko ditu martxan.

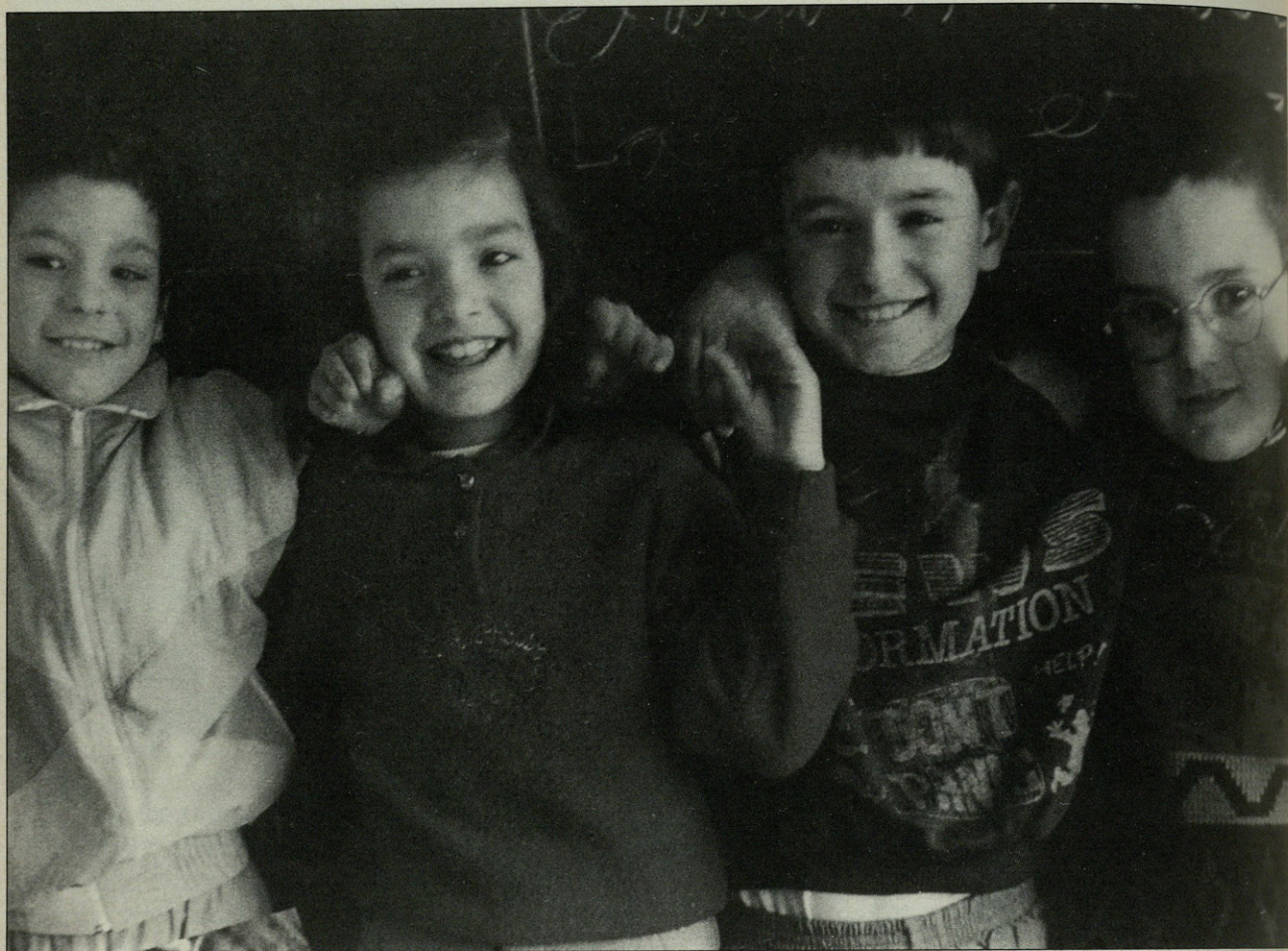
Urte oparoa izan da Lankide Aurrezkiarentzat ere, bere marka irudia berritu duen hau. Hartzekodunen baliabideak % 15 gehitu ditu, 407.000 milioi pezetara iritsiz. «Superlibreta» delakoarekin, eta 30 urtez azpiko gazteak erakartzeko operazioarekin arrakasta lortu dute antza denez.

8.600 milioi pezetako irabaziak egin ditu, aurreko urtekoak % 7 onduz, eta ordaingabeen kopuruetan ere beste diruetxeak baino hobe dabiltzala diote Lankide Aurrezkiko buruek.

Esportatzean datza gakoa

Hain txarra izan den 92an euskal ekonomiarentzat

bezain kezkarria izan da MCCko kooperatibentzat ere esportazioen jokabidea. Karmelo Urdangarin Danobat-eko zuzendariak dio zazpi urteko epe laburrean, ekonomiaren internazionalizazioak daraman abiadurarekin, Espainia barnean bertako industrien merkatu kuotaren 20 puntu arteko puskak galdu dituztela. Esportazioak areagotzea ur-



ENTZUNGORRIK NAHI EZ DUEN KEINUEN HIZKUNTZA ISILA

Estatu Batuetako azken hauteskundeetako telebista irudietan, George Bush eta Bill Clintonen hitzaldien berri ematen, ikusle gorrei keinuka ari ziren itzultzaileak ikusi ahal izan genituen. Euskal Herriko politikariak ez dira, nonbait, gorrez hainbeste oroitzen. Aipatutakoa, munduko beste zenbait lekutan entzumen arazoak dituztenengan dagoen begirunearen adibidea baino ez da. Zertan gara inguru hauetan? Ume gorrei laguntzen diharduen Arans-Gui Elkarte gipuzkoarraren 25. urtemuga aitzakia, entzuten ez dutenen mundura hurbildu nahi izan dugu guk ere.

IAZKO ekainean bete zuen bere 25. urtemuga Arans-Gui elkarte gipuzkoarrak. Mende laurdena bete berri duen elkarte honen helburua ume gorrei laguntzea da. Urte guzti hauetan, Arans-Guik Donostia, Tolosa eta Bergaran dituen zentroetan, 324 ume gor beste eskoletan ikasi

ezin zutena ikasten aritu di-
ra: beraientzat egina ez da-
goen gizartean moldatzen.
Komunikatzeko *abalme-
naren garapenean*, —dios-
ku elkarteke gerentea den
Guillermo Azkaratek—, go-
rrek askoz zailtasun han-
diagoak dituzte itsuek bai-
no. Entzuten duen umea
babestua sentitzen da, en-
tzuten ez duena, babesik
gabe.

Europako Parlamentuan onartua

Komunikazioa. Horixe da
arazo honen funtsa. Uste
oso zabaldua denaren kon-
tra, gorrek ez dute zergatik
mutu izan behar. Mutu diren
asko, behar bezalako la-
guntza berezia izan ez du-
telako da. Mutu izan ala ez
izan, gorrek bere hizkuntza
propioa dutela adierazi digu
Guillermo Azkaratek:
«Ezintasun horretan, ko-
munikazio kodigo berezia
sortzen da. Keinuen biz-
kuntza egituratutako kodi-
goa da, bere gramatika
duena, bere hiztegia. Gu
aboz komunikatzen gara,
gorrak keinuka. Bestalde,
hezkuntzari begira gebien-
bat, abozkotasun eta kei-
nuen hizkuntza nabastu
egiten dira askotan».

Keinuena, Europako
Parlamentuan onartutako
hizkuntza da. EEBBetan,
esaterako, laugarren hiz-
kuntza ezagunena ei da.
Hizkuntza honek, dena den,
arerio sutsuak izan ditu.
Zenbait adituk, izan ere,
gorren hezkuntzarako me-
todo onena ahozkoa dela
aldarrikatu izan dute urte
luzez.

Gaur egun keinuen hiz-
kuntza erabat onartua dago
adituen artean: «Gorra den
umea, —diosku Guillermo

Gorreriaren zenbaki gogorrak

EUSKO Jaurlaritzako
Osasun eta Ongizate Sai-
lak 1988an eginiko azter-
ketaren arabera, 5.213
pertsona gor daude Ara-
ba, Gipuzkoa eta Biz-
kaian. Ordutik honako
datu berriak osatu gabe
daude oraindik. 1988ko
biztanleria kontuan har-
turik beti ere, 1.000 biz-
tanleko pertsona bat gu-
txienez gorra da EAEn. 19
urtetik aurrera 2,43ra
igotzen da kopurua. Datu
hauetan ez dira sartzen,
entzumen arazoak izan
arren, entzumen maila
minimora iristen direnak.

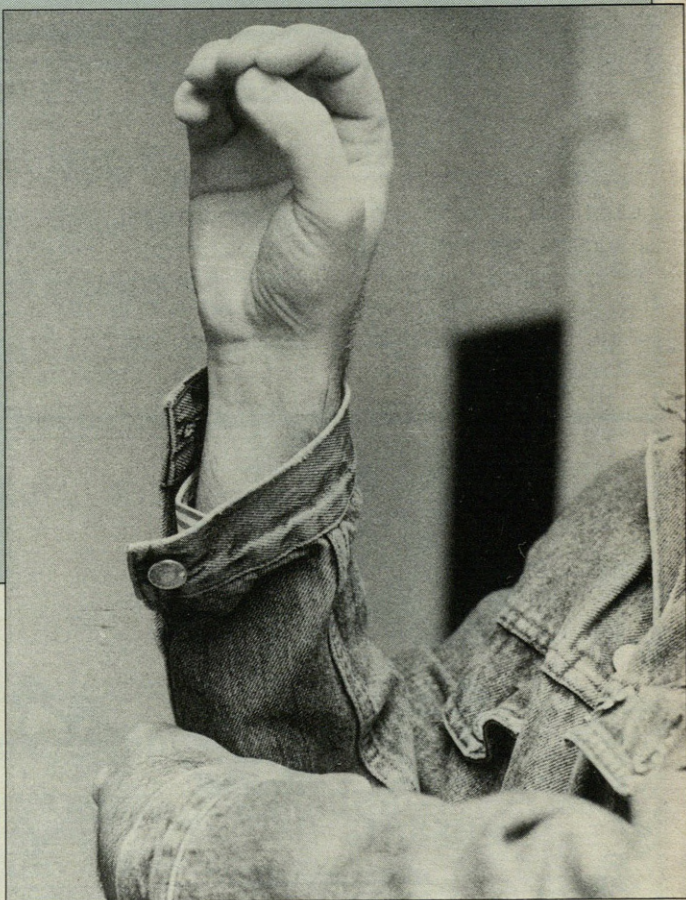
Nafarroan ez da gaur
egun arte horrelako iker-
ketarik burutu. Hezkuntza
munduan eginiko azter-
ken arabera, dena den,
eskolaurreko umeen
% 23k entzumen arazoren
bat du. Behin eskolan ha-
sita, % 26ra igotzen den
kopurua. Zentzu horre-
tan, Nafarroa litzateke,
Balear irlekin batera, biz-

tanleko entzumen arazo
batez besteko handiena
duen Espainiako elkarte
autonomoa.

Aipatzekoa da, bestal-
de, lan zaratsuetan jar-
duteagatik edota lan istri-
puak medio entzumen
arazoak izaten dituzten
langileak gero eta gehiago
direla. Nafarroan, lan
koalifikatu gabeetan ari-
zen direnen % 13k ho-

rrelako arazoren bat du.

Gorreria, bestalde,
zahartu ahala, gehiagotan
suertatzen da. Zentzu
horretan, Nafarroa da Es-
painiako batez besteko
altuena duena. Araba, Gi-
puzkoa eta Bizkaian
1988an eginiko ikerketa-
ren arabera, hirurogeita
bost urtetik gorakoen
% 20-50ek entzumen ara-
zoren bat izaten du.



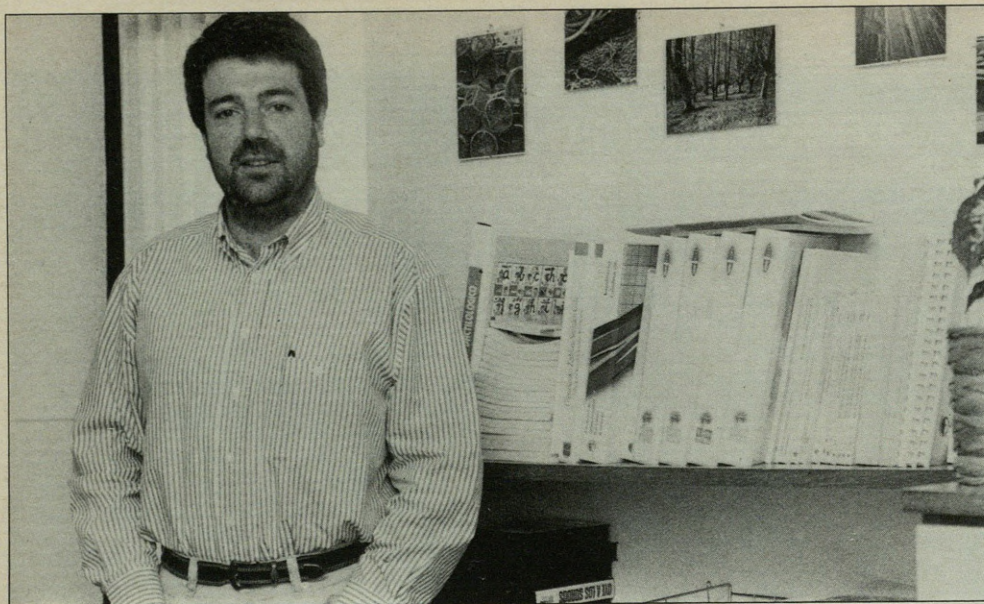
Azkaratek—, abozko siste-
maz goiz berbaliatzen ha-
sita, hiru urte ingururekin
bere lehen hitzak esaten
hasen da. Baina bere in-
gurukoek bakarrik ulertze-
ko moduan. Berarekin ko-
munikatzea ezinezkoa da,
baldin eta irudi kodigo bat
erabiltzen ez baldin bada».

Beste hainbeste gertatzen
da ezpainetan irakurtzeko
sistemarekin ere. Adituen
aburuz, ume umetatik ahoz-
kotasun sistemaz irakatsita-
ko gorrak ez dio aurrean
hizketan ari zaionari % 30
baino ulertzen. Hori ume
umetatik ikasten hasita.
Edozein proba eginda, adi-
bidez telebistari ahotsa
kenduta, ezpainetan ira-

kurtzearen zailtasunaz ja-
betuko gara.

Keinuen hizkuntza era-
kustea da, testuinguru ho-
netan, Euskal Herrian zehar
dauden gor elkarte ugariak
antolatzen dituzten hainbat
ikastaroren xedea. Euskal
Herriko gorrek gizarteak
euren arazoaz duen ahanz-
tura makina bat aldiz pai-
ratzen dute. Beraientzat ez

**Afrika aldean Euskal
Herrian baino gehiago
egongo diren arren,
argazkian ikus daitekeen
keinu horrek jirafa adierazi
nahi du. Hemengo behiak,
zakurrak, katuak eta beste
animalia guztiak
adierazteko ere ez da
modurik falta keinuen
hizkuntzan.**



Arans-Gui elkarteko gerentea den Guillermo Azkarateren ustez, «gorrak ezagutzen hasi gara. Hori da aurrerapausoa. Lehen gura egokitu nahi genituen, entzule kaskarrak bihurtu».

dago ez hitzaldirik, ez ekin-tza publikorik, ez politika-rien mitinik ere. Zentzu ho-rretan, giza talde honetan, abstentzioa ziurtatua dago. Zerbitzu ezinbestekoenei dagokienez ere, beste hain-beste. Nola komunikatu keinuen hizkuntza ezagu-

tzen ez duen mediku edota abokatuarekin?

Guillermo Azkaratek adierazi digunez, «ikasketa prozesu zaila da. Entzuten dugunok, gainera, oso esku baldarrak ditugu». Hizkun-tza honen filosofia, dena den, askozaz orokorragoa

da Gillermoren aburuz: «Gorrek entzuten duen in-guruan bizi behar du, abozko kodigoa duena. Baliabideak eman behar zaizkio abalik eta gebien gizarteratzeko. Hala ere, gorra ez da bere mundutik atera behar. Lehen hori uste zen, gorra gor artetik atera eta hitz egitera behartu behar zela. Erdibidea behar du».

Ume gorrarentzat, nola-nahi ere, oso garrantzitsua da bera bezalakoak direne-kin harremana mantentzea; nahiz eta ikasketak gorrek ez diren umeekin batera egin. Gorrena talde endo-nomikoa da. Horren era-kusgarri da gorrek osatuta-ko bikoteen % 92k bi par-taideak gorrek izatea. % 8 baino ez dira gorra eta gor ez dena elkarrekin bizi edo ezkontutakoak.

Elkarrengana jotzeko ohitura oso nabarmena dela esan digu Guillermo Azka-ratek, Arans-Gui elkartetik pasatutako umeek elka-rrengana jo dutela askotan: «Gipuzkoako sei eskoletan, irakasle bereziekin, gorrek diren umeak gainontzeko umeekin batera ari dira ikasten. Hor ez da ia ara-

zorik izaten. Baina beldu-tasunean, gazteen arteko lehiakortasun giro horre-tan, galtzeko arrisku gebie-na haiek dutela ikusten dute. Ondorioz, nabia-go izaten dute beraiek beza-lakoak direnengana bildu».

Elkarrengana bilduta, hain beraiena eta besteen-tzat horren berezia den munduan bizi dira gorrak. Entzumen ahalmena dugu-nok ahozko komunika-zioaren bitartez egiten bal-din badugu ingurukoaren pertzeptzioaren zati han-diena, gorrek ikusmenaren bitartez egiten dute ikasketa hori. Horrexegatik, gorreria kasu gehienetan ikasketa askozaz oinarritzkoagoa izaten da. Baita, ondorioz, inguratzen dituen mundua-rekiko ikuspuntua ere.

Azken urte hauetan, hala ere, asko aurreratu da Gil-lermo Azkarateren iritiz. Zerikasi franko geratzen

■ Gorrek osatutako bikoteen % 8 baino ez dira gorra gor ez denarekin bizi edo ezkontutakoak ●

zaigun arren, aurrerapenak nabarmenak dira: «Gorrek ezagutzen hasi gara, hori da aurrerapausoa. Lehen entzule kaskarrak bihurtu nahi genituen, gura ego-kitu. Gaur egun beraien errealitatea kontuan bar-turik lan egiten da, eta ko-lektiboari begirunea bar-tzen ari zaiola uste dū. Gorrek ere, bestalde, euren buruaren kontzientzia bartzten ari dira».

Alberto Irazu

ele

11-12

euskara batuaz

PAULO AGIRREBALTATEGI
TXILLARDEGI
XABIER KINTANA
XABIER FALCON
PILARTXO ETXEBARRIA
XABIER MENDIGUREN
ROMAN BERRIOZABAL
INAKI GAMINDE
JOSE RAMON ETXEBARRIA
MIREN AZKARATE
PAULO IZTUETA
PATXI URIBARREN
FITO RODRIGUEZ

Diputazio kalea 3-1. eskuina 48009 Bilbo
Tel.: 424 17 10

izan zaitez harpidedun!



service de tourisme basque - paris

PARISERA

ETORTZEN DIREN EUSKALDUNEI
LAGUNTZEKO ZERBITZU BAT

Turismoko Agentzi, turistak, ikasleak
edo bidai profesionalak zerbitzuan

Profesionalei laguntza
(kontaktu, enpresa interesgarri, legeak,...)

Frantzian ikasteko
etortzen diren ikasleak laguntzea
(logelak, Unibertsitateak, frantses hizkuntzaren eskolak)
Gidari euskaldunak, hotelak,...

IKASTEKO BIDAIAK

Espezialitate moduan ikaslearen taldeentzat
bidaiak eskeintzen ditugu
Bidai horiek turistiko-kulturalak izango dira
Bost-zazpi egun Parisen
Louvreko Museoa edo La Villette bisitatzuz
La Geoden (zinema borobila) pelikulak ikusiz edo
gaueko martxa ezagutuz
Eta guzti hori euskaldun gida batekin

EUSKAL KULTUR BIDEAN

Centre Culturel Basque

12. Passage Molière F-75003 PARIS - Tel: 33(1) 42 72 09 45/ 40 29 05 06 - Fax: 42 72 97 09

Euskal mugimendu ekologistak biltzeko asmoak agertu ditu Bizkaian

ERREKAK EKARRITAKO UR ETA HAIZE BERRIAK

Euskal mugimendu ekologistak eztabaida garaiak bizi ditu. Bere etorkizuna zein izango den jaki nahi du, noraino heltzeko gai den, zein indar duen talde denak elkartuz gero. Ekotopaketak antolatu dituzte martxoaren 27 eta 28rako, bertan mugimendu ekologistaren egungo egoera eta etorkizunerako plangintzak gaitzat hartuz.

LEMOIZEN aurkako mugimenduaren baitan jaio zen euskal mugimendu ekologista, Eskualdeko Ko-



Euskal mugimendu ekologista Lemoizen aurkako mugimenduaren baitan jaio zen.

mite Antinuklearretatik. Orduan borrokan jardun zutenei ilea pixkat urdintzen joan zaie baina, dirudienez, atzoko kontu zaharrak ahortzi eta mugimendu bateratu bat indartzeko asmoa dute. Bizkaian, iaz, ekimen bateratu bat burutu zen, Erreka Plataforma izenekoa, Rio de Janeiroko na-

zioarteko bilera zela eta. Plataforma honetan Bizkaiko talde ekologista guztiek parte hartu zuten, eta honekin indarrak biltzeko lehengo urratsak eman ziren.

Martxoan egingo diren Ekotopaketak bigarren urrats bat izan litezke, bertan eztabaidatuko baita euskal mugimendu ekologista-

ren egungo egoera eta etorkizuna. Dena den, azken bi urteetan egin ez diren Ekotopaketa hauek bi helburu nagusi dituzte. Talde ekologistak lantzen ari diren eremu desberdinen emaitzak biltzea izango litzake lehenengoa, eta bigarrena mugimenduaren egituraketarako ereduen eztabaida.

«Batez ere, Euskal Herriko talde ekologista guztiak topo egin eta hitz egitea litzateke», azaldu digu Carlos Alonsok, Barakaldoko Eki taldeko kideak.

Talde ekologista desberdinak landutako arloak edota lanak aztertuko dira Ekotopaketa hauetan. Zaborrak, hondakin toxikoak, ekosindikalismoa, militarismoa, legeria, lurralde antolakuntza... 13 arlo dira guztira eta bertan talde ekologistek orain arte eremu honetan egindako lan zehatzak aztertuko dituzte. «Hala eta guztiz ere, eremu bakoitzak izaera desberdina du—azaldu digu Fernando Ibañezek, Basajaun taldeko kideak—; arlo batzuk luzez landutakoak dira, hondakin toxikoena kasu, eta beste batzuk talde baten interesaren arabera burutuko dira. Ekotopaketatik gai hori lantzeko taldea sortzea izango litzake egokiena. Ekosindikalismoa eta ekofeminismoaren kasuak dira. Orain arte mugimenduak ez die erantzun zehatzik eman, interesa egon arren, baina oraindik mugimenduak ez du jarerrarik bartu gai hauetan». Baina topaketa hauen eztabaida nagusia ez da hori izango, euskal mugimendu ekologistaren egituraketa baizik. «Gutxi gorabehera denok agertu gara ados elkar lanerako beharrezkoak diren azpiegiturak behar direla esaten—azaldu digu Ekiko partaideak—, eztabaida egituraketa horri forma ematean dator. Ekotopaketen bigarren atalean eztabaida hori emango da».

Koordinazioa beharrezkotzat jotzen dute, gaur egungo taldeen sakabana-keta eta mugimendu ekologistaren ahuleziak ikusita. Koordinazio horren kon-

promezu maila, herrialdeka ala nazio mailakoa izango den, federazio ala plataforma modura... Eztabaida luzea da, orain arteko sakabana-keta luzea izan den moduan. «Argi dugu elkarrekin ekiten badiogu indar handiagoa izango dugula, baina nola eztabaidatu behar da», jarraitu du Carlos Alonsok.

Nola elkartu?

Kike Antolinek, Bilboko Ekiko partaideak bi eredu-tan laburbildu digu eztabaida: «Orain arte bi eredu aurkeztu dira. Bat da Eguzkik proposatzen duena, talde ekologisten federazioa bat; eta bestea Errekarekin Bizkaian izan du-



Ekiko Kike Antolinen ustez, «autobidearen auziak tentsioa sortu du Gipuzkoako talde ekologisten baitan».

Arloz-arlo, Ekotopaketetako aztergaiak

LURRALDE ANTOLAKUNTZA: Euskal Herriko lurralde antolakuntzarako zuzenbide desberdinak izango dira eztabaidaren ardatza. Eskuduntzen eremua eta Eusko Jaurlaritzaren dokumentazioari buruz arituko dira bertan parte hartzen dutenek.

ENERGIA ALDAGARRIAK: Espairtiko Energia Plangintza eta Euskadi-2000 programa eztabaidatuko dira. Iturri energetiko desberdinen deskribapen grafikoa egiteaz gain, energia aldagarriez ere eztabaidatuko da.

HEGO-IPAR HARREMANA: Lau puntu proposatzen dizkigute Ekotopaketek gai honen inguruan: iparraldeak duen zarrastelkeriaren eragin ekonomi-ekologikoak hegoaldean; Hegoa, iparraldearen zabortegia: hondakin toxikoen auzia; ekologista eta elkartasun erakundeen arteko elkar lan egiteko proposamenak; eta, azkenik, Garapen eta Ingurugirorako Ipar Herrietako Aliantza.

INGURUGIRO LEGERIA: Dagoen legeriaren balorazioa egingo dute eremu hau landu dutenek. Arau zehatzak azalduko dira eta euren esperientzia prakti-

koa. Lege aholkularitzako errekurtsio sareaz ere hitz egingo dute.

EKOSINDIKALISMOA: Arlo honi dagokionez, langile eta ekologisten desberdintasunak eta interes komunak aztertuko dira. Erronka industrial eta ekologiko berriak ere azalduko dituzte, besteak beste.

MILITARISMOA: Gerrak ingurugiroan dituen eraginak, gastu militarrek eta ingurugiro politika eta alternatibak, eta ekintzarako ideiak eztabaidatuko dira.

HONDAKIN TOXIKOAK: Hondakinen Gestiorako Plangintza Ekologiko baterako irizpide eta ideak aztertuko dira eta lindanearen kasu zehatza azalduko da. Herrialdeetako lan esperientzien truketari ekingo diote.

HEZEGUNEAK ETA ITSASERTZA: Arazo nagusiak eta aurrikus daitekeen garapena (ekosistemen hondamena, urbanizazioa, kutsadura...) aztertuko dira. Etorkizunerako proposamenak ere egingo dituzte bertan daudenek.

ZABORRAK: Zaborren tratamendua eta birziklairako proposamen teoriko praktikoa aztertuko dituzte.



Ekotopaketetan bi eredu nagusi eztabaidatuko dira. Bat Eguzkik proposatutako talde ekologisten federazioa, eta bigarrena Erreka Plataforma. Zail da azken hau Euskal Herri osora hedatzea, herrialde bakoitzak bizi izan dituen egoera desberdinak dira eta.

gun esperientzia, hau da, pertsonak, taldeak edo interesaturik dauden kolektibo desberdinen plataforma osatzea». Baina Bizkaian eman den Errekaren esperientzia ezin izan da beste herrialde batzuetara hedatu, Fernando Ibañezen ustez, «beste herrialde batzuetan ez dutelako ikuspuntu berdina. Hau da, Bizkaian talde ekologisten artean kontsensua lortu dugu. Bizkaitarrek argi dugu horrela jarraitzekotan ez garelai izango gizarteari aukera politiko eta alternatiboa eskaintzeko. Bestetik, mugimendua krisian dago eta indar berriak behar ditugu. Gainontzeko herrialdeetako taldeek ez dute hain argi».

Erreka plataformaren proposamena zera da: herrialdeka plataforma desberdinak antolatu, gero Euskal Herri mailako koor-

dinazioa eman dadin. Bertan, taldeek, pertsonak eta interesaturik dauden elkarte desberdinek parte hartzeko aukera izango dute, eta batez ere, lan zehatzak eztabaidatu eta koordinatuko li-

«Herrialde bakoitzak dinamika desberdinak bizi izan ditu euskal mugimendu ekologistaren hasieratik» ●

KIKE ANTOLIN (EKI)

rateke. «Ez dugu nahi azpiegitura zurrunik eratu, nazio mailako lanen koordinaziorako baliogarria den eredia baizik», azaldu digu Carlos Alonsok, Erreka plataformaren alde agertzen zaigula. Karmita Caballero, Eguzkiko partaideak, bere taldeak proposatzen duen Federazioa azaldu digu: «Eguzkik nazio mailako taldeen federazioa proposatzen du, hau da, talde ekologista bakoitzeko ordezkariak bilduko dituen federazioa. Epe zehatz batzuen arabera bilduko litrateke Euskal Herriko talde ekologisten ordezkariak, zuzendaritza ekologiko nazionala eratuz. Eta zerbait egiten hastekotan, Euskal Herri mailakoa izan beharko luke eta ez, orain Errekarekin planteatzen den bezala, Bizkaitik hasi eta gero gerokoak». Federazioa eta Plataformaren arteko desberdintadunak bi dira Kike Antolinen iritziz: «Erreka talde ekologisten, pertsona eta interesatuen plataforma dugu eta Federazioa talde ekologisten

antolaketa soilak. Honek, eraketa mailan beste desberdintasun bat dakar. Alegia, federazioak ordezkarien antolakuntza hierarkikoa dakar eta plataformak biltzar eraketa du».

«Dena den —jarraitu du Eguzkiko partaideak—, desberdintasunak ez dira hain handiak. Hau da, Eguzki-Bizkaia ere Erreka plataformaren agiri sinatu du. Eguzkik egoikiago ikusten du federazioaren eredia baina horrek ez du esan nahi Errekaren aurka dagoenik». Karlos Alonsok Karmita Caballeroen hildotik jarraitu du. «Ez ditugu kontu zabarrak berpiztu nahi. Azken batean, gure artean ematen ari den eztabaida osasungarria eta aberasgarria da. Eguzkik proposatzen duen federazioaz gain ez balego beste aukerarik, ni federazioaren alde agertuko nintzateke. Bi aukera daude, eta eztabaida egokiena zein den hitz egitea da».

Herrialdeen arteko sakabanaketa

Mugimendu ekologista moduan Euskal Herriko Europako eredu atzeratuen dela esan digu Fernandok, Basajauneko kideak. Eguzkiko Karmitaren ustez,



Bizkaiko talde guztiek beharrezkotzat jotzen dute biltzea, denon indarrak biltzea. Fernando Ibañezek esan digunez, «euskal mugimendu ekologista Europako atzeratuena da». Horregatik, Ekotopaketen bidez mugimendu indartsuago bateranzko lehenengo urratsak jartzea nahi dituzte.

«Erreka bezalako ekimen batek izugarrizko aldaketak ekarri ditzake mugimendura. Jende geiago hurbiltzen zaigu mugimendu ekologistara horrelako ekimenekin». Baina zer gertatzen da Bizkaitik kanpo? Ez al da ikusten mugimendu ekologista bateratu baten beharra? Bilboko Eki-ko Kikeren ustez, «herrialde bakoitzak izan du bere dinamika propioa eta diferentea. Adibidez, Gipuzkoan autobidearen auziak dexente eragin die bertako talde ekologistei eta honek talde barneko tentsio asko ekarri ditu. Adibidez, Eki eta Eguzkiren arteko harremana erabat desberdina izan da Bizkaian eta Gipuzkoan. Nafarroaren kasuan ere esperientzia desberdinak bizi izan ditu mugimendu ekologistak hasieratik. Arabako kasua abuleziak eragindako mugi-

menduarena da... Beraz, oso dinamika eta historia desberdinak bizi izan dira herrialde bakoitzean». Dena den, Fernando eta Karmiña ados agertzen dira puntu batean, hau da, Bizkaia-ko duen indarra. «Mugimendu ekologista post-industrial

maren bidez egiten bada, orain ari garen eta elkarrekin egiten ditugun lanen koordinazioa izango baita», azaldu digu Basajauneko kideak.

Dena den, itxaropen handiak jarri dira indar biltze honetan, euskal mugi-

■ **«Beharrezkoa da indarrak biltzea, lan gehiagi baitago egiteke. Errealitateak eskatzen digun zerbait da» ●**

FERNANDO IBAÑEZ (BASAJAUN)

da, hirien ingurukoa eta horregatik Bilbok dinamika geiago eragin ditu».

Eta orain arte sakabana-tuta egon badira ere, hemendik aurrera, biltzearekin taldeen arteko liskar guztiak ahantziko dira? «Ez dut uste arazorik sortuko denik taldeen artean. Bateria-zea Erreka Platafor-

mendu ekologistaren ber-
rindartzea ekar dezakeela-
ko. Noiz helduko da Euskal Herri osoko elkartze ekolo-
gista? Eguzkiko partaide-
a nahiko ezkor agertu zaigu.
«Egokiena Euskal Herri
mailako koordinazioa ego-
tea litzateke, baina gaur
egun ez da posible izango
Erreka bezala plataforma

Euskal Herri osora beda-
tzea. Horregatik Bizkaia
mailako plataformarekin
basteari egokiago deritzot,
Bizkaian aurrera goazen
heinean, gainontzeko be-
rrialdeak ere obartuko dira
bonen emaitzez». Barakal-
doko Ekiko partaideak ere
bere iritzi eman digu. «Posi-
ble ikusten dut, herrialdeen
arteko diferentziak han-
diak izan arren. Epe labu-
rrera, gutxienez, erreferen-
tzia puntu bat izango du-
gu. Agian ez da plataforma
edota federazio bat izango,
baina elkartzen gaituen
zerbait behintzat sortuko
da». «Beharrezkoa da
—bukatu du Basajauneko
Fernandok—, lan gehiagi
daukagulako. Posible? Er-
realitateak eskatzen duen
zerbait da, egin beharre-
koa».

Myriam Gartzia

LIBERALIZAZIOA ERE MONOPOLIO ITXURAREKIN

Erregaiek gure gizartean duten garrantzia ukaezina da. Eta petrolioa, urteen poderioz, erregaien artean nagusi bihurtu da. Bere inguruan mugitzen diren diru kopuruak estatu arazo bihurtu dira, eta nazioarteko harremanak baldintzatzen ere heldu da. Euskal Herria ez dago joko honetatik kanpo, horregatik har dezake garrantzi handia duela hilebete t'erdia Espainian indarrean jarri zen gasolindegien liberalizazioa.

GASOLINDEGIEN liberalizazioa, urtarilaren 19an indarrean jarri dena, Hego Euskal Herriko petrolio merkatua eraldatzera etorria da. Betidanik Administrazioaren esku egon den petrolio erosketak eta bana-

Elf, Shell eta Total konpainiak dira Ipar Euskal Herriko gasolindegien gehienak hornitzen dituzten konpainiak. Hegoaldean hiru hauek, Esso, BP, Fina eta Agip dira merkatuan sartzen saiatu direnak.



keta beste modu batera antola daiteke, eta ikusi behar zer nolako aldaketak dakartzan neurri honek epe labur eta luzera.

Baina liberalizazio honen ondorioak ongi neurtu ahal izateko, beharrezkoa da iraganen gasolinaren negoziora nola zegoen antolatu ikustea. Horrela, ezin utzi aipatu gabe 1927an hartu zuela Gobernu espainiarak petrolioaren monopolioa zuzenean hartzeko erabakia. Bereak zituen Estatuko birfindegi gehienak eta monopolioa bere esku hartu zuen. Baina monopolio hori bideratzeko ardurak CAMPESA (Compañía Arrendataria del Monopolio Sociedad Anónima) enpresari eman zion.

Duela zortzi urte OPA (Erosteko Eskaintza Publikoa) baten bitartez, birfin-

degi guztiek erosi hal izan zituzten CAMPSAko akzioak, eta botere eta salmenta kopuruen arabera banatu zen. Repsolek jaso zuen zatirik handiena, eta birfindegiei eman zizkion Estatuak portuetako eta lehorreko biltegiak eta amerikarrak Espainian egotean egindako oil-hodiak. Elkartze eta hitzarmen desberdinak izan zirela eta, CAMPSA Repsol enpresa publikoa eta Cepsa (banketxeen diruarekin mantendua) eta Petromed (Mediterraniako Petrolioak) pribatuaren esku geratu zen akzio-pakete osoa. Hiru hauetatik Repsol estatu konpainiak zituen birfindegi gehienak, berak zuen CAMPSAren % 65. CAMPSA Estatuaren esku geratzen zen.

Behartutako liberalizazioa

Merkatu Batuan sartzean, ordea, antolaketa berri bat exigitu zion Europak Espainiari. Frantzia, Erresuma Batua, Italia, Alemania... herri europarren artean orokorra zen gasolindegien liberalizazioa, eta sistema bera erabiltzea eskatu zion Gobernu espainiarrari. Honek, sei urteko epea eskatu zion EKri lan hori burutzeko, egokitze lanak ezin zirela bapatean amaitu arazoituz. Atzerriko konpainia erraldoien beldurra ere aipatu ez zen arrazoiak zen.

Europak epe hori onartu egin zuen, eta urtarilaren 19an amaitutzat eman da. Sei urte hauetan, Petronor konpainia euskalduna erosi berria duen Cepsak harremanak izan ditu Elf frantses konpainiarekin, eta BP (British Petroleum) ingeles konpainiak Petromed erosi

Kalitatezko ezantzen bila

AUTOAK gasolina behar duela esatea egun lekuz kanpo dago. Guztioak dakigu hori. Baina inork gutxi daki zer nolakoa den autoak behar duen gasolina. Edota gasolina mota desberdinak daudela kalitate kontuan hasten bagara. Izan ere, ezantza ez da izan beti egun auto depositoetara botatzen duguna bezalakoa. Bere osagaien ehunekoa desberdina zen eta osagarri batzuk aldatu ere egin dira. Kalitate hobeagoko produktua saltzen zaigu egun gasolindegietan.

Baina zer esan nahi du kalitate hobia izate horrek? Urrearen kalitatea kilateetan neurtzen den bezala, gasolinak ere badu bere neurria: oktanoa. Zenbat eta oktano gehiago, orduan eta kalitate hobeagoko ezantza.

Oktano kopurua azalpen fisiko baten bitartez lortzen da. Autoetako motoreek indarra lortu ahal izateko gasolina konprimitu egiten dute, eta zenbat eta gehiago konprimitu ahal izan, or-

duan eta indar handiagoa. Baina motoreek beti muga bat izaten dute, gasolina gehiegi konprimitzean, berotu egiten dela, eztanda egin dezakeela. Oktano gutxiko gasolinak askoz ere lehenago egiten du eztanda. Oktano kopurua igotzen bada, eztanda egin aurretiko erresistentzia ere igo egiten da, eta horrek esan nahi du indar gehiago eman dakiokela motoreari.

Duela hogeitau urteko autoen motoreek ez zuten hainbesteko indarririk eskatzen. Ez zuten egungoek lortzen dituzten abiadetak heltzeko teknologiarik eta askoz ere erregai gehiago erretzen zuten. Baina mekanikoki perfektionatuaz joan diren heinean, indar gehiago lortu dute eta lehengo gasolinak ez zuen onartzen hainbesteko indarra eskatzea. Eztanda egingo luke motore bati botako baltzaio. Horregatik, indar eskaera ase dezakeen gasolina lortzea izan da konpainien erronka.

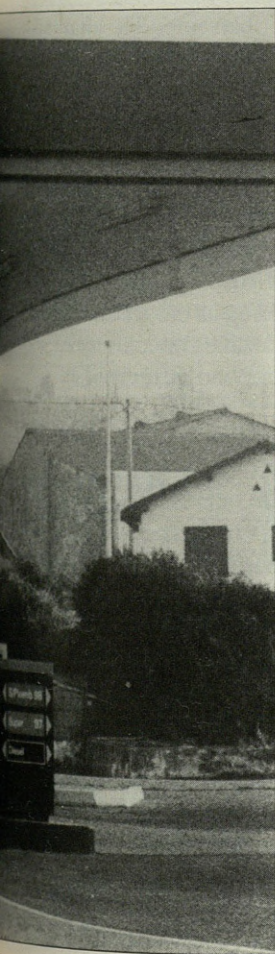
du. Horrela, CAMPSAn Repsol (% 65aren jabea), BP eta Cepsa-Elf geratu dira.

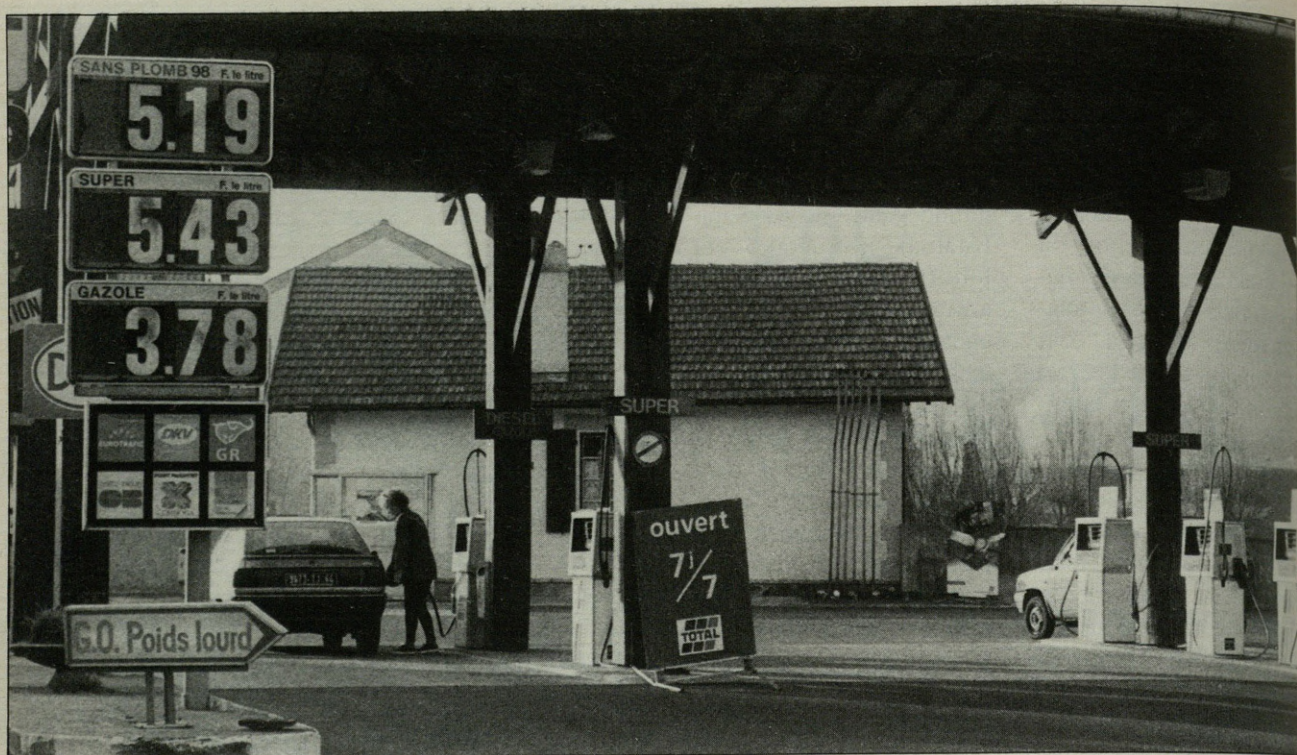
Repsol hainbesteko nagusitasuna izateak desoreka sortzen zuen. Hala ere, gasolindegia gehienak esku pribatuaren egoteak arazoak sortzen zizkion. Egokitze epea hastean CAMP-

SAK 1.000 gasolindegia besterik ez zituen, eta egun Espainia osoan dauden 5.000tik 3.000 Repsolenak —estatu konpainiarenak— dira. Guztira, CAMPSAren esku zeuden Espainiako gasolindegien % 90 sei urteko epea amaitzean.

Estatu monopolioak or-

Liberalizazio garaian, Espainiako 5.000 gasolindegitik 3.000 Repsol konpainia publikoarenak dira ●





Frantzia da Europan
gasolindegien
liberalizazioaren eredu.
Konpainia erraldoiek
banatuta dute merkatua.

dea, Europak dioenez,
amaitua behar du. Eta be-
rarekin, monopolio hori bi-
deratzeko sortutako CAMP-
SAk ere desagertu egin

behar du. Horrela, gasolin-
degia monopolioko par-
taideen artean banatu dira,
partehartzearen arabera.
Biltegiak eta olio-hodiak
geratu dira banatzeke, eta
horrela sortu da CLH
(Compañía Logística de Hi-
drocarburos) konpainia,
lehen CAMPSAko partai-
deak zirenen eskuetan. Be-
raiek dituzte oraindik, be-
raz, banaketa azpiegitura
nagusiak.

Guzti honetatik at gera-
tzen da Esergui (Gipuzkoa-
ko Zerbitzu Estazioak) ize-
neko elkarte. Bertan daude
Gipuzkoa, Araba eta Nafa-
rroako 25 gasolindegia.
Duela 12 urte sortua, elkarte
honen helburua etorkizu-
nerako aurrikusi zuten li-
beralizazioa gauzatzerako
prestatuta egotea zen. «Eu-
ropako eredu desberdinak
ikusi genituen eta gurega-
natu ere bai. Euskal He-
rriari gasolindegia autono-
moak finkatzea nahi dugu
—adierazi digu Eserguiko
bozeramailea den Iñaki La-
rramendik—, eta dagoene-
ko lortu dugu petroliozale

estatus bat. Hemen gaso-
lindegiek ez dute ez abal-
men ekonomiko ezta azpie-
giturazkorik ere».

Larramendik aitatutako
estatusa sortu berria den
legezko figura bat da: petro-
lio operadorearena. Estatus
hori lortu ahal izateko, kon-
painiak erregai kopuru
handi bat bere esku duela
erakutsi behar du legeek
diotenez. Lortutakoan,
erregaia erosi, banatu eta sal-
dezake operadoreak, mo-
nopolio guztietatik at.

Kanpokoei atea itxiz

Birfindegia operadore
bihurtu dira automatikoki
lege horren arabera, eska-
tzen zaien erregai kopurura
aise heltzen baitira, eta in-
guruko sare guztia eratzen
saiatu dira. Atzerriko kon-
painia erraldoiak: Esso,
Shell, Total, BP, Fina, Agip...
petrolio operadore bezala
onartuak ziren hasieratik,
baldintza guztiak betetzen
zituztelako, baina ez zuten



Ekologia eta teknologia bateratzen dituen ezantza

GASOLINA ahalik eta gehien konprimitu ahal izateko eta, ondorioz, autoen motoreek indar gehiago lortu ahal izateko, orain arte eranskin bat gehitzen zitzaion ezantzari: berun tetraetilo izeneko sustantzia. Super motako ezantza da sustantzia hau kopuru handienez duena. Indar gehien ematen duena baita.

Sustantzia honek hainbat eztabaida eta protesta eragin ditu azken urteetan. Oinezkoek beruna gas moduan arnastean barneratzeak ekartzen dituen kalte nabarmenak dira protesten arrazoi nagusietako bat. Gorputzak, izan ere, ezin du beruna barneratu eta biriketan geratzen

da itsatsia, minbizia sortzeko arriskuak asko handituz.

Horrez gain, arnasaren bitartez barneratzen ez den berun tetraetiloa atmosferan geratzen da, eta euria dakarten lainoetan ere izaten da, euri azidoaren osagarririk kutsatzailenetariko bat bilakatuz.

Guzti hori kontuan hartuz, Europako herri gehienetan legeak ezarri dira berun tetraetiloa duen gasolinaren erabilpena murriztearren, eta egun debekatua ere badago bere erabilpena Alemania, Erresuma Batua edota Holanadan.

Teknologia ere egokitu da errealitate horretara. Egun egiten diren auto be-

riek ez dute berun tetraetiloa duen ezantzarik onartzen. Oktano kopurua gehitu ahal izateko beste eranskin batzuk erabiltzen dira, hain kutsakorrak ez direnak. Kutsaduraz gain, alde ekonomikoa ere badago. Berunik gabeko gasolina arrunta baino merkeagoa da.

Hala ere, eta batez ere Hego Euskal Herrian, bi-deetan dabilzan auto gehienek ohizko ezantza erabiltzen dute. Autoetako motoreak ere lehen bezalakoak baitira. Katalizadore bat ezartzea da auto

hauek beruna ez kanporatzeko duten aukera bakarra, baina katalizadore horiek azkar hondatzen dira eta garestiak dira.

Hori aldatzearen EK-k araudi berriak ezarri ditu, eta auto berriek derrigorrez daramatzate katalizadore horiek ezantza arruntarekin ibiltzekoak badira. Honen bitartez, beruna duen gasolinaren desagerketa bideratu nahi da, eta horretan aitzindari ditugu EEBB. Bertan erabiltzen den erregeia orokorrean berunik gabekoa da.



Berunik gabeko ezantza oso gutxi erabiltzen da oraingoz Hego Euskal Herrian. Hala ere, bere erabilpenak gora egin du.

painiak egon arren, betikoek ikaragarritzko indarra hartu dute. Horrela, liberalizazioarekin, lege ezarria zegoen monopolioa de facto-ko monopolio bat izatera pasatu da. Repsolek, lehen gebiengoa zuen konpainiak, egun ere banaketa sare borren % 60 edo bere esku du», argitu digu Larra mendik.

Eserguiko partaideen esanetan, operadore izatea nahitaezkoa da etorkizunean monopolio hori apurtu ahal izateko, «eta Hego Euskal Herriko 200 gasolindegitik 25 besterik ez badira ere gure elkartekoak, uste dugu etorkizunean lortuko dugula benetako merkatu liberalizatu bat osatzeara. Horretarako bildu egin behar gara, monopolioa mantendu nahi dute nek alde guztietatik oztopoak jartzen baitizkigute».

Ipar Euskal Herrian bizi

den egoera oso desberdina da. Han liberalizazioa aspaldidanik eman da, eta bertan dauden 58 gasolindegia guztiz normalduta daude, Elf, Shell eta Total etxeei erosiz batipat. 58ko zerrenda honetan ez dira sartzen supermerkatu handiek ezarri dituzten zerbitzuak. Hauetan, gasolina kostu prezioan saltzen da, erosketak egitera hurbiltzen direnei amua bota nahian. Horrek lehia handia sortu du bertako gasolina saltzailen artean, eta izan du era-

gina baita Hegoaldekoentzat. Gasolinazaleek adierazi dutenez, beldur dira eredu horri ez ote zaion Hegoaldean ere berdin jarraituko.

Prezioen gorabeherak ez dira espero bezain handiak izan. Repsolek ezartzen dituen prezioen antzekoak erabiltzen dituzte gasolindegia gehienetan. Hala ere, oraindik garestiagoa da Hegoaldean Iparraldekoa baino.

A magoia | ban

Ipar Euskal Herrian egun dauden 58 gasolindegiek era autonomoan dihardute

«Begietara so egin eta gero, ni baztertzeke gai zara?»

Oso ezaguna egin da azken bolada honetan Jon Salaberri. Gauzak aldatzen ari diren arren, HIESak jotako gaixo gutxik eman nahi du aurpegia eta, beraz, HIES Ekimena elkarteko lehendakaria bozeramaile lana betetzen ari da. Prebentzio kanpainan murgilduta ematen du eguna eta, Arrasateko beren egoitzara iritsi garenean, mahai baten inguruan aurkitu ditugu bera eta elkarteko beste kide batzuk eskoletarako material didaktikoa prestatzen.

ARGIA. *Gaixotasun honen ondorioak jasaten dituenak deitzen zaion moduan ere jasaten du diskriminaziorik. HIESari dago-kionez, nola definituko zenuke zeure burua?*

JON SALABERRI. Gaixotasuna kontuan hartuz, Jon Salaberri naiz, HIESdun gaixoa edo seropositiboa. Nahiz eta horrela agertzea atsegina ez den, badirudi modurik egokiena

dela. Baina edozein gauza-ren gainetik Jon Salaberri naiz, pertsona arrunta.

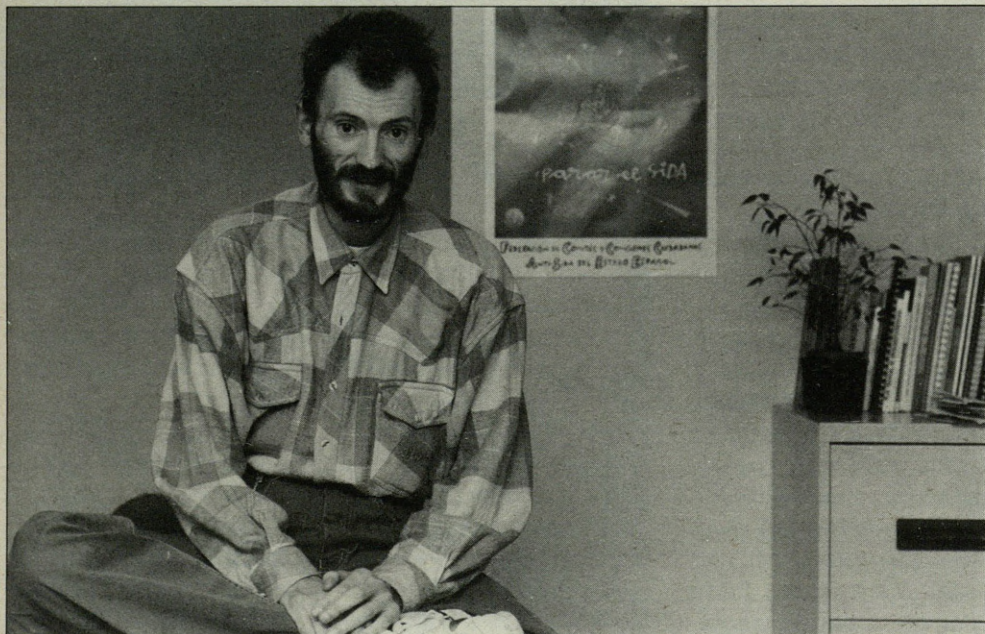
A. *Gaixotasun bat ala gaixotasuna jasaten ari zara?*

J.S. Gaixotasun bat da, eta zerbait edukitzekotan, beste batzuk nozitzen dituzten gaixotasun mingarri asko baino nahiago dut nagoen bezala egon, ez baitaukat eragozpenik ia bizitza normala egiteko. Logikoki, ez nago batere pozik, baina ez zait dramatikoegia iruditzen.

A. *Urte luzetako prozesua izan al da?*

J.S. Neure ustez orain hamar urte transmititu jo ninduen birusak, lanean hasi nintzenean. Hogeita bi urte nituela, dirua irabazten has-teak heroina hartzeari ematea ekarri zuen. Garai hartan gertatu zelakoan nago. Aur-rera begira, oraindik ere neure aurrean zenbait urte ditudala uste dut. Hainbat motatako minbizia dutenek ez dituzte bost urte ere egi-ten.

A. *Intimitatea galdu al duzu? Ez al da gogorra in-formazioaren mesedetan norberaren bizitzako ger-takari guztiak baizatzeara?*



«Sei-zazpi hilabetez aritu nintzen bakarrik lanean, Arrasateko portaloian mahai bat jarri eta gaixotasun honi buruzko informazioa ematen».

J.S. Komunikabideetan agertuz askotan iruditu zait gehiegizkoa dela niretzat, eta edonon ezagutzen nauten; baina jende seropositibo gutxi ateratzen da publikoki arazoari aurre egiten. Txarra da baina beharrezkoa deritzot kontzientziazte kanpainari ekin eta beste seropositiboak ere beldurra galtzen hasi eta kalera ateratzen. Horrek, bestalde, atsegin izateaz gain, gaixotasunak eragindako arazoa bera ere gaitzitzen lagundu dit.

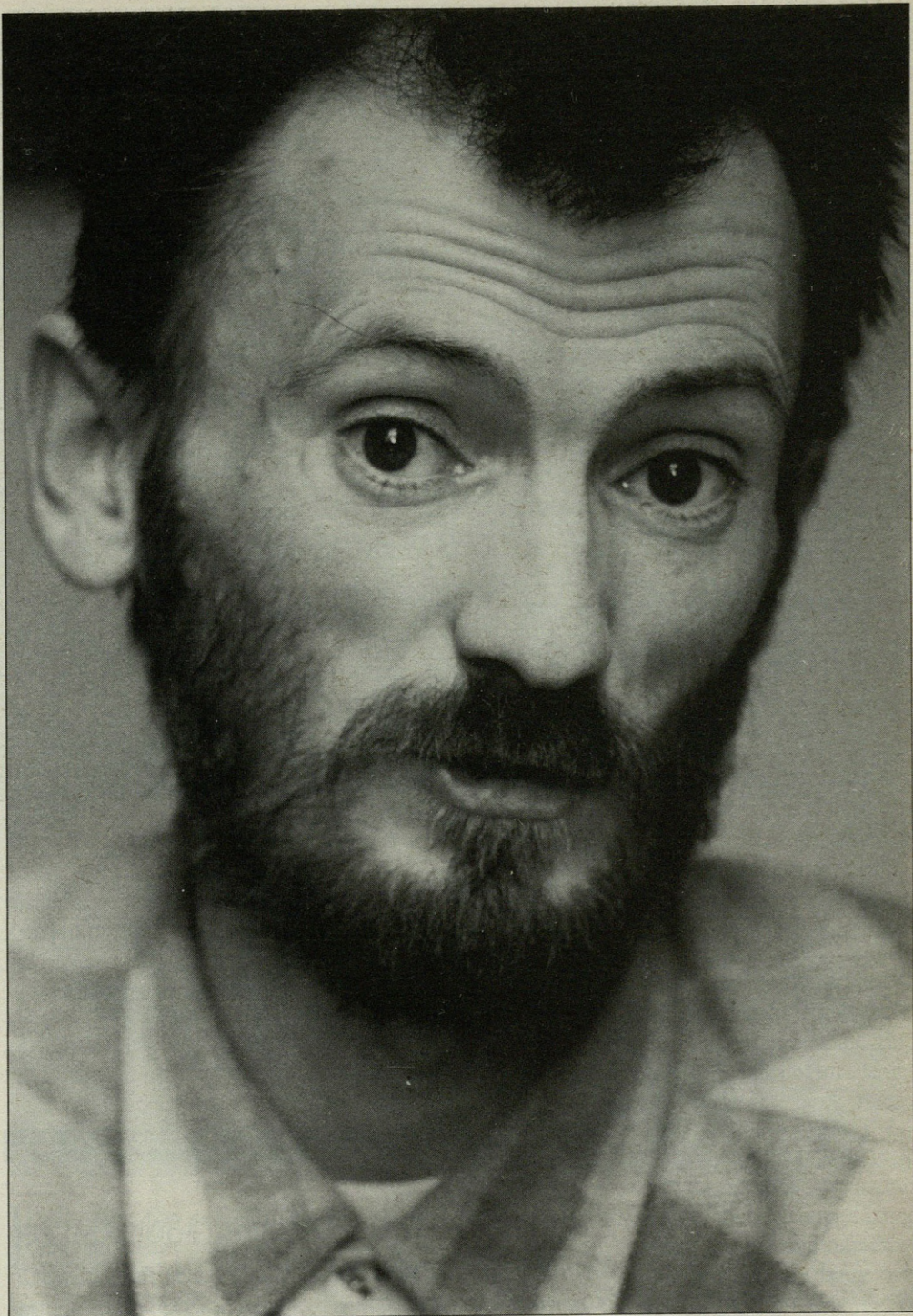
A. Nola hasi zinen jendaurrean HIESaren aurkako borrokan?

J.S. Sei-zazpi hilabetez aritu nintzen bakarrik lanean, Arrasateko portaloian mahai bat jarri eta gaixotasun honi buruzko informazioa ematen. Kanean askotan jendearen elkartasuna sentitu nuen. Gero nire egoeran zegoen jendearekin harremanak egin eta HIES Ekimena sortu genuen. Orain hamabi kide ari gara lanean.

■ «1990ez geroztik ez da prebentziorako kanpaina instituzionalik egin» ●

A. Beste gaixo kronikoek jasaten ez duten diskriminaziorik ezagutu al duzu?

J.S. Ez dut inoiz planteatu HIESagatik baztertu ote nauten. Baina suposatzen dut izan ditudala ni baztertua izateko bestelako arrazoiak: drogazalea izateagatik, nire jarrera sexualengatik... Horrek, ordea, ez du eraginik izan neuregan, inguruko laguntza izan baitut beti.



A. Ikasleetan, hitzaldiak ematen, prebentzio kanpaina bultzatzen ematen duzu astea.

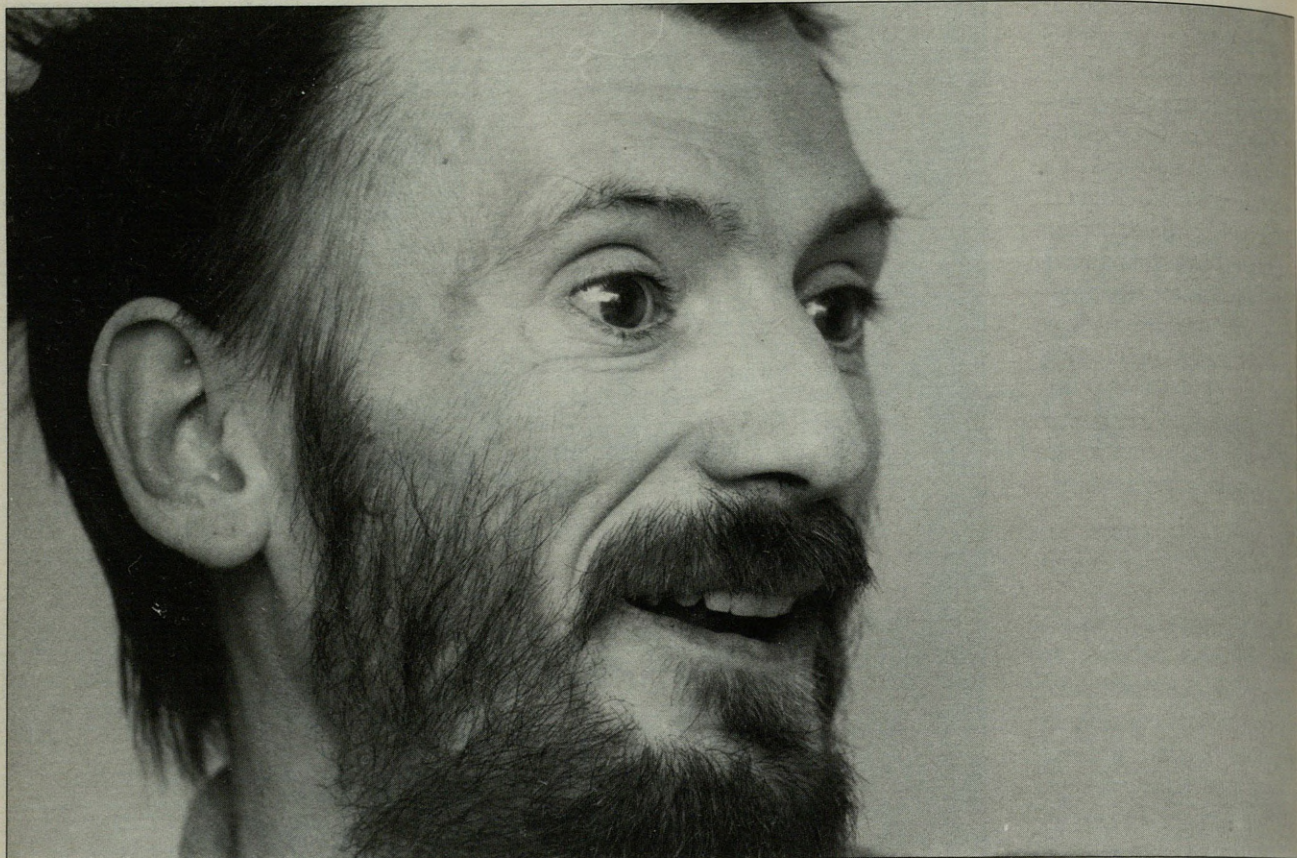
J.S. Zaila da mugak jartzeari. Egin beharrek lantzat jotzen dut eta askotan arazoa gaitzitzeko baliozkoa zait, baina zaila da jakitea noraino kezkatu behar du dan neure buruaz eta noraino eman behar dudana egun

osoa jendeari gaixotasunaren berri ematen.

A. Erakunde publikoek ere ekin diote informazio kanpainak antolatzeari. Zer iritzi duzu erakundeen jarreraz?

J.S. 1990ez geroztik ez da kanpaina instituzionalik egin, «Jar ezazu/jar iewaiozu» edo «Presebatu»-ren ondo-

«Estatuko nahiz autonomi elkarteetako erakundeek prebentzioaren alde zenbat eta gutxiago egin orduan eta hobe litzateke. Gizarte mugimenduen partehartzea hedatzearen aldeko kultura nagusitzea gustatuko litzaidake».



«Erakundeak, gay bezalako kolektiboei begira oso gutxi edo ezer ez dira egiten ari».

ren bat ere ez. Bestalde, agian informazio gehiegi ematea ere ez da egokiegia, eta hobe da informazio horren kalitatea zaintzea. Bestela, jendea oro har informazioz saturaturik dago. Egin beharrekoa da plangintza bat umeez txikitatuz heziketa sexuala izan dezaten, adinari egokituia noski. Oso gutxi egiten ari dira. Eta gay bezalako kolektiboei begira oso gutxi edo ezer ez dira egiten ari.

A. HIESaren eraginez, gure gizartea, sexuari buruzko informazio eza izatetik oso epe laburrean informazio zabalena izatera igaro da. Gai ote da informazio guzti hori behar bezala barnertzeko?

J.S. Informazio aldetik saturazioa eman da orokorrean eta kasu askotan mezu nahastu ere egin da.

Nahasketa oso hedaturik dago eta beti planteatzen dizkigute zalantza bereitsuak: txistuak kutsatzen ote duen, preserbagailua zein neurritan den sistema ego-

kia... Hitzaldiak eta sexualitateari buruzko tailerrak antolatuz informazioa berregokitzen saiatzen gara.

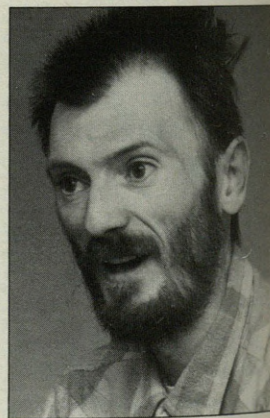
A. Ez al da paradoxa HIE-

Sak kutsatuta zaudetenok gizartearen prebentziorako informazio kanpainak egiten aritzea?

J.S. Neure ustez horixe da

NORTASUN AGIRIA

1961eko apirilaren 13an jaio zen Arrasaten ● Orain pentsioduna, Lakuan funtzionaria izan zen 1989 arte ● Sindikalista eta Enpresa Batzordeko kidea Jaurilaritzan ● Inguruko guztiek, HIESari aurre egiten bakarrik hasi eta egungo lanagatik, miretsi egiten dute ● Gustuko du hitzaldietan eta abarretan aritzea ● Atzerrian ibilia da kongresu eta batzarretan parte hartzen informazioa biltzeko ● Ezaguna izateagatik autografoak ere eskatu dizkiote ● Argazkilaritza oso gustukoa du, alde batera utzi samarra badauka ere



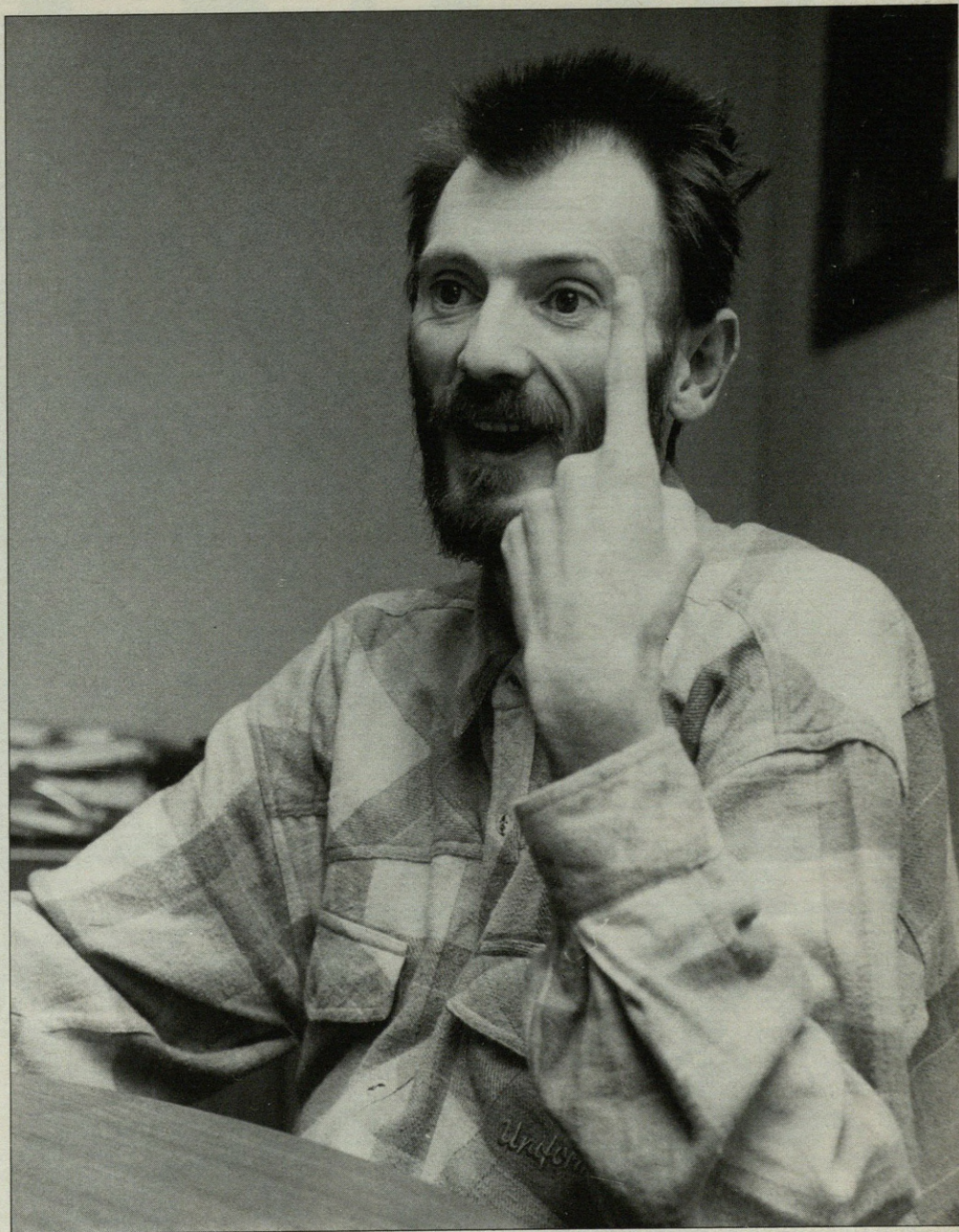
egokiena. Eta Estatuko nahiz autonomi elkarteetako erakundeek zenbat eta gutxiago egin orduan eta hobe litzateke. Gizarte mugimenduen partehartzea hedatzearen aldeko kultura nagusitzea gustatuko litzaidake. Era berean, zuzenena kaltetuak inplikatzeko iruditzen zait, baina oraindik ere oso gutxi gara mugitzen garenak. Gaur egun boluntarismoa oso bazterturik dago. Bestalde, ez luke izan beharko HIESari buruzko informazioa, baizik eta heziketa sexualari buruzkoa oro har, haurdun ez gelditzeko, bestelako gaixotasun benereok ez hartzeko... eta erlartibizatu egin beharko litzateke HIESaz dagoen informazioa eta sortarazten dituen beldurrak, askotan batere arrazoigabeak.

A. Zein da jendearen jarraitza bitzaldi horietan?

J.S. Gehienek zurekin bat egiten dutela frogatu nahi dute. Baina inor gutxi dago prest gaixo batekin eguneroko bizitza egiteko edo halabeharrez ere onartzeko. Izan ere, batzuk etxetik botatzen dituzte eta besteek adiskideak galtzen dituzte, nahiz eta hitzez lagun izaten jarraitzen duten. Kasuren batean ere leporatu izan dигute ezkutukerian aritzea, geu gizartearen errazago barningaratzeko. Oso gutxitan izan da, jendeak ez baitu txarrean jokatzeko, baina gure informazio guztia datorrenaren esku dago. Gainera, oso larria izango litzateke guk daukagun informazioa ez-kutatzen ibiltzea, gizartearen prebentzioarako lanean ari garenean.

A. Herri txikietan bazterketak handiagoa al da?

J.S. Hala iruditzen zait, baina agian handiagoa da seropositiboak marjinalak



«Inor gutxi dago prest gaixo batekin eguneroko bizitza egiteko edo halabeharrez ere egin beharra onartzeko».

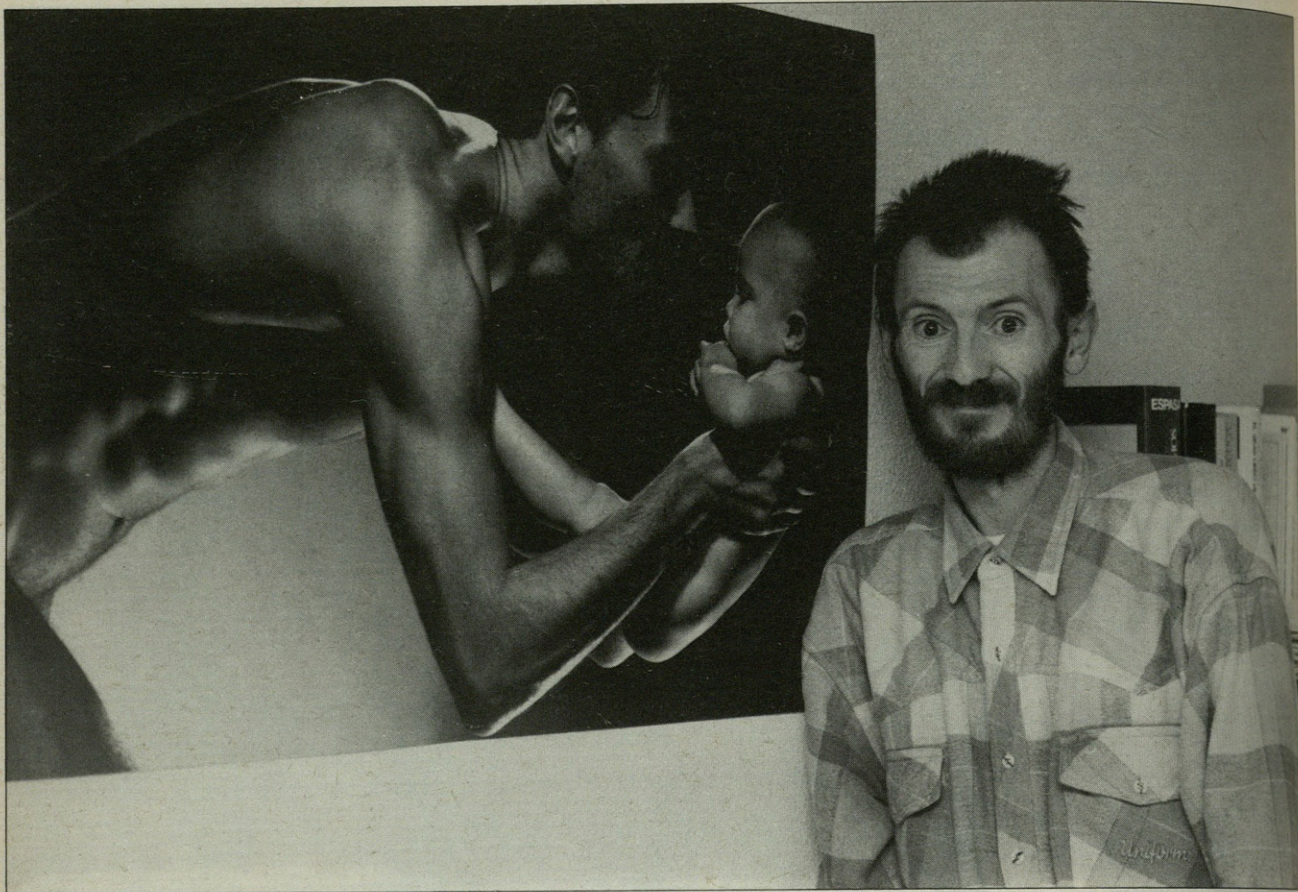
izateko duen beldurra, eta horregatik bere burua apur bat marjinalatu egiten du. Abantailak ere badira, Udalak eta jendeak zuzenago lagun baitieziaiokete.

A. Ez al dago burrunba handiegia HIESaren inguruan?

J.S. Oro har bai, dudarik gabe; baina badirudi hankasartze askoren ondoren

kazetari eta gizartearen beraren ezagupen maila ere zertxobait hobetzen hasi dela. Eta ikasleen morboa ere ematen da, seropositibo batekin aritzea eskatzen baitute. Baina positiboak bada, ikasle horiek beste pertsonak bezalakoak garelako ikusten dute eta, gainera, esperientziak kontatuz eta egoera desdramatizatuz askoz ere harkorragoak dira gurekiko. Ohitu egiten dira

■ «Herri txikietan bazterketa handiagoa da, baina agian handiagoa da seropositiboak marjinalak izateko duen beldurra» ●



«Jendea ere etorri izan zait telebistan edo hitzaldi batean zerbait esaten entzun eta lagungarri izan zaiola kontatuz; hori oso atsegina da.

gurekin harremanak izaten. Beraz, guretzat integrazio bidea ere bada prebentzio kanpainak eta hitzaldiak ematea. Gurasoengandi k ere oso erantzun baikorra jaso dugu.

A. Ezaguna izateagatik beste seropositiboan aurrean pribilegiatua al zara?

J.S. Ekonomikoki ez dit onurarik ekarri, eta neure aurpegia ezaguna delako eritetxean ez naute besteak baino lehenago edo hobe atenditzen. Hemen denok tratamendu bera izaten dugu.

A. Eguneroko bizitzan, zeintzuk dira zure euskarriak, bizitzan laguntzen dizutenak?

J.S. Izugarritzko laguntza izan da, niretzat, txakurra, gero eta gehiago behar dut. Arrebarekiko harremana ere

bai, etengabe egon da nire ondoan eta sekulako laguntza eman dit. Anaia eta beste senide batzuk ere gertu sentitzen ditut. Jendea ere etorri izan zait telebistan edo hitzaldi batean zerbait esaten entzun eta lagungarri izan zaiola kontatuz; hori

izanik, heriotzaren aurreko zure jarrera aldatu al da?

J.S. Heriotzaz ez nuen ia ezer pentsatu, drogaren inguruan ibiliz oso gertu ikusiagatik ere. Orain gertuago ikusten dut eta gainera gaiari modu positiboan aurre egin nahi diot. Heriotza bera

ez zait axola. Hiltzeko esperientzia bera bizi nahi dut, baina minik gabe, maite ditudan pertsonen inguruan eta astiro sentituz nola hiltzen ari naizen. Gerokoak ez dit gehiegi axola.

A. Zein mezu emango zen nioke gizarteari, agian zure baztertuko zaituen norbaiti?

J.S. «Nere begietara so egin eta gero ni baztertzeko gai zara?» galdetuko nioke edonori. HIESak jota dagoen pertsona bati animoak emango nizkioke etxean ez gelditzeko eta, bere gaixotasuna beste bat baino gehiago ez dela konturaturaz, aurre egin ahal izateko. HIES Ekimena elkartean aurkituko gaituela, Arrasateko 79 26 99 telefonon.

«Uste dut heriotza bera onartu eta aurre egiteak bizitzaren alde borrokatzen laguntzen didala» ●

oso atsegina da. Lasaitasuna ere lagungarri zait. Egia esan, neure burua egoera pribilegiatuan ikusten dut beste seropositibo askoren aurrean.

A. HIESera mugatu gabe, edozein gaixotasunek jota dagoen azken fasean dagoen gaixo baten egoeran

onartzea eta aurre egiteak bizitzaren alde borrokatzen laguntzen didala uste dut. Hau da, heriotza onartzaz hobe onartzen dut bizitza. Ez dago niregan, bestalde, erlijioarekiko jarrera aldaketarik. Lehen bezala, sinesgabea izaten jarraitzen dut. Gainera, orain bizitza baino

Ritxi Lizartza

DENOK

Maithe dugu gure herria

EUSKARAZ!



1993ko martxoaren 26tik apirilaren 4era

IRUÑEA - BILBO



Nafarroako hezkuntza euskarara

NAFARROA osoan euskaraz ikasi ahal izateko aukera zabaltzea erabaki dute Euskararen Legea aldatuko duten lan taldeko PSN-PSOE, EA, HB eta IU alderdiek, aho batez. Beraz, hartutako akordioaren arabera —Legebiltzarrak du baina, azken hitza—, orain artean «eremu ez euskaldunetan» legez kanpo zegoen D eredia legez barruko aukera izan daiteke aurrerantzean.

Atzera begira, indarrean dagoen Euskararen Legearen porrota adierazten du, ezbairik gabe, erabaki honek: Nafarroak bat izan behar du euskararentzat, ez bi, ezta hiru ere. Gero datozke plangintzak eta lekuan lekuko aplikaziorako irizpideen tajutzea. Baina aukerak zabalduz eta normalizaziorako lanabesak sortuz. Honetarako, urteotako hezkuntz eta

hezkuntz politikaren oinarriak bota eta berriak eraiki behar dira, eta hezkuntza alorreko adostasun hau, «eremu ez euskaldunen» desagertzeko funtsezkoa daiteke.

Guzti honen baitan, noski, urteotan Nafarroa osoan euskararen presentzia ziurtatu diguten lege barruko

— Hezkuntza alorreko adostasunaren ondoren, Legeak euskarari zer nolako ofizialtasuna onartuko dion galdera dago erantzuteke ●

nahiz kanpoko —horrela sailkatu baitituzte, erresistentziarik zailenera kondenatuz— ikastolen bidea erdugarria dugu. Nork ez du gogoan iazko Bianako Nafarroa Oinezko lelo nagusia? Lelo hori, «Zer arraroa euskararik gabe Nafarroa...», Legea hondoratzeko oihu bilakatu eta eguneroko lanean hainbat fruitu erdietsitako ikastola hauek zorretan ditzute diru eta onarpen ofizialak. Eskuragarriago, baina, aurrerantzean, euren proiektua onartzen zaien neurrian.

AURRERA begira, Lege mailan egin daitekeen aurrerapena aplikazioarekin nola uztartu izango dira arazoak. Alegia, Mapa Eskolarrak sortitzakeen desorekez ari naiz. Eskola publikoak zer babes eman diezaioke

EITBren inguruko eztabaidak «Rifi-Rafe» aldera jo du, Argiñanoren eltzean formula berriak egosi ondoren. Ez zaio perrexilik falta baina, eta goxo-goxoa dago. Azken orduko berria EA-EUeren proposamena dugu,

EITBren zuzendari nagusia Legebiltzarrean eta adostasun zabalez aukeratu behar dela dioena. Hain zuzen ere, zentsurarik egon badagoela frogatu duen azken gertakaria eta gero, egungo zuzendaritzaren olagarro besoak moztera baino burura jo dute honela. EAJ bakar-bakarrik ari da aurpegia ematen, alderdien aurkako kritiken erdian. Komunikabideetako bide zabala hartu du suak eta bi kate hauen sintonia ondo hartzerik ez dago, dagoeneko. (Argazkia: Xouse Simal).



TERMINOLOGIA

Mutur. Zerbaiti ateratzen
zaion azken alde luze zorrotza.

Euskadiko Ezkerrarekin bat egin —irentsi— ondoren PSOEk azken jokaldia euskararen gainean egin digu, estreinatu berri duen txapela burura egokitu nahian. Hezkuntza-kultura-linguistika alorretako txostena aurkeztu berri du, EAJren beste muturrean dagoela esanez, hots: «Gure arerio politikoa den EAJren jarrera sektario eta baztertzaileratetik bereizten gara». Alajaina! Ez du-te bada elkarrekin, eta bakarrik, Eskola Legea indarrean jarri? Edota, hizkuntz eskakizunen arazoa adostu? Baina ez, jeltzaileak hurbil ezinezko muturrean daudela diote. Eta gu, ez baikara zentzudunak, Joseba Arregiren aurka jo eta su.

euskarari? Mapa berriak kasu, Uhar-teko euskarazko ikasleak lau ikaste-txetan aritzea proposatzen du, 18 urte artean. Horrelako kasuen aurka al-txatu dira zortzi alderdi politiko eta hainbat erakunde.

Azkenez, eta hezkuntza alorreko adostasunaren ondoren, Legeak euskarari zer nolako ofizialtasuna onar-tuko dion dago erantzuteke, bidena-bar. Horrek baldintzatuko du, azken batean, hezkuntza mailan lerratu beharreko aurrerapausoak eta etor-kizuneko plangintza handia. Orain artean, UPNren aurkako jarrera izan du aldaketa orok. PSN-PSOE, Euska-raren Legea sortu eta indarrean jarri zuena, alde jarri da honetan, berri-z. Teorian, Alliren euskaltzale jarrerak eta Urralbururen aurkakoak, buruz behera jarri ditu proposamenak. Errealitate politikoaren gutizia uler-gaitzak, hauek.

J.J. Petrikorena

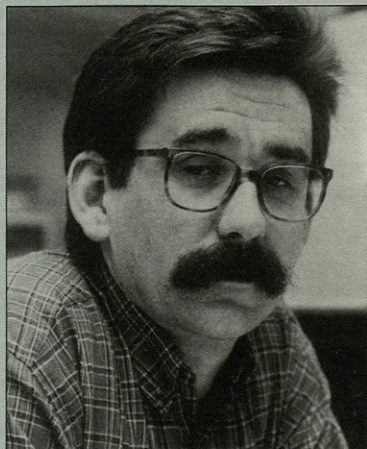
S O R T A R A

Jon, Jon

ZER ote du Jonek Euskal Herri osoan Juaristi aipatzen denean jende guztiak Felipe, edo atanotarrak, ahazteko? Zer ote du, beste pizgarri eta drogek ez dutena, izena aipatze hutsarekin jendea ari-arian jartzeko? Zer ote dugu guk, zer ote dugun geure buruari galdetu beha-rean, zer ote duen galdezka ibiltzeko?

Zirikatzaile ederra. Gazteleraz idazten badu ere ez dago gure artean gai jartzaile, zergatik ez gai emailde?, apartagorik. Sentitzen dut, bakar-ra da eta bakarrik, bitxiaren bitxiz, errespetoa merezi du, maiuskulaz idazten den historiak adina gutxienez eta historia ordeztartzen diguten lelo lerro horrek baino aleak eta aleak gehiago. Oso atsegina da ne-retzat.

Idatzi, estilo apartaz idazten du, diosek bezala, garaiera aka-demikoa eta zuzentasun doku-mentalak euskaraz idatzitako edozeri enbidia sortu behar dio-la iruditzen zait, eta inoiz gure saio eta baieztapenen zimenta-rei buruzko erreflexio bat ere egin beharko dugu.



RAMON ETXEZARRETA

«**VESTIGIOS** de Babel — Para una arqueología de los na-cionalismos españoles» argita-ratu berri duen liburuko zenbait pasarte irensteko izan duan parada hartu nahi dut aitazkitzat.

Ez naiz nor, edo ez naiz gai, beregan somatzen diren fobieei kontrapisua jartzeko, baina bere tesiaren zati handi batekin guztiz identifikatzen naiz.

Euskal nazionalismoaren jaio aurreko aldia aztertzen du. Nola pri-mitivismotik partikularismora eta partikularismotik nazionalismora iristen den esanaz. Nola Espainiak bere nazionaltasuna gorpuzteko primitivismoa eta partikularismoa aurkitu behar izan zituen eta horre-tarako, zeuden arraza piloaren nahasketen artean euskaldunen odol garbiaz baliatu zen. Hara non nazionalismo euskalduna ere espainola den seaskatik bertatik.

BOST axola neri zeinena eta zeinek, baina deigarri egiten zaizkit *primitivismo* eta *partikularismo* kontzeptuak. Egia irizten diot gure partikularitasun nahiari eta bere sentitzeari. Egia irizten diot, baita ere, primitivismoarenari, zeren iruditzen zait oraindik ere oso indarrean mantentzen dugula eta kasik egoera hartara itzultzea erreibindikatzen ari garela, egin beharrekoa justu kontrakoa litzatekeenean, aurrera begira nolakoak izan nahi dugun erabaki. Bestela, ez dakit nola espli-katzen diren euskararentzat eta zenbaitek «euskal» adjetiboarekin la-guntzen duen kultura hitzarentzat erabiltzen ditugun mota guztietako sinbolo eta irudiak.

Kalean da Maixa eta Itziar eta Goenaga anai-arreben kantuez osaturiko diskoa

Infernuko hauspoaren haize gazteak

Trikitixa lantzen duten bi bikote gazte hauek disko berria kaleratu dute Elkarren eskutik. Maixa eta Itziarrek alde bat bete dute eta Goenaga anai-arrebek bestea. Zizurkil eta Altzo-Andoaingo bikote hauek azken urteetan modan jarri den mundu honetara haize berriak ekarri nahi dituzte.



Maixa Lizarribar eta Iker Goenaga ez dira lehiaketazaleak.

IKER eta Larraitx Goenaga zizurkildarrak dira. Maixa Lizarribar altzoarra eta Itziar Oreja andoaindarra. Beraien arteko ezagutza Billaonako trikitixa eskolan izan zen, Martinen eskola ospetsuan. Elkar konpainiako Joxe Mari Goikoe txekak proposatu zien disko bat grabatzea eta denbora pixka bat horretan aritu ondoren, kalean dago jadanik bikote hauen lehen lana. Denbora luze iruditu arren, azkenean, grabaketa giletan sartuta egun gutxi batzuk izan direla konturatu dira.

«Duela bederatzi urte hasi nintzen infernuko hauspoarekin, eta Itziarrekin batera jotzen bost urte beteko ditugu aurten», esan digu Maixak. Ikerrek berriz, hamar urte bete ditu mundu honetan eta arrebarekin jadanik sei urte daramatza herri herri eta plazaz plaza.

Bi soinu-joleak irakas-kuntza dute lanbidetzat, saioetatik at noski. Maixak Gasteizen, Arrasaten eta Al-

tzoko bere etxean jarduten du. Musika tresna honek Gasteizen lortu duen arrakasta ezaguna da. *«Folklore udal akademian aritzen naiz. Nik 70 bat ikasle ditut, 8 urtetik hasi eta 67 urte bitarte. Azken hau jubilatuta dago eta beste zereginik ez duela esaten du»,* kontatu digu altzoarrak. Iker Goenagak, bestalde, leku askotan ditu trikiti ikasleak. Zerrenda botatzeko ere pentsatu egin behar du. Leitza, Berastegi, Amezketeta eta Lasarten aritzen da.

Estilo ugari bildu

Leku hauetan bere irakaslea izan zen Martinekin batera jarduten du Goenagak. *«Guztira 150 ikasle izango ditugu, zazpi urtekoa gazteena eta zaharrena berrogei urte ingurukoa»,* zehaztu digu Ikerrek.

Diskoa grabatzeko proposamena jaso ondoren, bikote bakoitzak sei kantu prestatu zituen diskoaren alde bakoitza betetzeko. Iker eta Larraitzek trikitixa, porrusalda, fandangoa, arin-arina, rock eta rap dinuko abestiak bildu dituzte. *«Abesti guztiak nik eginda»*



1991ko Trikitixa Txapelketa Nagusiko finalean aritu ziren Larraitx eta Iker Goenaga zizurkildarrak.

koak dira. Hitzak, berriz, Jon Sarasua bertsolariak eta Joxean Ormazabal idazleak egin dituzte», argitu digu Ikerrek.

Maixa eta Itziazrek trikitixa, porrusalda, arin-arina, balsa eta bossanova estiloez gain, country kutsua duen kantu bat ere landu dute lan honetan. Lehen laurak soinu-jole altzoarrak konposatutakoak, eta azken biak kanpotarrak omen dira. Hitzak, kasu honetan, beraiek egin dituzte, Karlos Subijana bere lagunak egindako bat ezik.

Beraiek sortu zituzten pieza berriak disko hau iritsi arte gordetzen saiatu dira bi bikoteak. Goenaga anaiek, behin bakarrik, Euskal Telebistako 'Arin arin' programan, jotako hiru pieza

jaso dituzte lan berri honetan.

Pieza berrien gaia atera denez, Euskadi Irratiak antolatuta burutu berri den lehiaketaz hitz egin dugu

aldiz aurkeztu da Iker Goenaga eta lehenengoan finalera iritsi zen. «Piezak ez dira ezagutzero ematen. Lehiaketa horrek dakarrena pentsatzen jarri nintzen eta

«Edozein instrumenturekin berrikuntzak egiten badira jende guztiak onartu egiten ditu, eta trikitiarekin ez» ●

MAIXA LIZARRIBAR

Maixa eta Ikerrekin. Ez dira oso lehiaketazaleak. Euskal Herriko Txapelketa Nagusian parte hartu eta finalera iritsi ziren bi bikote hauek eta horrela ezagutzeroa eman zirela onartu arren, ez dira txapelketaren aldekoak. Pieza berrien lehiaketan bi

gebiago ez aurkeztea erabaki nuen», esan digu zizurkildarrak. «Aurten ere paperak bidali zizkidaten, baina baldintza berak ikusi ditut», erantsi digu.

Ohiturazaleek gazteei leporatzen dieten akatsetako bat pieza dantzaezinak egi-

tea da. «Ni nire piezekin dantzan hasten naizenean, konturatzen naiz noiz eman behar dudan buelta. Edozein instrumenturekin berrikuntzak egiten badira jende guztiak onartu egiten ditu, eta trikitiarekin ez», erantzun digu Maixa Lizarribarrek. Iker ere iritzi berekoa da. «Nire abesti gehienak dantzarako neurtuta daude, baina jotzeko era aldatu da. Hala ere, neurria ongi dago», dio soinua jotzen duen Iker Goenagak.

Esperientzia polita izan da grabaketa bi bikote gazte hauentzat, eta lan hau jendearen gustukoa izatea besterik ez da falta.

Joxemi Saizar

Ikusentzutekoen mundua lantzen duen masterrean arituko da Angel Amigo ekoizlea

«Zinema industria sortu baino, jokabide industrialak behar dira»

Ekainean parte hartuko du Angel Amigo zinema ekoizleak, Euskal Herriko Unibertsitatea, Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroa eta Argilan enpresak antolatu duten masterrean. Ikusentzun teknikariak sortzeko asmoz martxan dauden ikastaro hauetan, ekoizle ikuspuntutik arituko da Amigo, eta Igeldo Zine Produksioak bulegoko ateak zabaldu dizkigu masterra zein zinemagintzaz hitz egiteko.

ARGIA. *Ekainaren 2 eta 3an parte hartuko duzu ikusentzutekoen arloa lantzen duen master honetan.*

ANGEL AMIGO. Ekoizpenari buruz arituko naiz. Arlo honek zinemagintzan bete behar duen zeregina azalduko dut. Betetzen duena eta bete beharko lukeena. Master honen planteamenduak arlo guztiak jorratzen ditu, eta jardungo duten pertsonen ekarpena handia izan daiteke beren ibilbidea kontuan izanik.

Dena den, master hauek ondo daude kultura orokor bezala. Ez dut uste beren bidez emaitza praktikoa handirik lor daitekeenik. Parte hartzen dutenak ikasleak dira normalean, eta zuzendaritza nahiz gidolari-

tza gaiak asko interesatzen zaizkie, eta produkzioa berriaz, gutxi.

A. *Zer garrantzia ematen diezu horrelako ekimenei?*

A.A. Interesgarriak dira. Arlo konkretu batean urte askotako esperientzia duen pertsona batek dakien guttia laburbiltzea garrantzitsua da. Baina masterra beste ikastaro batzuen ordezkioa baldin bada, ez da bide egokia.

A. *Ikusentzun teknikariak sortu eta epe luzean zinema eskola posible baten oina-*

riak zehaztea dira masterraren helburuak.

A.A. Ikusentzutekoen munduan zehaztu gabe dago dena. Interesgarria izan daiteke eskola bat, baina beharren arabera agian gehiegi da. Une honetan, ikusentzutekoen produkzioaren mundua oso internazionaldua dago. Zinema edo telebistara zuzenduta dauden ekoizpen askoren etorkizuna kanpoan diru iturriak lortzeko eta produktua kanpoan banatzeko daukan gaitasunaren arabera dago. Bestela, ezinezkoa da.

Euskal Autonomi Elkartean ez dago tokirik jende askorentzat. Beldur pixka bat ematen didate eskolek. 30 edo 40 zuzendari, ekoizle edo gidolari sor ditzakete eta planteamendu hau ez da errealia. Ikastaro bereziek beti eskaintzen dute hobetzeko aukera, baina teknikariak sortzeko garaian ez dut uste gauza handirik ekarriko dutenik. Horretarako praktika da biderik hobere-na.

A. *Euskal Herrian ba al dago zinema industriarik?*

A.A. Industriadik ez dago, eta ez dakit egon behar duenik ere. Industria baino, jokabide industrialak daude. Mundu honetan gauden jendearen aldetik jokabide industrialak behar dira. Horrek esan nahi du gaur egun gauden European ez duzula derrigorrez laborategi bat behar Donostian edo Bilbon. Erabil dezakezu Londresen, Parisen, Bartzelonan edo Madrilan dagoena.

Ez du zentzurik estudio edo laborategietan izugarrizko inbertsioak egitea.

■ «Izugarrizko inbertsioak egin baino filmeak egiteko eta baliabideak lortzeko gaitzen enpresak behar dira» ●



«Ekoizpen askoren etorkizuna kanpoan diru iturriak lortzeko eta produktua kanpoan banatzeko gaitasunaren arabera dago».

Filmeak egiteko eta baliabi-deak lortzeko gai diren enpresak behar dira. Hemengo interesak eta perspektiba zaiinduz lan horiek edonon egin daitezke.

Bide horri jarraitzen diogu zenbait enpresek. Une honetan, Bulgaria eta Kolonbiako etxe batzuekin batera ari gara filme bat ekoizten. Diru iturriak, aktore eta teknikariak Euskal Herrikoak dira, estudioak Bulgarian daude eta filmaketa Kolonbian egiten ari gara. Beste antzeko hainbat proiektu dauzkagu.

Gure lanetarako baliabi-deak kanpotik lortzeko modu bakarra kanpoko ekoizpenetan parte hartzea da. Jokabide industrial hau guztiz ezberdina da: fida-garria izan behar du ekoizpen etxeak, dirua mugitzeko asaguru konpainiekin jardun behar duzu, eta indus-

tria egitura handia eta serioa eskatzen dizute. Gure azken ekoizpenetako finantzaketaren % 80 kanpokoak izan da: Britainia Handia, Frantzia, Portugal, Bulgaria...

A. *Hau da, zure ustez, jarduteko biderik egokiena.*

A.A. Industria indartsuagoak daude eta ez daukate guk izan dugun dirulaguntza ohitura. Dirulaguntzek ez dute lortu emaitza positiborik. Baliabide gehiago lortzeko pozgarri izan baino dirulaguntzetara ohitu da jendea. Finantza-kerako pozgarria baino, finantzaketa bidea izan da dirulaguntza. Ez dira bide alternatiboak landu, prezioak asko igo dira eta ekoizlearen figura desagertu egin da. Zuzendariak gaitasun asko izan ditzake, baina horrek ez du esan nahi enpresa bat antolatzeke gauza denik.

**Bilboko Alde Zaharrak
badu bere nobela:**

speed gauak

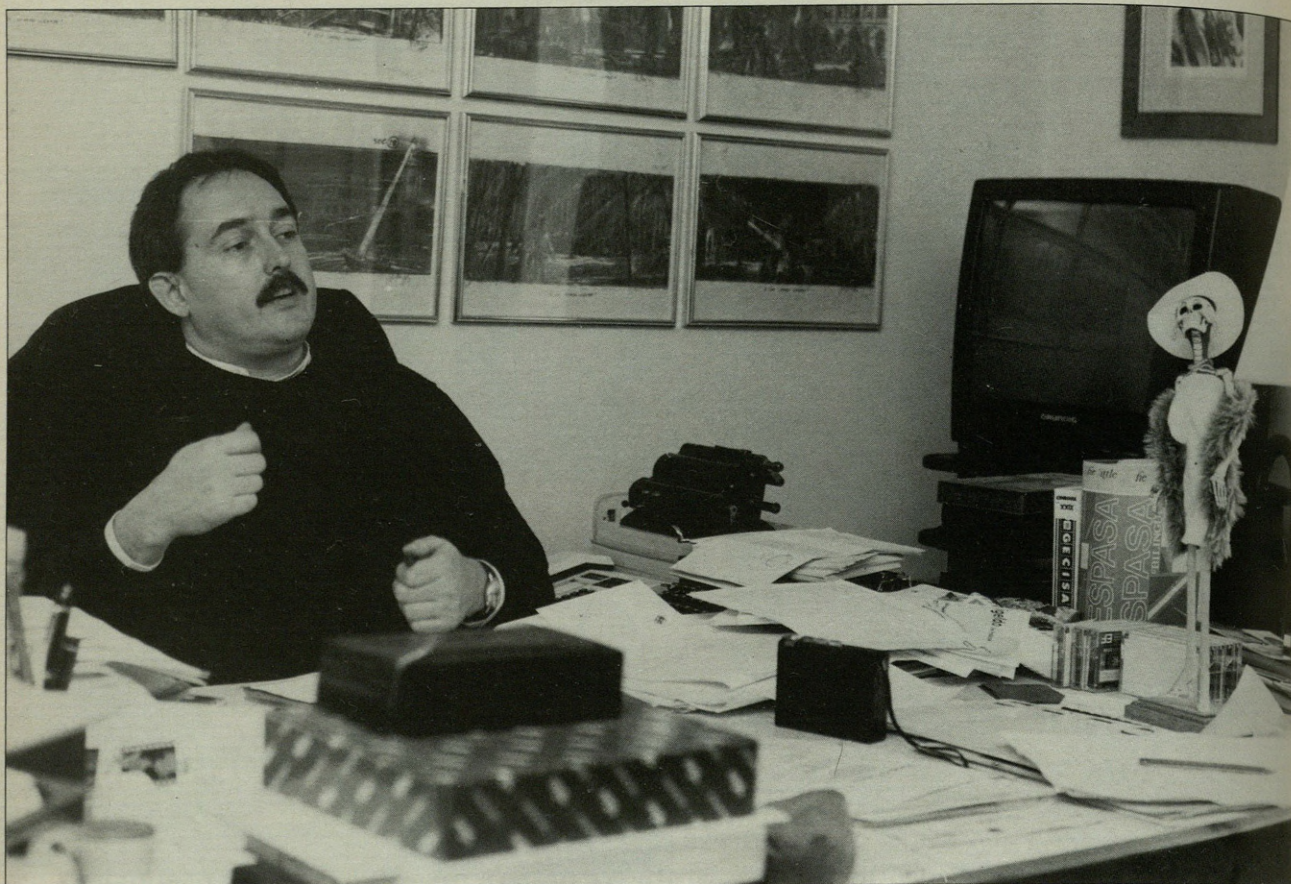
1989ko Azkue Saria

2

argitalpena

orain **795** pezetan

S U S A © (943) 37 07 38



«Agintzeaz gain, gidoiak eta ekoizpen lanak egin dituzte zuzendariak, eta ondorioz egitura ahuldu egin da».



ZINKUNEGI
O P T I K A



HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

Ekimen eta aukera ugari galdu dira. Salgarriak diren produktuak burutzeko bide bakarra gobernu batekin negoziatu eta birmoldaketa egitea da.

Gizarte honetan onartzen badugu Labe Garaiak itxi eta hiru mila pertsona lanik gabe geratzen direla, zergatik izan behar du ezberdin zinemagintzan? Interes nazional bera dute burdina eta filme ekoizpenek. Jokabide industrial eta bideragarriak diren, hau da, etorkizuna duten proiektuak aurrera ateratzen dira. Jendeak ikusiko dituen lanak. Une honetan ezin diogu gu mantentzea eskatu inongo gobernu, instituzio edo gizarteri.

A. Dirulaguntzak baino, beharrezkoak diren azpiegiturak sortu behar ziren.

A.A. Ez derrigorrez. Estudioak, laborategiak, kame-

rak bakarrik izanik ez genuke egingo salgarria den ekoizpen lan bat. Guzti hori garrantzitsua izan daiteke, baita kaltegarria ere. Ez du zentzurik milaka milioi gastatzea zinemaren hiri bat eraikitzeke. Errazagoa da trena hartu eta Parisen bost orduetan egon. Ni izan naiz goizean Bulgariako estudio batean lan egiten, eta arratsaldeko 6etan hemen, bullego honetan.

Gainera, hemen estudio bat muntatzeko diru asko behar da, eta ez litzateke errentagarria izango. Jendea filmatzera etortzeko plan bat

«Finantzaketarako pozgarria baino finantzaketa bidea izan da dirulaguntza» ●

egongo balitz agian bai, baina niri ez zait ezer kostatzen Paris, Lisboa edo Madrilerara joatea filme bat muntatzera. Azken batean, erabiltzen dugun materiala Japonia, Alemania edo Suitzako da. Hori bai, buruak,

■ «Masterra beste ikastaro batzuen ordezkoa baldin bada, ez da bide egokiena» ●

zuzendaritzak egon behar duen tokian egon behar du.

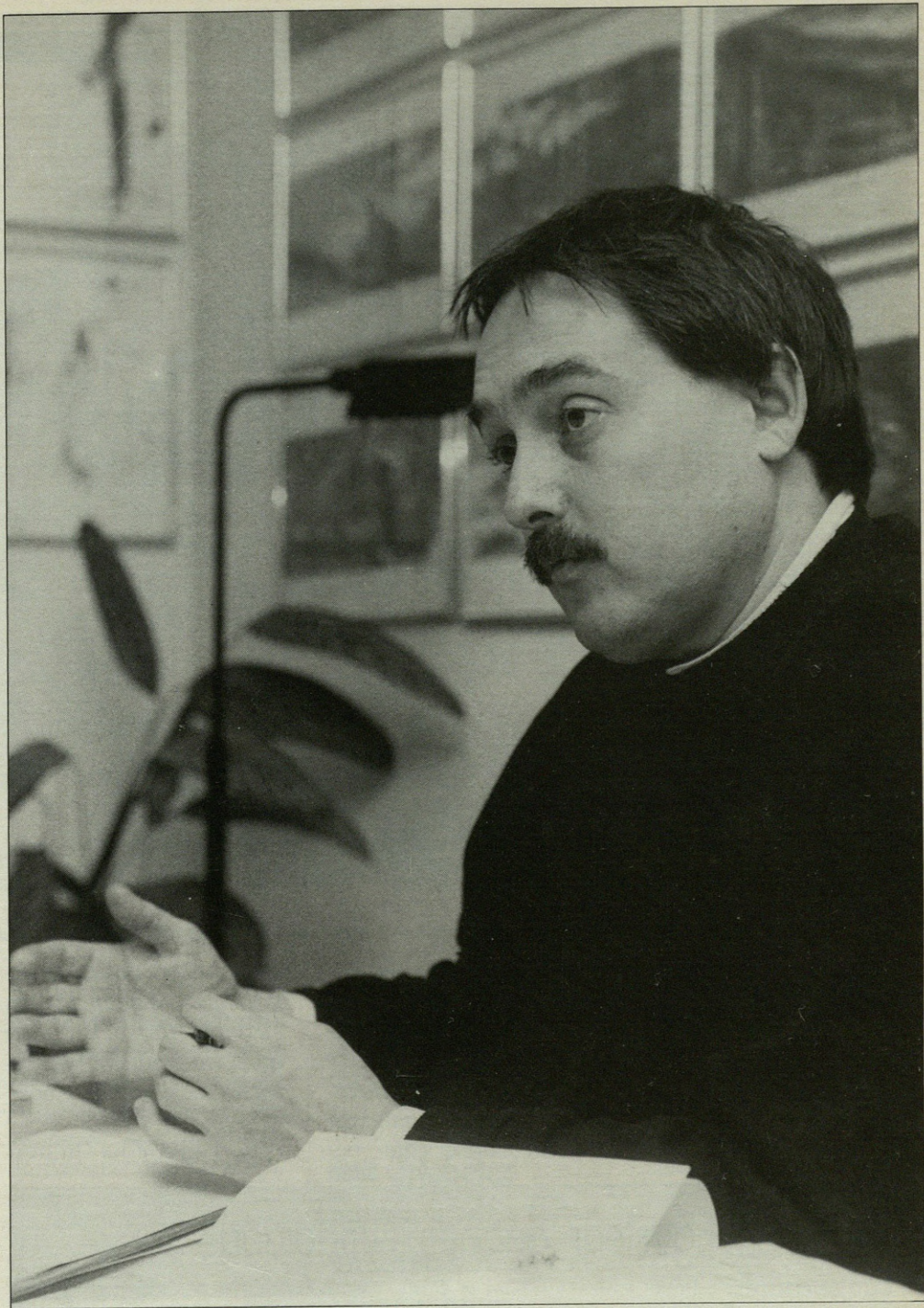
A. Norbaitek filme bat egin nahi badu hemengo giza eta teknika baliabideak erabiltz?

A.A. Lan ona egiteko aktore eta teknikari talde bat lortu eta gainerako guztia alokatu daiteke. Urtean hiru edo lau filme egiten dira asko jota, eta hori ez da nahikoa estudio bat edo laborategi bat elikatzeke. Beraz, diru inbertsio hori kaltegarria izan daiteke.

Giza eta teknika baliabide onak daude. Gidoilariak ere, baina ez da landu eta promozionatu figura hau. Ekoizlearen kasuan gauza bera gertatzen da. Ikusentzuen industria garatua daukaten herriek enpresa eta enpresari egokiak dauzkate. Aktore, gidoilari, zuzendari eta ekoizle merkatua daukate. Leku batzuetan, agintzeaz gain, gidoiak eta ekoizpen lanak egin dituzte zuzendariak, eta ondorioz egitura ahuldu egin da.

A. Euskal Herrian badago zinema ekoizleak biltzen dituen elkarte bat.

A.A. Euskal ekoizleen elkarte independentea dago, eta orain dela gutxi ikusen-



■ «Une honetan, ikusentzutekoen mundua oso internazionaldua dago».

tzun enpresak biltzen dituen elkarte berri bat sortu dugu. Ez da aurrekoaren alternatiba. Ezberdina da, enpresa planteamenduak dira. Zerbitzu, estudio, bikoizketa eta ekoizpen enpresek osatzen dugu elkarte hau. Ekoizle elkartean parte hartu izan dut, baina utzi nuen. Planteamendu ezberdinak

zeuden. Elkarte honetan zinemaren mundua islatzen zen baina zuzendariaren figuraren oinarriturik. Ni nintzen ekoizpenean aritzen zen bakarra; beste guztiak ekoizle gisa ere jarduten zuten zuzendariak ziren.

Elkarte berrian Igeldo, K-2000, Luis Goya eta Episa bezalako enpresak gaude.

Zinema, telebista eta beste ikusentzuen arloak jorratzen dituzten enpresak. Ikusentzuen kontzeptua landu behar da zinema baino. Gaur egun, planteamendu hau bultzatu behar dugu ekoizpen etxeek egonkortasuna lortu nahi badugu.

Joxi Goikoetxea

Eusenor elkarteak zortzi liburukitan banaturik plazaratuko du

Gazteentzako entziklopedia: unibertsoa euskaraz biraka

Elhuyar, Uzei, Ikastolen Elkartea eta Elkar argitaletxea bildu eta Euskal Entziklopedia Orokorra (Eusenor) elkarte anonimoa eraiki zuten, 1991ren amaieran. Proiektu handi horren zati garrantzitsu bat kalean izango da, urtebete beranduago: «Gazteen Entziklopedia», 10 eta 18 urte bitartekoen eskuetara, euskaraz, helarazi nahi dena.

EZ da lan makala Andoni Sagarna buru duen lan taldeak bere gain hartutakoa. Hemendik urte batzuetara argitaratuko den entziklopediaren proiektuan jo eta su ari baitira lanean: Euskal

Entziklopedia Nagusia. Aurretik baina, bidea irekiko dion «Gazteen Entziklopedia» burutu dute. «10 eta 18 urte bitarteko bezkuntzarako bereziki pentsatutako lan bat izateaz gain», be-

raien asmoa «gaurko behar larrienei erantzungo dien euskara hutsezko obra egoki eta gaurkotu bat egitea da», adierazi digu Andoni Sagarnak.

Entziklopedia honen

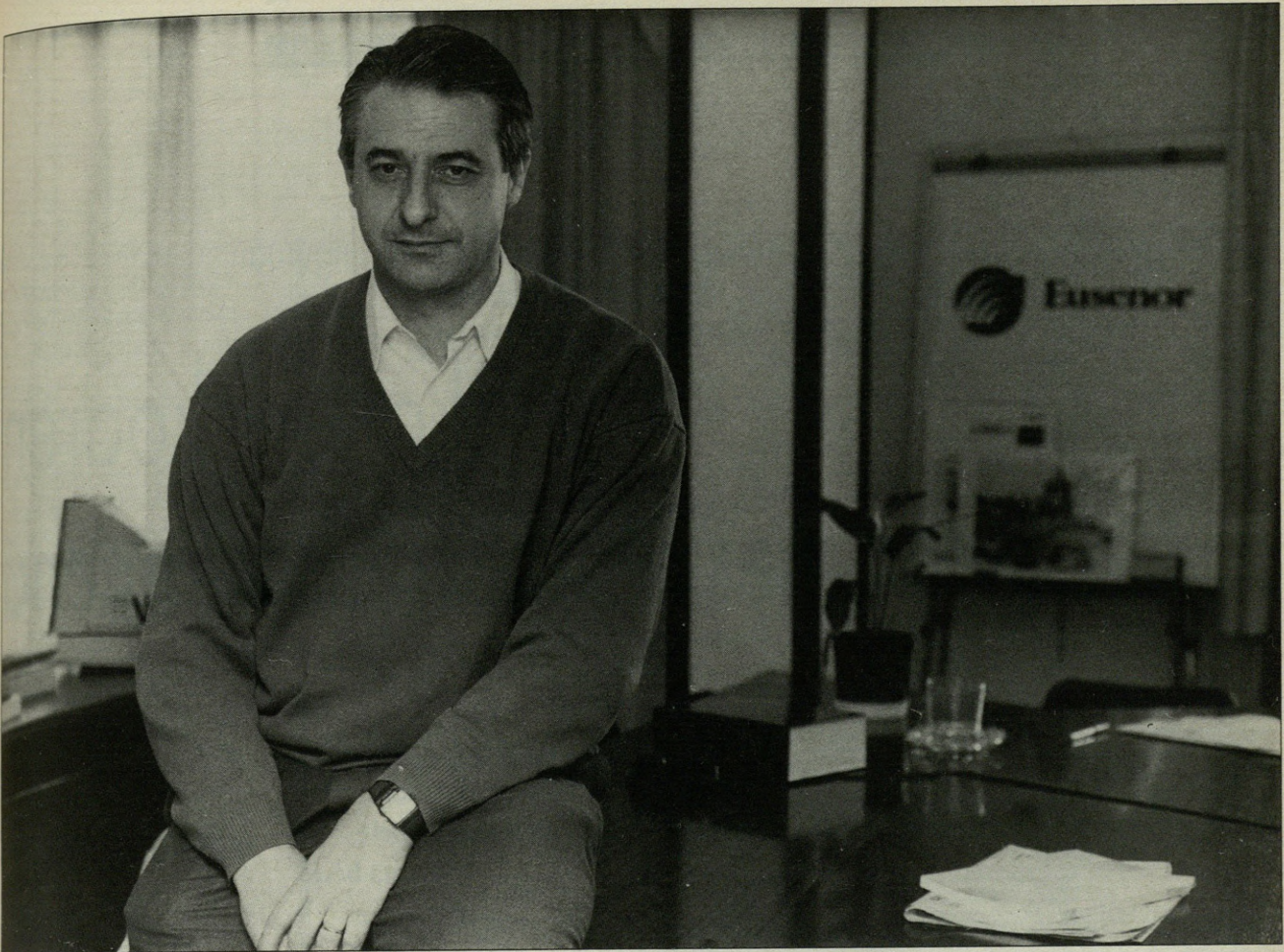
abiarazteko orduan, asmo hauetara egokituko zen eredua aurkitzea izan zen estreineko lana, eta horretan, ikuspegi ezberdineko jende askok parte hartu zuen. Han hemenka ibili, editorialekin hitz egin eta azkenez, obra mamitzera irarri. Andoni Sagarnak dioenez, «oinarrizko obra suediarra bada ere, geure erara egokitu nahi izan dugu, nazioarteko gaiez gain, euskal gaiak sartu eta sakonduz». Bidea apurka egiten arren, urtebete inguru aritu dira. Lan prozeduran, itzulpen lan sakona burutu dutela ohartu gaitu. «Hizkuntza ondo menperatzen duen esperientzia handiko ekipoak parte hartu du, itzulpena dela ez igertzeko eta irakurketa lasai eta eroso lortzeko xedez». Erredakzioa Andoni Sarriegi, Jon Urrujulegi, Jose Luis Aranguren, Beatriz Zaballondo eta Andoni Sagarnak osatu dute; konposizio lanetan Itziar Beristain-ek jardun du eta azala Luis Errazkinen egin du.

Egostear dagoen Fundazioa

EUSENORREN asmoak gauzatzen hasi baino ez dira egin: «'Gazteen Entziklopedia' erabat gu finantziazten ari bagara ere, eta beste argitalpen berri batzuk bidean baditugu ere, momentu honetan Eusenor Fundazioa egosten ari gara». Fundazioa, editoriala izateaz gain, dokumentazio zentroa bihurtzera joko dute. «Informazioa egunero berritzen denez, datu banku bat osatu nahi dugu, non testuak, grafikoa, musika, bideoak, denetarik egongo den. Proiektu zabala da, beraz».

Guzti hau alderdi politiko, kultur el-

karte, instituzio, eta besterekin hitz egin ondoren gauzatzear dago, baina. Proiektu handi honetan, herri erakundeak, instituzio ekonomiko, politiko eta kulturalak batera parte hartuko dutela espero dute. Sagarnaren hitzetan, «askoz ere jende gehiago sartuko da eta guk guztia martxan jarri dugun arren, obraren esplotazio ezberdinen irabaziak ez dira guretzat izango; berrinbertitu egingo dira». Zera gaineratu nahi izan digu: «Gauzak honela, sustatzaileok, prozesu honek bere burua ia % 50 autofinantziatzeko konprometua hartzen dugu».



Andoni Sagarna proiektuaren buruak adierazi digunez, «testu aberatsez hornituriko kontsulta liburua da entziklopedia».

Entziklopedia honek ordena alfabetikoz kokaturiko 850 artikulua ditu eta zortzi tomotan sailkatuta dago, 100 orri ingurukoak. «Eskaintza arina, ulerterraza eta zabala izan nahi du». Artikulu bakoitzari orrialde bana eskaini diotela dio Andoni Sagarnak. Zenbait gai-ri, hala ere, gehiago, eta hari nagusiaz gain irudi, grafiko eta hainbat xehetasunez azaltzen direla.

Kontsulta liburua

Liburukiak binaka aterako dira, aurreneko biak mar- txoaren amaiera aldera eta gainontzekoak urtean zehar. Obra handi guztietan legez, ohizko traba bat

ikusten du: «*Informazio entziklopedikoak daukan patua zera da, unero-unero historia egiten ari garenez, informazio eguneratua edukitzea oso zaila dela. Maila bonetan ere abalegin berezia egin dugu.*»

«*Hezkuntzaren Erreformaren arabera, ikastea baino ikasleak informazioa bildu, aztertu, eztabaidatu eta laburbiltzea garrantzi- tsuagoa da*», arrazoitu du. «*Hau da, ikasten ikas de- zala du helburu nagusia. 'Gazte Entziklopedia'k guz- ti hau betetzen du, zeren 11 alor jorratzen dituen testu masa aberats batez horni- tutako kontsulta liburua baita.*»

Obra osoa 60.000 pezetan (3 mila libera inguru) iraga- rri digu Andoni Sagarnak,

eta 5.000 ale kaleratuko di- tutze, hasiera batean. Mai- legu salmenta baliatuko dute, banaketari dagokio-

Urtebetez lanean jardun ondoren 850 artikulua bildu dituzte, bakoitzari, gutxienez, orrialde bat emanez ●

nez, etxez-etxekoa alde batera utziz: «*Era hau gaizki ikusia da, salmenta txar eta engainuzko asko egin de- lako. Ez dugu saltzaile era- sokorrik nahi. Bezero po- tentzialak nahi ditugu, in-*

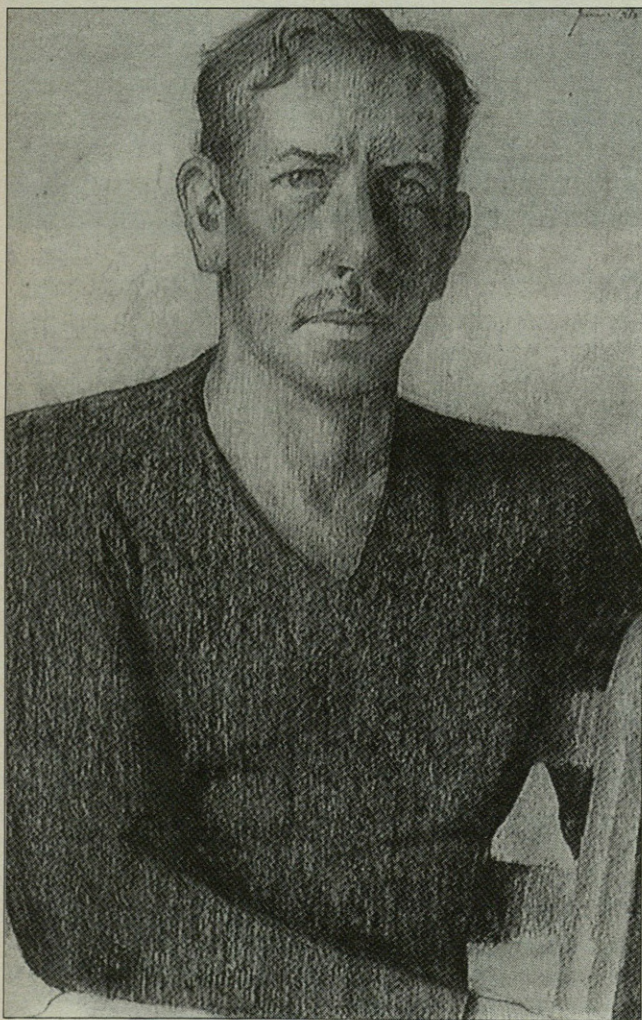
formatu eta erosi nahi ba- du, inongo presiorik gabe erosiko duena. Momentu bonetan, banatzailearen aukeraketan gabiltza eta euskaldunak nahi ditugu, noski. Argi eta garbi jarri zaizkie baldintza hauek Euskal Herrian ezagutzen ditugun banatzaileei.»

Andonik zera gaineratu nahi du: «*Uste dugu produk- tu industrial berritzaile baten aurrean gaudela eta lehen mailako teknologia erabili eta garatzera goaz.*» Beraz, «*Gazteen Entziklo- pediaren*» kaleratzearekin batera gure garaietan itzul- tzeke hainbat arazo izaten genituen Atlas erdaldun haiek, ez ditugu gehiago erabili beharko.

Jon Odriozola

Ikusmin handia sortu da bere heriotzaren 25. urtemugaren inguruan

John Steinbeck, krisi ekonomikoaren itzalpean berreskuratu den oroimena



Bere heriotzaren 25. urtemuga otsailean bete ondoren, eta bere bi idazlanetan oinarritutako filme bat eta antzezlan bat direla medio berreskuratu da John Steinbeck idazle kaliforniarraren figura eta obra.

NEW YORK hirian hil zen orain 25 urte John Steinbeck, Nobel eta Pulitzer sariak lortu dituen idazle bakarra. Otsailean izan zen bere heriotzaren urtemuga eta bere idazlanetan oinarritutako «De ratones y hombres» filmea nahiz «Las uvas de la ira» antzezlanaren lortzen ari diren arrakasta direla medio, berreskuratu dira idazle honen obra eta figura.

Baina bere liburuak be-

rriz ere argitaratu eta irakurtzearen arrazoi nagusia gaur egun munduan dagoen krisia da. Estatu Batuetan nabari da gehienbat guz hau; 1929. urtean idatzi baitzituen John Steinbeckek bere obra ospetsuenak. Estatu Batuetako literatura garaikidearen klasiko bihurtu den idazle honek urte horretako egoera islatzen zuen bere liburuetan: krisiaren mamua eguneroko bizitzan nahiz jendearen kezka eta estutasunak.

«De ratones y hombres» Steinbecken eleberri beltz eta gogorrenetariko batean oinarriturik, orain dela hamar bat hilabete estreinatu zen izenburu bereko laburmetraia Cannesen. Bestalde, bere eleberri ezagunena eta EEBBetako historian liburu salduenetako bat den «Las uvas de la ira» izan da, orain dela sei hilabete inguru, Broadwayen estreinaturiko antzezlanaren ardatza. Idazlan honetaz baliaturik, Henry Fonda eta John Forddek filme bat burutu zuten 1939. urtean; eta lan honen bitartez, Oscar bat lortu.

1929ko krisi garaietan idatzi zituen bere obra ospetsuenak John Steinbeck idazle kaliforniarrak.

zuen John Ford zinemagi-leak. Bere ibilbidean, Hollywood Akademiako lau sari irabazi zituen guztira John Fordek.

Urtemuga eta bere lane-tan oinarrituriko ikuskariek posible izan dute berriro ere bere liburuek ikusmina sor-tzea. Horrela, berak idatzi-tako eleberri eta ipuin labu-rak berrargitaratu dira, eta otsailaren 27an Cannery Row herrian ospatu zen be-re urtemugak sekulako sona

■ **Nobel eta Pulitzer sariak lortu dituen idazle bakarra da John Steinbeck** ●

izan zuen. Urtemuga orain arte Nancy Steinbeck bere emaztearen inguruan buru-tzen zen ekitaldi xumea izan bada ere, aurten komuni-kabide handietaraino iritsi da bere oihartzuna.

Krisi ekonomikoa nagusi den eta mamua giza harre-manetan nahiz eguneroko bizimoduan islatzen den garai hauetan, Steinbecken hizkuntza erraza eta elkar-tasun mezuarekin identifi-katzen du jendeak bere bu-rua. Mundu tinko baten suntsiduraren lekuko izan zen Steinbeck 1929an, eta argitasun iturri bihurtu da orain bere itzala. Orainaldian islatu den iraganeko itzala.

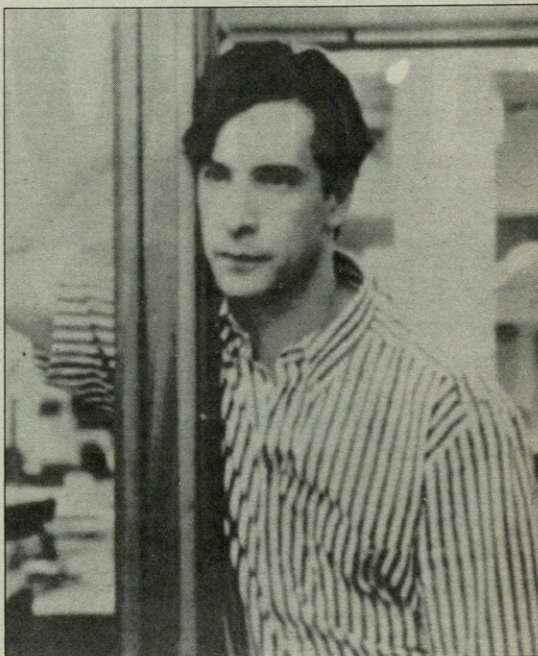
J.M. Heritz

«Todo falso», dirulaguntzarik gabe burutu den estreineko filmea

Apirilean aurkeztuko du Raimond Masllorens zinema zuzendari kataluniarrek «Todo falso» bere lehen luzemetraia. Filme honen aurrekontua 70 milioi pezetakoa (3,5 milioi libera inguru) da eta inolako dirulaguntzarik gabe burutu du 27 urte besterik ez dituen Masllorensek. Alex

Casanovas, Pere Ponce, Laura Maña, Silvia Vilarrasa, Albert Dueso eta Xavier

Atmetller dira lan honetako aktoreak; eta Jaume Boixek idatzi du, komedia moduan, banku lapurreta baten inguruan oinarritzen den istorioa. Sekulako eduki filosofikoak jorratu baino, ikusleengana iristeko lehen urrats bezala hartzen du Masllorensek filmea, eta ondoren lan pertsonalagoak burutzea da bere asmoa.



Charles & Eddie: soul tradizionalaren berpizkundea

Charles Pettigrew eta Eddie Chacon gazteek osatzen duten bikotea da, gaur egun, soul musikaren berpizkundearen adierazgarri. Duela gutxi plazaratu duten «Duophonic» diskoaren ardatza bere ahotsak dira, eta *funky* estiloaren

zenbait elementu ere jorratu dituzte. Soul berri garaikidearen bultzatzaileak diren bi kantari hauen eragin nagusia Marvin Gaye da, eta beren lanean gizarteko egoera islatzen saiatzen dira. Zuzenean jotzeko garaian talde bat osatu dute, eta Parliament Funkadelic taldean aritutako Amp Fiddler, New York Groove Academy taldeko Jean-Paul Bourelly eta beste hamar musikariren laguntza ere izaten dute.

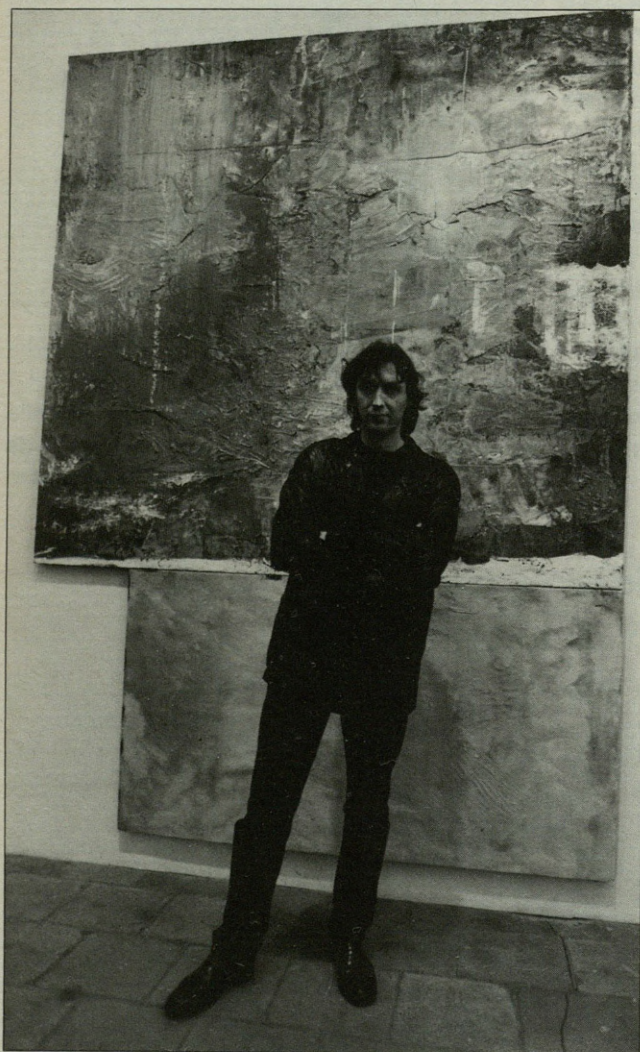


MARTXOAK

28

■ TRIKITILARIEN EGUNA ESKORIATZAN

HURRENGO martxoaren 28an ospatuko da Eskoriatzan Trikitilarien Eguna. Badirudi udaberriarekin batera esnatu dela soinu txikia, eta hemendik aurrera oso egutegi estua izango dute Trikitilari Elkartekoek. Gazteak dira, batez ere, protagonismoa eskatzen dutenak, Tapia eta Leturiaren boom-a eta gero, trikitilarien artean **liderren falta** sumatzen dutenak ere egon arren. Gogoeta eta eztabaidarako eguna, beraz, trikitizaleetzat.



ALEJANDRO GARMENDIA pintore donostiarren zenbait lan ikusi ahal izango dira apirilaren 18ra arte Donostiako San Telmo Museoko Abangoardia aretoan. Artista honek abstrakzioa lantzen du, eta erakusketa honetan azken urteotan egin dituen obrak agertzen dira. Aurretik, Bilbo, Valentzia, Madril eta Bartzelonan erakutsi zituen margoak. (Argazkia: Ander Gillenea).

MARTXOAK

28

■ LAZKANOREN LANAK IKUSTEKO AZKEN EGUNA

JAVIER Lazkano bilbotarraren bilduma izango da ikusgai **Gasteizko Olagibel aretoan** martxoaren 28a bitarte. Pintura eta eskulturak nahasten ditu artista honek oso lan desberdinak aurkezten ditu erakusketa honetan. Estilo kontuak ez zaizkio gehiegi axola Lazkanori, **bapatekotasunean** oinarritzen baititu bere lanak.

MARTXOAK

29

■ BOST HIRI ETA BOST TAXISTA «NIGHT ON EARTH»-EN

BILBOKO Fax Zineklubak eskainiko digu martxoaren 29an «Night on Earth», 1991n egindako filme estatubatuarra. Jim Jarmusch-en bostgarren filmea dugu eta bertan Los Angeles, New York, Parise, Erroma et Helsinkiko bost taxisten istorioa kontatzen digu. Komunikazio arazoak, **bakardadeak eta galtzaileek** hartzen dute protagonismoa **Tom Waits-en musika** duen filme honetan.

MARTXOAK

30

■ GETXOKO JAZZ KLUBA

GETXOKO Kultur Etxeak antolatu dituen jazz kontzertuen artean, martxoaren 30ean gaueko 9etan, Swan's diskotekan **Lucky Gury** teklatueta, **Horacio Fumero** kontrabaxuan eta **Peer Wyboris** baterian izango ditugu Algotan.

MARTXOAK

31

■ RAUL GIL-EN MARGO BIRIBILAK

COLECCIONES Iruñea aretoan izango ditugu Raul Gil tuterarraren margo biribilak martxoak 31a bitarte. Margoak **pilota, zezenketak eta mahai jokoen** ingurukoak dira. Mahai jokoei dagokiona eta laukiak sartzen ditu, batez ere, margo biribil hauetan.

APIRILAK

2

■ HALLE ESTATUKO ORKESTRA SINFONIKOA BILBON

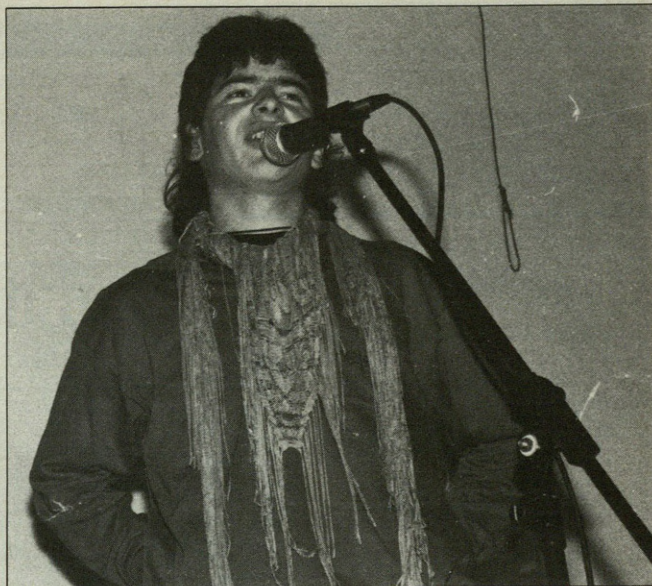
ARRIAGA Antzokian izango dugu Halle Estatuko Orkestra Sinfonikoa apirilaren 2an. Gothar Stier zuzendariaren batutapean Johan Sebastian Bach-en «**San Mateoren Pasioa**» joko dute. Sarrera 1.000 eta 6.000 pezeta (50-300 libera) artekoa da.

■ «HERRI HIZKERA ETA LITERATURA» USURBILEN

USURBILGO Euskara Taldeak antolatu du «Herri hizketa eta literatura» izeneko mahaingurua. Bertan izango ditugu **Edorta Jimenez, Txema Larrea, Juan R. Madariaga eta Laura Mintegi**, moderatzailea J.E. Urrutia izanik. Arratsaldeko 7etan hasiko da Elortzako herri eskolatan.

■ EUSKADIKO ORKESTRA SINFONIKOA MIRAMONEN

ORGANUAREN Inagurazio Ekitaldi Ofiziala antolatu du apirilaren 3rako Euskadiko Orkestra Sinfonikoak. Kontzertua goizeko 11.30etan hasiko da Orkestrak Miramonen duen egoitzan. Esteban Elizondo izango da Bach, Guridi eta De Alvaradoren konposizioak organuan joko dituen, eta Euskadiko Orkestrak Respighiren «Erromakó pinuak» jotzen lagunduko dio ekitaldiaren bigarren atalean. Barroko garaia ekarriko dute gogora martxoaren 25a baino lehen 945 / 18 95 20 telefonoan erreserbak egiten dituzte nentzat.



JESUS MARI IRAZU bertsolaria arituko da apirilaren 3an Itsasondoko Pilotalekuan. Herriko Euskal Kultur Taldeak antolatu duen jaialdi hau gaueko 10.30etan hasiko da, eta bertan, **Angel Mari Peñagarikano, Jon Sarasua, Andoni Egaña, Xabier Zeberio eta Iñaki Murua** ere izango dira. (Argazkia: A. Glez. Kintana).

B E G I B E L A R R I

Z I N E M A

Bi gizon desberdinen istorioa

«**ASTE** horretarako, Frank Sladek dena prestaturik zeukan. Auto potentea, neska ahanzetzina, luxu ugari eta guzti honen amaieran kargaturiko pistola. Aurrikusi ezin zezakeen bakarra Charlie-ren balorea zen». Hone-l dio filmearen testu nagusiak. Charlie Simms (Chris O'Donnell) gorengo ikasketak prestigio handiko barnetegi batean egiten ari da. Diru ezean gabonetako oporretan lan egitera beharturik dago. Lana Frank Slade (Al Pacino) itsua den teniente koronela aste bukaera baten zehar zaintzean datza. Tenienteak Charlie-rekin New Yorkera bidaia egitea erabakitzen du, bertan bizitzan gehien miresten dituen gauzak berriz ere gozatu asmoz. Militar helduaren nahia opor labur hauetan gozamenaz gain ikasle gazteari bizitzari buruz zenbait lekzio ematea izango da.

Hasiera batetik bi pertsonaia nagusien artean oposizio nabaria ageri

zaigu baina era berean elkarlotzen dena: koronelak jendearen hipokresia azpimarratzen du. Bere ustez elkartasuna, lagunartekotasuna... ez dira existitzen, gezur hutsa da. Charlie, aldiz, jendeak dituen baloreetan sinesten du, hala nola ohorea, ondratasuna... Azken batean, giza-kiaren izatea aldarrikatzen du. Filmean ikus dezakegu nola Charliek bere ondratasuna eta lagunartekotasuna azken mugaraino eramaten duen. Charlie-ren izaerak, izatearen balioak Frank ezustean harrapatzen du nolabait bere bizitzari zentzu bat emanez.

Filmean zehar gizartearen hipokresia azpimarratzen da, ohore, laguntasuna ondratasuna hitz politen esanahien atzealdean beste errealtate bat agertzen zaigu. Sistemak joko batean barneratzen gaitu. Gehienetan joko honetan irabazle atera gaitzen gizakiaren izatea definitzen duten

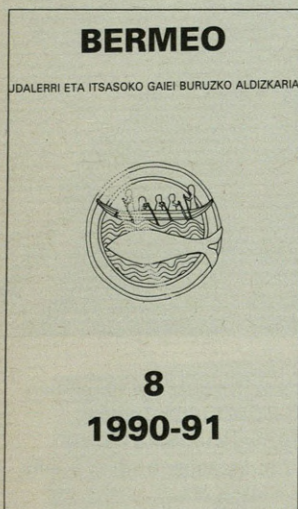


ESENCIA DE MUJER ZUZENDARIA:
MARTIN BREST AKTOREAK: AL PACINO,
CHRIS O'DONNELL

balore nagusi horiek alde batera utzi behar ditugu, honela gure helburuak lortuz eta *ni*-a lehen mailan jarritz. Hor dago gakoa, sistemak inposatzen duen jokoari jarraitu edo gure printzipioekin aurrera egitea.

LIERNI URIBARREN

LIBURUAK



«BERMEO. UDALERRI ETA ITSASOKO GAIET BURUZKO ALDIZKARIA».
BERMEOKO UDALA. 9.
ZENBAKIA. 1992-93. 285 or.

BATERA kaleratu dira azken bi biurtekariak, 1990-91 eta 1992-93koak alegia. Aurreko alean bezala, Bermeoko udalerriri buruzko gaiek, itsasoari buruzkoek eta komunikapenak ere osatzen dute alea, batez ere dokumentazio eta informazio bilduma moduan pentsaturik dagoen aldizkari honen osagarri ■



«KASKAZURI ETA TXILIPURDI». ALATZNE
ESTEBAN ETA BITOR
HERNANDEZ. ITZULTZAILEA:
PELLO ALKIZA. URRETXUKO
UDALA.

IPIUIN labor honen bidez, Urretxuko Udalak herriko haurrei pertsonaia ezagun baten bizitza ipuin moduan eman nahi izan die, irakurtzaletasuna pizteko. Aukeraturiko pertsonaia Kaskazuri da, eta Txilipurdi berekin bizi den ume bihurria... ■

«FISIKAZ BLAI». MIKEL
LIZEAGA. ELHUYAR-ELKAR.
1993.
FISIKA ikasketak erraza-
goak izateko prestatu dute

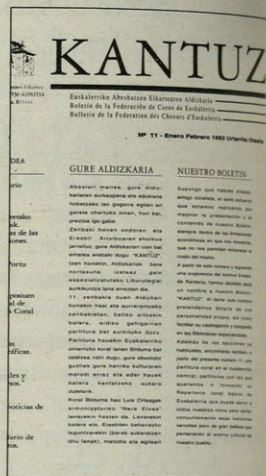
liburu hau eta edozein irakurlek dudaren bat duela, erantzuna erraz aurkitzeko bidea izan nahi du lan honen. Galde-erantzunen sistema aukeratu dute informazioa eskaintzeko ■



«NAPARTHEID».
NAPARTHEID TALDEKOAK.
10. ALEA. 1993KO IHAUTERIAK.

MUGA du gai nagusitzat ale honek. Baina berezitasun berria eskaintzan datza. Izan ere, aldizkariaren eredu estandarra lortu eta gero, «Napartheid» izeneko kantua duen singlea oparitzen dute, Negu Gorriak eta Cojon Prieto taldeek joa. Eta gutxi

ez balitz, «Hegoekialde urruneko legenda» izeneko eranskina, separata batean emana ■

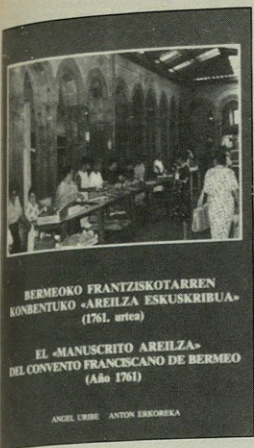


«KANTUZ». EUSKALERRIKO
ABESBATZEN ELKARTEA.
1993KO URTARRILA-OTSAILA.
11. ZENBAKIA. 32 or.

GOITIK behera elebidun den aldizkari honetan Euskal Herriko abesbatzen inguruko berriak biltzen dira. Ale honetan agertzen diren berriak, besteak beste: «Bello Portu korua», «Abesbatzen musikari buruzko Munduko Symposium-a», «Elkarateako albisteak», eta abar ■

Hontza
LIBURUDENDA

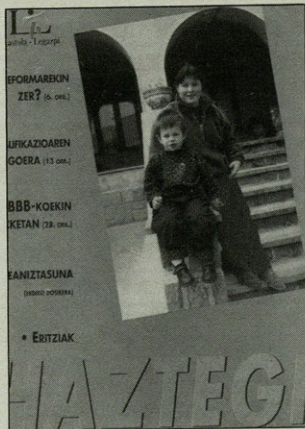
Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA



«BERMEOKO FRANTZISKOTARREN KONBENTUKO 'AREILZA' ESKUSKRIBUA' 1761. URTEA». ANGEL URIBE ETA ANTON ERKOREKA.
BERMEOKO UDALA. 283 or.

IZENBURUAK esan bezala, komentu hartako dokumentazioa biltzen da, sarrena eta transkribaketaren on-

doren, edizio originala modu faksimilean emanez ■



«HAZTEGI» ALDIZKARIA. HAZTEGI IKASTOLA. 1
ZENBAKIA. 40 or.

HOGEITA BOST urte iaz bete zituen ikastola honek eta, egin ziren ospakizunetan herriak hartu zuen inplikazio maila ikusirik, tarteka berri guztiak biltzen dituen

aldizkaria kaleratzea erabaki zuen ikastola honek. Hau da, beraz, bere lehen kaleratzea ■

**«GALTZAUNDI»
ALDIZKARIA. TOLOSAKO
GALTZAUNDI ELKARTEA.
1993KO OTSAILAK 26. 19.
ZENBAKIA.**

HERRI honetako Inauteriekiko zaletasuna dela eta, joandako festa hauei agur esateko erabili dute azala galtzaunditarrek. Baina horretaz gain, hainbat artikuluk azterketa sakona egiten dute Inauteriek Tolosan duten eraginaz ■

«NARRAZIO ARGITALPENA III». ZUMARRAGAKO UDALA.
248 or.

Liburu honetan Zumarragako Udaleko Kultura Batzor-

deak gazteentzat antolatutako 6. Narratiba Lehiaketako lan sarituak biltzen dira. Euskaraz ariturikoen arteko irabazleak honakoak: Heleña Gutierrez Erdociain, Zigor Igartua Alberdi, Araiz Padron Plazaola, Laura Martinez de Gereñu, Jose Antonio Martinez Fuentes eta Miren Agur Meabe ■

«URRUZUNO LITERATUR LEHIAKETA 1992». EUSKO JAURLARITZA. 179 or.

EUSKO Jaurlaritzaren Hezikuntza, Unibertsitatea eta Ikerketa Saileko Euskara Zerbitzuak antolatutako literatura lehiaketa honetan saritu ziren lanak biltzen dira. Mariasun Landak idatzi du hitzaurrea, «Baldin eta azterketa bezpera egun batez, ikasleren bat...» titulupean ■

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Ziberou herri maitiari

TOMES üzteko zorte hona üken günüanaz geroztik, hebenko libürütegietako ataletan, plazer hani-txoki kausitzen düttügü, orai arte be-rezilariek baizik leitzen ahal ez zütüen «Klasikoak». Eüska Editoreen Elkartearen indarrak alde hortarik, süstengatzekoa direla uste dügü: molde xügünean, aitzin-solas mamitsüeki eta merke saltzen düte, gure esküetan, biblioteka ülünen ahazmenean beno hobeki diren «tex-to zaharrak».

Agosti Chahoz, düala zonbait urte pastoral bat egin zen, bena pastoral ejer hura amiratü züenek, heldübada, ez zükeen Chahoren izkribüen ezagütza xüxenik. Hüts hori beterik dela erran genezake. Patri Urkizuk, EEErentako prestatü düan argitalpe-nareki. Agosti Chaho, pastoralaren giro trajikotik elki deikü Urkizuk,

jakintsü eta gizon-politiko jantzietan beztitzeko.

Agosti Chaho jakintsü zela diogü, eta mentürä leitüaren arabera pür, egokiago lizate gaineratzea, orohar, Chahoren hitzak poetikoak direla oso, bai azaltzen deikün «Eki-begia» astronomia isaoan, eta bai, deputatü izan beharrez, mintzaldi politikoak eskenten dütüan tenorean. Chaho banez-poetak bere teoria literario zonbait herrokatzen dütü ber zonüan, Etxahun-Barkoxe Bardoaz idazten düan texto aipagarrian.

Chahok zütüan ideien erakusteko erabilten düan hizküntzak ere biho-tza jo deikü: XIX. mente erditsütan jenteen ezpainetan zen xiberotar mintzajea imaginatzen ahal dügü Atarrastarraren idazkiak irakurtez. Izkribu aberats horiek ontsa egiaz-tatzen deiküe «katea ez dela orano



«AZTI-BEGIA ETA BESTE IZKRIBU ZENBAIT» AGOSTI CHAHO
KLASIKOAK

eten...».

«Heben datza Chaho/deputatü izan ez zena/bena idazle handi...», gisa hortan alda genezake, bere hilarrian dagoen «epitafioa».

ITXARO BORDA

TEILAK

■ «AMBIGU» BIDEO
ALDIZKARIA

ESPAINIA mailan Benece erakunde pribatuak argitaratzen duen «Ambigu» bideo aldizkariarekin akordioa lotu du Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak, eta oraintsu kaleratu den bostgarren aletik aurrera Euskal Herriko antzerki taldeek beren lekua izango dute bertan. Espezialistei zuzendua, 365 ale banatzen dira, harpidetza eta salmenten bitartez. 90 minutuko iraupenez, aurrerantzean, hamabi minutu euskal antzerkiak beteko ditu. Honela, gurean egiten diren antzezlanak kanpoan ezagutarazi daitezkeelakoan.

■ «EUSKARA AHORA»
UNIBERTSITATEAN

ZORROAGAKO Psikologia eta Filosofia nahiz Hezkuntza Zientzietako fakultateek, unibertsitatean euskararen erabilera normaltzeko «Euskara Ahora» ekimena burutu dute. Irakas-kuntzan, Administrazioan, ekitaldietan eta ikasleen arteko harremanetan presentzia areagotzeko saio hau, au-

rrera begira, Donostiako kanpus osora zabal daitekeela adierazi dute.

■ ARTELEKUREN
AURTENGO EGITARAUUA

PEDRO Manterolak, Remigio Mendi-buru, Jorge Oteiza eta Eduardo Txillidaz idatzitako «Zaldun baten lorategia» liburuaren aurkezpenarekin eman zaio hasiera Artelekuren 1993ko egitarauari. Orain artekoari eutsiz, diziplina anitzen jorratuz, ikastaro, tailer, hitzaldi eta erakusketak eskainiko ditu, egoitzaren handitze lanak eta dantzari zuzendutako lekua bukatzeaz gain.

■ EUSKAL KATEDRA
CALIFORNIAN

CALIFORNIAKO Santa Barbara Unibertsitateak, euskal ikasketetara jarritako «Joxe Migel Barandiaran» katedra sortu du, Eusko Jaurlaritzaren 20 milioi pezetako (milioi bat libera) babesaz. Renoko Unibertsitatearen ondoren —25 urte daramatza honetan— bigarrena da alor honetako ikasketen bultzatzen.



«Gaur egunean, lehenengo obiturari jarraitzeagatik bakarrik bertsolariak tratatu horretara bultzatzeak (Txapelketa Nagusiaren egunean tortura baita hamaiketarako Donostiara joan beharra eta hizketarako ere gogorik ez dugun orduan kantuan hastea) ez du, ez hanka, ez buru».

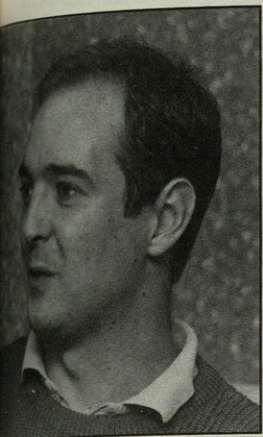
Andoni Egaña, bertsolaria. Jakin aldizkaria, 1993ko urtarrila-otsaila alea.

«Musika komertzialaz aparteko musika produzitu eta entzun abal izateko azpiegitura bat badugu, banaketa sarea ere, baina ez da aukerarik ematen bemendik kanpora ateratzeko».

Ruper Ordorika, kantaria. El Tubo, 1993ko martxoa.

«Guggenheim onartu zela urtebete da. Artistek ez dute asmatu behar bezalako debate eraginkorra antolatzen. Jarduera plastikoak, norbanakoak sortzen ditu. Ez talderik, ez multzorik. Artistak beraien artean biltzeko ez dira gauza».

Hasier Etxeberria, idazlea. Jakin aldizkaria, 1993ko urtarrila-otsaila alea.



TXUTXU - MUTXUKA

DANTZARI EGUNA FADURAN EGINGO DA

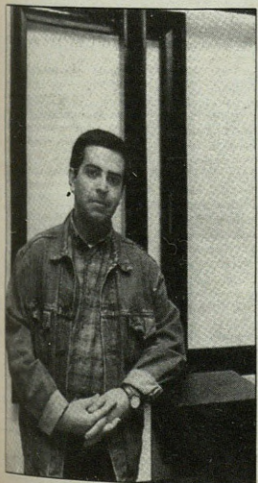
EUSKAL Dantzarien Biltzarrarentzat hilabete joria izango da maiatza. Hainbat ekitaldi nagusi prestatu dituzte: maiatzaren 2an, Algortan, instrumentu autok-tonoen emanaldia; maiatzaren 15ean, Markinan, «Ezpata Dantza Europan, nazioarteko folklore jaialdia», Ingalaterra eta Belgikatik etorriko diren taldeen partehartzeaz; maiatzaren 22an, Areetan, Euskal Herriko dantza jantzien erakusketa. Hau guztia, maiatzaren 30an Faduran egingo den Euskal Herriko Dantzari Eguna handirako motoreak berotu asmoz. Iaz Maulera bildutako 100etik gora autobusek Bizkaiko bidea hartuko dute egun horretan.

«Bere obran babestu beharrean instituzioetan babesten dira hainbat artista. Instituzioen babes hori gabe butsean geratuko lirateke».

Luis Fuente Garate, pintorea.
El Diario Vasco, 93-III-15.

«Instituzioekin kritiko izan behar dugu, idazleei ez dielako laguntzen. Argitaletxe sare serioa falta da gainera, liburuaren publizitatea, promozioa eta banaketa ziurtatuko dituenak. Hemen liburua inprentara eramane eta argitaletxeen almazenetan biltzen baita».

Juan Jose Lanz, kritikari eta saiakeragile.
Egin, 93-III-17.



NOR - NORI - NORK



B. DEL TESO

«La Revista» zinema aldizkariako zuzendari lanetan jarri da. Lehen alea kaleratu berri dute, euskaraz eta erdaraz, Kirol eta Espektakuluen Elkarte Anonimoaren (SADE) eskutik. Zinemagintzari errepasoa, kritika eta aipamen anitz egiten dira bertan, argazkiez hornituriko artikulua laburretan zehar ●



J. ARZALLUSI

inposaturiko muga batek ukatzen dio Nafarroako Bertsolari Txapelketako finalerako bidea. Txartela berea du bestela, martxoaren 28an jokatu den azken kanporaketaren zain, aurreko muturrean baitago Heletan eskuratutako 536 puntu horiekin. Gaiarreko txapelaren lehian, hutsune handia izango da berea ●



P. LARZABALEK

idatzitako 42 antzezlan bildu ditu, guztira, Piarres Xarritonek —bat goraipatzekotan «Matalas» aukeratu zuen euskaltzainak— honen kariera Elkarrek argitaratutako lau liburukietan. Burutu gabe dauden beste bietara Piarres Larzabal apaizak idatzitako ipuin eta oroitzapenak ekarriko dira ●



**Aingeru-
txoaren
jaitsialdia ikusi
ondoren
tuterarrak
Ebro
bestaldera
abiatzen dira
goizeko 10ak
aldera, eta
bertan
igarotzen dute
eguna jai
giroan.**

Tutera, aingerutxo eta 'calderete' artean

JOAN den astean Erribera aldean jardun genuen eta oraingoan ere harantz abiatuko gara. Tutera aldera hain

zuzen eta jadanik Aste Santuko giroan murgilduta. Egun horietan ekitaldi ugari burutzen dira Euskal He-

rrian zehar, eta Tutera Berpizkunde Igandean «La bajadica del Angel» izeneko ekitaldia ospatzen dute. Dena den, zehaztu behar bada, lehenbizi aingerutxo eta gero geroakoak. Ikus dezagun zertan dautzan bat zein bestea.

Apirilaren 11n, lehenbizi herritarrek Ama Birjina ateratzen dute, aurpegia dolu mina adierazten duen zapi beltz batez estalirik eta prozesio laburra egiten dute kaleetan zehar, herriko Foruen Plazara iritsi arte. Plaza jadanik beteta dago Erlojuaren

dorretik jaitsiko den aingerutxo noiz jaitsiko zaiten. Aingerutxo sei edo zazpi urteko haur bat da eta egun beharrekoak behar legera egin ditzan, aurreko hilabeteetan emakume batek (tutero berbera) ikasgai guztiak irakatsi dizkio.

Soka eta polea sistemak baten bidez aingerutxoak dorreko atetik, apaingarriengatik zerua dena, beharantza abiatuko da polizia eta igerian bailebilen eginko keinuez. Ama Birjina rengana heldzean, «*Maria zure semea berpiztu eginda*» oihukatzen dio. Zapi beltza kendu, bizkar gainera jarri eta berriro abiatzen da gorantz, «Aleluia» kantaren doinu artean. Ordu laurden batean amaitu da ekitaldi erlijiosoa. Orain geroakoak datoz.

Tutera 'guztiak', eta baten ere 13 eta 18 urte arteko gazteak, Ebro ibaiaren bestaldera (bere norabidearen ezkerraldera) abiatzen dira egunpasa egiteko asmoz. Hamarretakoa egiteko ordua da eta jadanik aingerutxoaren jaitsialdia joan eta direnak prest dauzkaten saiheskiak aihenetan erreak.

Zahatoa, ardo gorri naturala eta gainerako guztiak prest daude. Hamarretakoa egin ondoren, berehala ekingo diote calderetea prestatzeari. Bazkalostean aurretik bezala, jai giroa jarraitzen du zenbaitentzat eta beste zenbaiti gorpuzak atsedena eskatzen die. Batzuek zein besteek arratsalde aldera berriro izango dira argi eta laster ekingo zaio azken otordurako okela prestatzeari. Ondoren oheare ez da gaizki hartuko seguruenik

JAKIN BEHARREKOAK

✕ LEKUA: Egun pasa egiteko zelaia Ebroko zubia eta Norien urtegiaren artean dago («Txuloen hondartza» moduan ere ezagutzen da).

✕ JATEKOA: *Calderete*-aren mamia untxia eta patatak dira. Horrez gain beste gauza ugari eduki ditzake: txorizoa, maraskiloak, espezieak... eta hornitzeko, piperrak eta, nola ez, zainzuriak.

OPORRALDIAK

Aste Santuko irteerak, ohizko ihesaldia

GARAI honetan bidaia laburrak egiten saiatzen dira oporrak hartzen dituztenak. Normaleak ikasle eta irakasleak, leku urrunen erakarpenaren atzetik abiatzen dira. Horrelakoa da «Euskaldunon Egunkaria»-k, Txindoki Bidaiak agentziaren laguntzarekin proposatzen

duen irtenaldietako bat: Vietnamerako bidaia, apirilaren 2an irtenik. Pentsio osoko erregimenean, Ho Chi Min, Cu Chi, Da Nang, Hue eta beste hainbat herri ikusi ahal izango dira. Prezioa: 275.405 pezeta edo 13.770 libera. Telefonoa: 42 38 84.

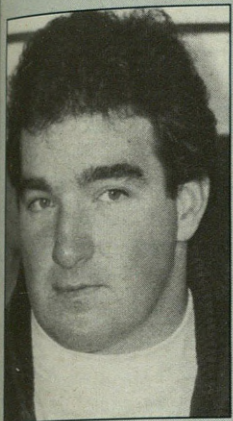


MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

HURA OTORDUA!

MIKEL SARALEGI
Harrijasotzailea



Orburuekin harriak irrist

Garai batean, harrijasotzaileek, sekulako astakeriak egiten omen zituzten mahaian: dozenaka arrautza eta txuleta mordoa jan, ardoa eta patta-rra ugari edan... bete bete eginda geratzeraino. Gero, jakina, harria altxatu ezinik geratzen ziren horietako asko. Ez da hori, hala ere, Mikel Saralegiren kasua. Harria jasotzeko nahikoa baitu entsalada eta berdura pixka bat, xerra eder bat eta fruta pittin bat jatea; eta ez emaitza txarrez gainera, horra hor bestela jaso berria duen 310 kiloko harria! Orburuak janda, dena den, harriak eskuetatik irrist egiten diola aitortu digu Mikelek, nahiago dituela horiek baino, berak presuriko arrautza frijitu baldarrak. Leitzara joatekotan, «Arekendegia» eta «Sagasti» jatetxeetara gonbidatu gaitu Mikelek. Horietara joanda ez dugula irrist egingo, alegia.

Mario Onaindiarentzako menua

MARIO Euska Herriko historiaren zati garrantzitsu baten partaide da, 31/69 deituriko sumarioan edo ezagunagoa den Burgoseko Auziaren protagonista baita.

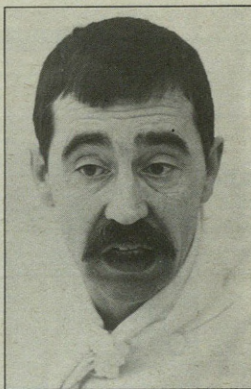
Gaur Marioentzat menua egiteko, «politikoki» hartuta, ez dakit ezkontza, hileta edo jaiotza bezala kontsideratu behar dudan —geroak esango digu zein—, baina gure herrian mota hauetako gertakariak mahai baten inguruan, janedanetan, ospatu izan ohi ditugu, eta horra gurea, Mariori eskainia.

Hasteko, otarraina eta barazkien terrina, tipulinen olioipinetan. Bigarrenik, bakailao lingardatu eta piper muturtxodunen krepineta, piper berdeen saltsarekin. Gero, lupia labean erre, perrexil-saltsa eta tomate-konpotarekin. Untxi solomoa sagar-jalea eta sasoiko barazkiez barrubetea. Postrea, txokolate garratzeko pasteltxoa, laranja mermeladaz barrubetea eta karamelu izozkiaz.

Edateko, Aretxaga txakolina; Coto de Imaz, 82ko Erreserba Handia ardotan eta kafea eta Sagardoz kopa.

Badakizu, Mario, gonbidaturik zaude eta nahi izanez gero, Leioako Unibertsitatean gaude ■

BOST IZARRETIK GORA JOXE



ANGEL

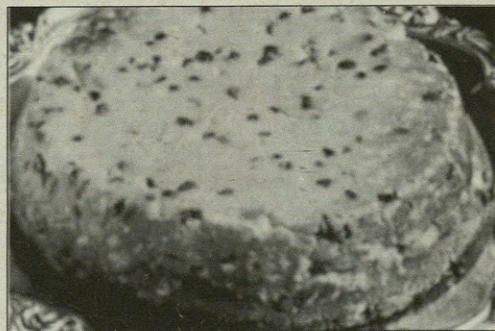
ITURBE



Mario Onandia ardatz nagusia izan da EE eta PSOEren arteko elkartzeko prozesuan.

SABEL FINA

**Gaztanbera
tarta epela
edo hotza
zerbi
daiteke.
Bere
prestaketak
ez du
ordubete
besterik
eskatzen.**



Gaztanbera tarta

**OSAGAIAK
SEI LAGUNENTZAT**

500 gr gaztanbera ● 60 gr
irin ● 100 gr azukre ● 100
fruitu konfitatu ● 4
arrautza ● limoi bat azal
arrailatu ● 50 gr mahats
patsa

PRESTATZEKO ERA

GAZTANBERA ahitu behar da lehenik tarta egin ahal

izateko. Arrailatutako limoi azala eta azukrea hartu eta gaztanberarekin nahastu behar dira ondoren. Arrautzen gorringoa eta zuringoa aparte jarri eta gorringoak gaztanberari gehitu, irina, mahats patsak eta fruitu konfitatuekin batera.

Bi arrautza zuringo hartu eta harrotu gaztanbera oreari gehitzeko. Molde bat hartu, gürinez busti, ogi

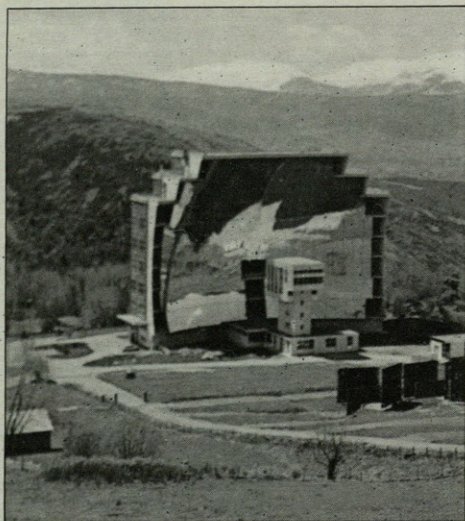
Gaztanberaren erabilera

ORO HAR, ardi esnea eta esnekiak askoz ere gehiago erabiltzen dira Europako iparraldean Euskal Herrian baino. Gaztanbera, adibidez, tarta egiteko edo hutsean oso estimatua da eta elikagai aberatsa da. Izan ere, postre gisa nahiz sarrera moduan hartzeko ohitura dago. Esnekieki-ko estimazio hori orain-itsu iristen ari da gure artetera.

arrailatua eta azukrearekin zipriztindu eta prestatua dugun horea bota. Labean sartu eta ordu erdiz utzi bertan. Epela dagoela hustu molde eta zerbitzeko prest dugu tarta ■

ENERGIA

Proiektu historiko honen zergatia eguraldiaren arabera bakarrik eguzkiaren energia ez baliatzean datza; beraz, eguzkiaren energia ispi-luen bidez espazioan jaso, eta ondoren Lurrera bidali bertan erabili ahal izateko.



Eguzki zentralak Espazioan

ERRUSIARREK Espazioan lortutako eguzki energia ekarri nahi dute Lurrera. Proiektu honi ekiteko asmoa azken esperimenduaren arrakasta ikusiz geroztik otu zaie. Alegia, Espazioan orain hilabete eskas jarritako ispi-luei esker, Siberia inguruak argi-agoak eta epelagoak direnetik.

Gaur egun eguzki-energiaren erabilera eguraldiaren menpe dagoela esan daiteke. Atmosferaren baldintza txarrak oztopo bilakatzen dira maiz, eguzkiaren energia baliatu nahi denean. Alde horretatik, proiektu berriak abantaila handiak eskainiko lituzke, eguratsetik kanpo lekutuko baitute.

Hiru epe ditu errusiarren proiektuak. Lehenik, jarri berri duten ispi-lu horren tankerako xafra gehiago jarriko dituzte Espazioan. Honek egoki funtzionatzeko baldin badu, sateliteak bidaliko dituzte, eguzki zentralarena egin dezaten. Azkenik, eguzkiaren isla hori

jasoko duten aparailuak ipiniko dituzte Lurrean hartzen duen energia hori beste modu batera bideratzeko ■

BATA ZURIA ERANTZITA

ARANTZA TAPIA

Elhuyar-eko kidea



Elektrizitate - kontsumoa

ENPRESA asko ixterekin batera elektrizitatearen kontsumoa murriztu ordez, gero eta handiagoa dela ikustea gezurra dirudi. Dena den, aurrerapen teknologikoen eraginez, elektrogailu berriak eta ikusentzunezko ekipa-

Albaraka, Tuterako lanadare sakratua

ERABILERA ezberdin ugari ditu albarakak tuterarrentzat. Santa Ana zaindariaren prozesioan albarakaren usainak janzten du prozesioa. Ia santuaren irudia bezain garrantzitsutzat joa da. Izpiritu maltzurak uxatzeko dela, lurrin atsegina izateko dela, oso apreziatua da.

Askotan mendaren usainarekin nahastu da eta, lekuaren arabera, oso ezberdina da. Sendabelar estimatua ere bai, Antzinarotik hamaika erabilera eman zaizkio: malenkoniaren aurka, epilepsiaren aurka, Arabiarrentzat desinfektante ona zen. Gaur egun ere arrezagutzen zaizkio hain-

bat mesede: buruko minen aurkakoa, lisariketa arintzeko, loak hartzeko lagungarria eta, oro har, lasaigarria.

Modu ezberdinetan erabiltzen da: infusioan, irakiten ari den uretan botata; olio usaintsua sukaldarako; gurina egiteko, gurinarekin eta baratxuriarekin nahastuz; larrua hidratatzeko ere erabiltzen da.

Beraz, Tuteran Santa Ana zaindariari eskaintzen zaion landare honek badu estimatua izateko arrazoirik, bai

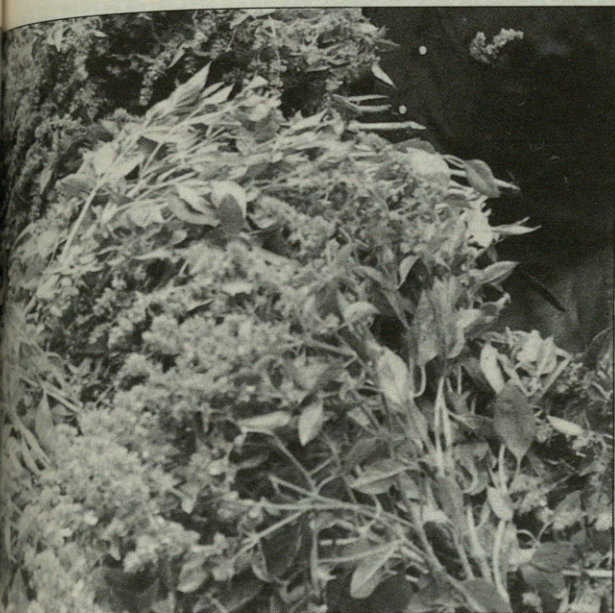
menduak etxera sartzen doazen neurrian kontsumo energetikoa handitu egiten dela ez da ahaztu behar. Gainera, gure bizi-ohiturek zeresan handia dute kontsumoaren hazkundearen. Adibidez, bate-tik, komunikabideek, kirol-arloko emanaldiek eta kulturari dagozkionez ere, eneregia behar dute eta, bestetik, leku publikoek ixten ditzutela gogoratu beharra dago; guzti honi gaupasen antolaketei dagokiena erantsi behar zaio.

Arestian aipatutakoek erabiltzen dituzten berokuntz sistemak, aire ego-kituak, eta abar direla eta, kontsumo energetikoa, batez ere, energia elektrikoarena, areagotu besterik ez dute egiten.

Une honetan, Espainian sortzen den energiaren

gehiengoak termikoa (petrolio zein ikatzek sortzen dena) eta Frantziako nuklearra direla gogoratu behar da. Gainera, mundu osoan zehar gai honi loturiko aurrerapen teknologikoen egoera eta ematen zaien aplikazioa kontutan hartuz gero, energia «ekologikoa», gehienez, sortzen ari den energia osoaren % 2 besterik ez dela azpimarratu behar da (datorren hamarkadan, aurrerapen teknologikoen erabilera optimoen bideratuz % 5 izatera irits daiteke).

Beraz, gure ingurugiroa eta ekologia errespetatuz bizitzen saiatzen ari den gizarteak, ingurua mantentzeaz gain, energiari lotutako bizi-ohiturak aldatzea ere garrantzitsua izango litzateke, ahal den neurrian behintzat.



usain aldetik, bai sendabelar gisa ere, eta ez da harritzekoa tuteratar guztiek horrenbesteko estimazioa izatea ■

Tuteratarrentzat ez du zentzurik Santa Anaren prozesioak albaraka lurrik tartearen ez baldin bada.

ZIENTZI ARGITALPENAK

«FISIKAZ BLAI». MIKEL LIZEAGA. ELHUYAR-ELKAR.

1993. 208 or.

FISIKA ikasketak erraza-goak izateko prestatu dute liburu hau eta edozein irakurlek dudaren bat duela, erantzuna erraz aurkitzeko bidea izan nahi du lan honen. Galde-erantzunen sistema aukeratu dute informazioa eskaintzeko.



Egileen esanetan, helburua kontzeptuen muina adieraztea da, eta zenbaki eta formulatan gehiegi sartu gabe, ikasleei fisikaren hastepenak errazago ulertaraztea.

Liburuak, beraz, kontzeptuen finkapena du helburu, ahalik eta modu erakargarrienean emanak.

Irudiak ere maiz erabiliz eta azalpenei tartekatuz, «fisika denontzat» hastapenean oinarritzen da egilea liburuaren egiteko orduan.



«MATEMATIKAZKO ARIKETAK. C ETA D AUKERAK.

IRAKASKUNTZA

ERTAINAK». FERNANDO

ARBULU, IMANOL OÑATIBIA

ETA ITZIAR SARASOLA.

ELHUYAR-ELKAR. 1993. 125 or.

ETXE ZULOAN

• ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN •

JARDINAK

Inurrien aurkako gerran

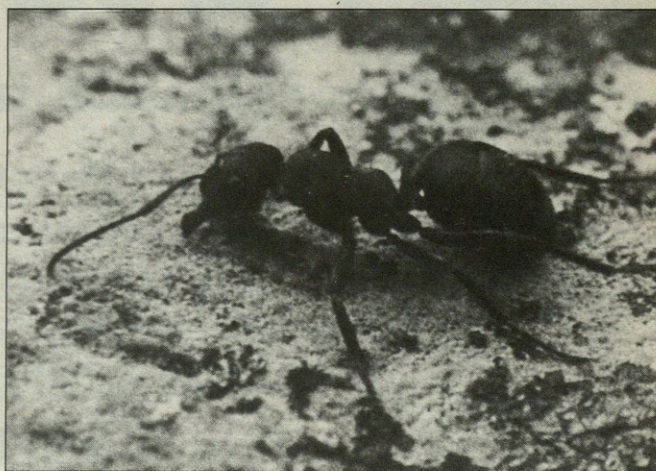
UDABERRIA datorrenarekin batera etxean intsektuak azaltzen hasiko dira. Intsektu hauen artean inurriak topatzea oso arrunta izaten da. Gaurkoan inurriekin amaitzeko aholku batzuk

emango dizkizuegu, lorategiak dituztenentzat batez ere baliagarriak.

Inurriekin amaitzeko bidea lorategia ur ustel eta zerrautsez bustitzea da, arraroa badirudi ere emaitza onak ematen ditu.

INTXAURRONDOAREN hostoetatik ihes egiten dute inurriek, eta ondorioz, nahikoa izango da lorategian zehar eta inurritegien inguruan ostu batzuk jartzea. Antza ez dituzte gustuko intxaurren hostoak.

Uretan disolbaturiko bentzinaz inurriak eta



inurritegiak bustitzeak ere emaitza onak eman ohi ditu.

Azkenik, beste erremedio sinplea inurrien bidean gatz azarnak ustea izango da, hau ere ez baitute gustuko inurriek ■

Inurriak oso erraz sartzen dira etxera, baina zenbait neurri hartuta ez da zail gertatzen galeraztea. Intxaurren hostoak erabiltzea aukera ona izan daiteke, hauei ihes egiten baitiete.

Armairutik bidaltzeko erak

INTXAURRONDOAREN hosto batzuk egosi eta armairu guztia lortzen dugun urarekin igurtzi, horrela inurriak ez dira berriro itzuliko.

Emaitza onak lortuko ditugu izpiliku pila handia alkohol zuriko ozpinetan sarturik uzten badugu armairuaren barruan.

TELEBISTA-IRRATIA

• TELEBISTA-IRRATIA • TELEBISTA-IRRATIA •

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

● **Zaharrak Berri**» dokumentalen bilduman, asteartean, martxoaren 30-ean, «Euskal espioitza» deituriko atala aurkeztuko zaigu. Frankisten eraso hasi zenean Ipar Euskal Herrian sortua, Jose Mitxelena izan zen komunikazio eta kontrapropaganda zerbitzuaren arduraduna. 24.00etan.

● **Mister Flamingoren** aukeraketa gimnasia eta musika jaialdi handia izan zitekeen, baina arratoiak gaua hondatzen saiatuko dira. Guzti hau **«Flamingo Berria»** magazinean, ostiralean, apirilaren 2an, 22.45etan.

● **Larunbatean**, apirilaren 4ean, gazteentzat progra-

ma berria estreinatuko du ETBk: **«Piratak»**, Iñaki Perurena eta Koro Lasartek aurkeztzen duten lehiaketa saioa. Bertan, 11 eta 13 urte bitarteko gazteez osaturiko bi talde lehiatuko dira. Umorez jantzitako eske-
txik ere izango da saioro, Patxi Santamaria, Amaia Cuende, Jon Gabella, Aitor Aldabaldetrekua eta Peter Robers piraten koadrilaren eskutik. Bazkal ostean, 14.50etan, hamahiru aste-tan zehar.

● Mota guztietako ikuski-zunak eskaintzea helburu duen **«Ikuskaria»** programak, Xabier Leteren zuzeneko emanaldia dakargu, apirilaren 4ean, igandean, 22.35etan.

Erromantzaren korapiloan

ASTEAZKENAK 31,

21.10etan, ZINE GAUA:

«MURPHYREN ERROMANTZEA».

ZUZENDARIA: MARTIN RITT.

ANTZEZLEAK: SALLY FIELD,

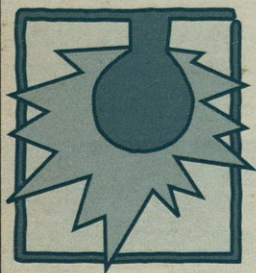
JAMES GARNER.

EMAKUME dibortziatua eta bere semea Arizonako herri batera doaz bizitzera. Bertan, emakumea, dendari ez-kongabe batetaz maitemintzen da. Senar ohia azaltzen

denean gauzak korapilatzen hasiko dira, baina. Martin Ritt zuzendariak Sally Field-
luzimendurako aukera guz-
tiak ematen dizkio filmean
zehar. Honen pertsonaia,
erabat gauzatzen ez den
maitasun historia triste ho-
netako ardatz bakarra da.
Inguruan, semea, senarra,
ihesa. Haria motel doa, az-
ken batean antzele nugu-
siaren bizitzaren martxan ■



Erozketo zorian bukatuko dute asteazken gaueko filmeko aktore nagusiak, arrakasta bila Californiara abiatu eta ezustean espetxean sartzen baitituzte.



ARGIA

ren harpidedun izan nahi dut

48 ale eta Euskal Kulturaren Urtekaria jaso nahi ditut etxean

Orain ARGIAren harpidedun eginez gero, beste aldizkari baten urte osoko harpidetza dohainik izango duzu. Gurutze batez adieraz ezazu zure hautua:

☐ Larrun (urtean lau ale)
edo

☐ Susa, (urtean bi ale)

ARGIA: Industrialdea 1-2. LASARTE-ORIA 20.160 Tel. 37 15 45 Fax. 36 10 48

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

Tfnoa

BANKU EDO AURREZKI

KUTXA

SUKURTSALA

SUKURTSAL ZKA

KONTU ZENBAKIA

HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne): Hego Euskal Herria: 10.300 pzta. / Ipar Euskal Herria: 685 libera / Espainia: 10.300 pzta. / Beste atzerriak: 13.450 pzta. / Airez: 21.300 pzta.

Allande Boutin: «Saio laburra bada ere, urrats nagusia da euskara F3n ez baztertzeko»

Euskal Telebistan hainbat urteko lana bete eta gero, Allande Boutinek Iparraldeko delegazioa utzi eta France 3ra (F3) jo du. Proiektu berri honetan bere helburua euskarazko saioak indartzea izaki, Akitaniako F3k telebista lokalak indartzeko eginiko ahaleginaz mintzatzen zaigu. «F3 Euskal Herri» saioa aurkeztu du gaur egun. Udaberrirako lpar Euskal Herri osoan ikusia izatea espero du.

ARGIA. Zein izan da France 3k eginiko apustu berria?

ALLANDE BOUTIN. Orain telebista txikiak indartzea du erronka. Hori dela eta, Estatu frantziarrean zehar 10 telebista txiki bultzatu ditu F3k. Baionan dugun ordezkari 9 langile gaude, horietako lau euskaldunak.

A. Zein motatako saioa aurkeztu duzu?

A.B. Egutero sei minutuko saioa aurkeztu dugu eta «F3

Euskal Herri» du izena. 18.58etan hasten da eta Estatu frantziar osoan ikusten den albistegiari ematen dio sarrera.

A. Zein ezaugarri ditu?

A.B. Saio elebiduna da, baina euskarazkoa ez da frantsesezko berrien laburpena, bere izatea du eta zenbaite-tan berri nagusia euskaraz emana da; saio laurdena da.

Oraingoan, adibidez, hauteskundeei buruzko in-

formazioa eta elkarriketak euskaraz egin ditut eta lehen aldia da euskaraz emanak direla Estatu frantziarreko telebista batean. Horrelakorik ez da egin orain arte hemen, eta oso laburra bada ere, lehen urratsa da. Ez da aurkezlerik, irudi hutsak, tituluen ondoren ahots batek irakurtzen ditu berriak.

A. Zer dela eta F3ren jarrera aldaketa hau?

A.B. Gure artean aspaldi eskatzen zen horrelako zerbait egitea, herriaren eta Kultur Erakundearen presioari esker lortu da. Eta oso harrera ona izan du. Izan ere, hamar herri telebistako ikusle harrera handiena lortu du, % 23k ikusten baitu egutero (eta une horretan telebista ikusten ari direnen % 57k). Erdal jendea ere, ez dago euskarazko saioaren aurka.

A. Zeintzu dira zure asmoak F3n?

A.B. Urrats bat besterik ez da. Zabaltzeko beste erre-daktore euskaldunik topatu behar da. Oraingoan, edozein berri euskaraz eman daitekeela erakutsi dugu. Nire lana euskal eta erdal ikusentzuleen artean zubiak sortzea da. Aurrerantzean, magazin bat aurkeztu nahi nuke, hiru urtetara, ETBn eginen nuenaren antzekoa.

A. Nolako barremanak dituzue ETBekin?

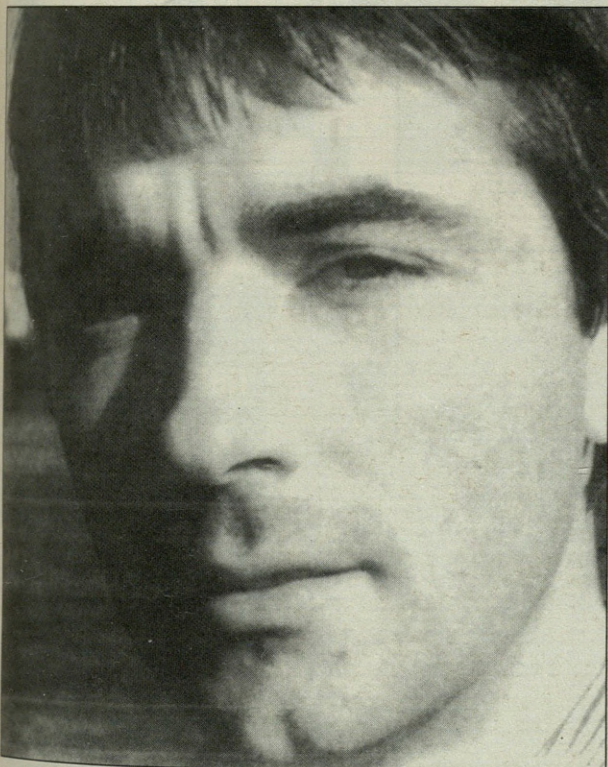
A.B. Oso onak, indarrak batu eta informazioa trukatzeko. Alferrik litzateke elkarren arteko konpetentzia eroan sartzea.

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Medio eskasia

TELEBISTA publiko txiki batek, Administrazioaren dirulaguntzarekin bizi behar duenak, ezin du kate handiek egiten dituzten berezko produkzio erraldoiak osatu. Horrela, gure ETB-1ean medio urriekin egingo dako saioak ugari dira. Adibidez «Berbaguren» izeneko, Ramon Etxezarretak zuzentzen duen elkarriketa saioa. Zeinean bi elkarriketatuta eta bertsolari edo horrelako bat baino ez diren agertzen. Hogeita hamar minutu irauten duen saioa bi metro karratuko platoon egiten dute ia dekoraziorik gabe. Beraz, programa honetan medioen urritasuna nabaria da, kate publiko txiki bateko edozein saio arrunta bezala. Ez dago dirurik, ez dugu kexa botako kulturaren generora hurbiltzen den saioan medio urriak jartzeagatik. Baina gero Juan de Borbonen gaisotasunaren berri emateko gure kate publiko txikiak, medioen eskasia duenak, egutero egiten duen hedaketa ikusten dugutenean ez dugu ezer ulertzen. Kasu honetan, EITB telebista kate handia balitz bezala jokatu ari da, besteek egiten duten zabalaketa berdina eskainiz. Ez dugu esango albisteak ez duela garrantzirik, baina horrenbestekoa al dauka?

JAIONE OGIZA

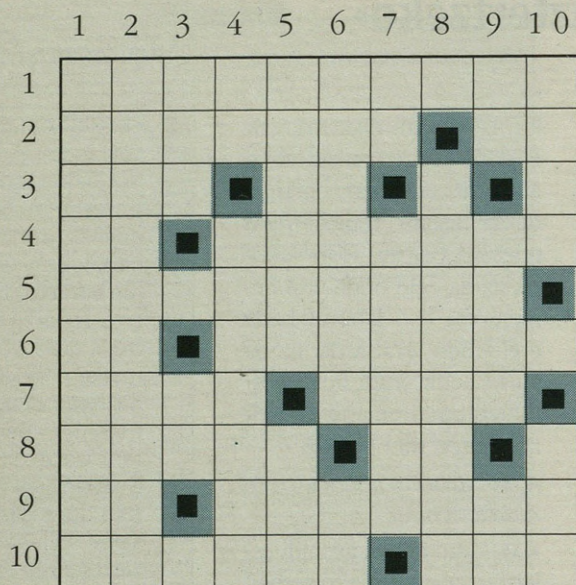


Euskal eta erdal ikusentzuleen artean zubiak luzatzea du erronka Allande Boutinek.

RITXI LIZARTZA

Denborapasa

Gurutzegrama



EZKERESKUIN: 1.- Arrazoin politikoengatik nagusiki alde egiten dutenak. 2.- Suge itsua. Eta. 3.- Haur. Errepikatuz, gorotza. Bostehun. Bat. 4.- komunitate Autonomoa. Metal astuna. 5.- Agerkari mota. 6.- Kasik. Izena. 7.- Interjekzioa. Interjekzioa. 8.- Zalgia. Lutezioa. Boroa. 9.- Pluralean. Hegazti harraparia. 10.- Bizkarreko irtengune. Ihardun.

GOITIK BEHERA: 1.- Ausartak. 2.- Himalaiar. 3.- Baita. Kontsonantea. Odolean. Nitrogenoa. 4.- Atzizki femeninoa. Txangoak. 5.- Nafarroa Behereko herria. Garai, sasoi. 6.- Estatu batetako gobernurik eza. Kontsonante bikoitza. 7.- Jainko egyptiarra. Palmondoaren fruitu jangarria. 8.- Iodoa. Aberatsa. 9.- Kanpo, landa. Alderantziz, ez astun. Zakur. 10.- Portua. Lehenengoa. Baieztatzeko.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Emakunde
Laburrak
Tentelak
Urantzia

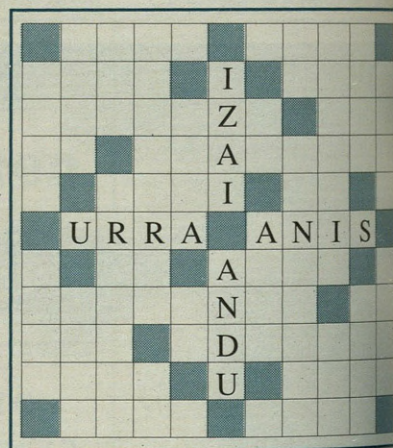
7 letra

Eguzkia
Irabazi
Irratia
Udaleku

4 letra

Agur
Aida
Aita
Aker
Alua
Andu
Anis
Area
Arin
Arra
Bele
Bero

Deba
Iaio
Igel
Iker
Irri
Izai
Luki
Mari
Meta
Miru
Riau
Urta



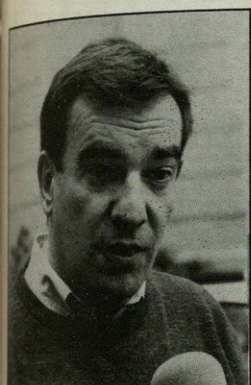
2 letra

Ek
Ga
IL
In
Ni
Ra
Ro
Uu

3 letra

Bat
Ere
Eta
Uki

ERANTZUN zenbakidunak bete ondian, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, Bilboko zinema zuzendari baten izena alegia, ageriko zaizu.



1	2	3	4	5
6	7	8	9	

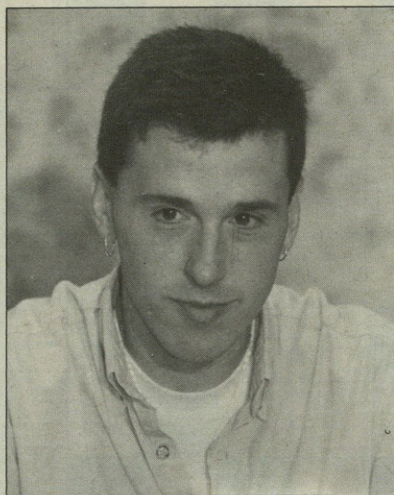
		Oztopoak	▼	Haserre bi- zian jarri	▼	Behi zain	▼	Eralia	
Zoramen			▼	(Infin.) Onartu		Esana			
▶				▼		▼		▼	
				6					
Argia	▼	Eutsi	▼	(Pl.) Negu- ko jantzia	▶				
Higun- garia	1	Larridura mota		Landare mota					
▶		▼		▼					
Zanitz	▶						Tona	▶	
Erretina mota				7			500		
					Gizon izena	▶	▼		
					Bokala			3	
Junko egypziarra	▶		Gogoa	▶	▼			Lehena	▶
Ogi			Zakur			8		Larru	
▶		▼			Urania	▶	Argoia	▶	▼
				4	Bokala		Bilo		9
					▼		Beldur	▶	▼
Hari, du		Labore hautsa	▶				▼		▼
		Bi					India		
▶	▼								
			Bokal bikoitza	▶		Barazki mota	▶	▼	
			Azkenekoa			Bokala			
Jan den urien	▶	▼			Janari ongailua	▶			

Aurten ere ez da posible izan

EUSKAL Herriaren independentzia aldarrilkatzea bezain garrantzikoa zaigu euskal abertzaleoi helmugarainoko bidea zelan burutu behar dugun zehazten hastea. Urriaren 18ko manifestaldiaren ondoren zerbait argi geratu bazitzaigun askori horixe da, ez duela jomugaz arrazoa izateak askorako balio, baldin eta bidaia lagunak bestelako norabidetik bideratzen badu ibilgailua.

Ziorik badago, egon, horrela has-teko. Izan ere, «Autodeterminazioaz burujabetza» lemapeko ekimen hura hamaika buruhausteren ondorio izan genuen. Zer aldarritu, hortxe zegoen koska! Independentzia zergatik ez zuzenki eskatu? Horixe jartzen genuen batzuk mahai gainean. Besteak ezetz, bat egon arren, bazela oraindik herrenbestez izutzen zen abertzalerik argudiatzen zuten. Azkenean, ohi denez, erdibidean geratu ginen. Zer gertatuko eta, independentzia besterik ez zela aldarrikatu kale bilbotarretan.

Arrazoi genuen, beraz, Bai Independentziari ordezkatu eta lema nagusitu zedin nahi genuenok? Baietz dirudien arren, ez dut nik uste hala denik. Ez behintzat orain. Ekimen harek izan zuen oihartzunak burujabetza, autodeterminazioa, independentzia eta bestelako gako premiazko bezain abstrakto guztiak gauditu bait zituen. Harek ondoriorik utzi badu ez da izan kontzeptuon gainekoa baizk



IÑIGO BILBAO

Bai Independentziari-ko bozeramailea

eta, dudarik ez horretan, abertzaleon batasunaren premiaz.

BAI Independentziari herri ekimena osatzen dugunok izan dugu zer hausnartu geroztik. Sortu, gogo abertzale herritarrak erantsi eta ekimen bakarra bideratzeko asmoz sortu ginen. Ez zen harrokeriagatik izan. Une hartan uste genuen, zinez, posible zela indarrak talde bakarrean batzea, baina segituan jabetu ginen gogoaren hutsalaz.

Orduan bezala, independentzia aldarrilkatzearen beharraz mintzo gara gaur egun. Sinetsirik gaudelako espainiar zein frantziar izanik ez dugula euskaldunok etorkizun oparorik izateko aukerarik. Orduan bezala, xede hari eskuratzeko abertzaleon batasunaz mitzo gara. Baina ez gara gaur orduan bezain inozoak.

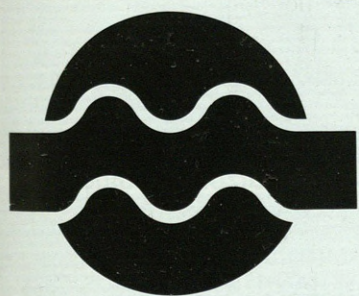
Urriaren 18ko manifestaldiak bidai lagunak zeitzuk diren erakutsi digu. Gauza ez da Euskaria, Abertzaleok, Herrien Liga edota Herria 2.000 osatzen dutenekin batera, guk sensibilitate ezberdinen unibertsoa borobiltzen dugunik. Osagarri bagara, baina ez kolore propio batez osatzen dugulako boskotea. Ez. Kide independentistok plataformaren aldeko apustu egin badugu sakonagoko arrazoiengatik izan da. Funtsean ikasi dugulako, baita etxekoak genituenekin ere, abertzale moeta eta kolore askotako dagoela eta guztiek dugula zer ekarri askatasun bidera.

ABERRI Eguna gainean dugun une honetan, gogoan dugu iazkoa. Bai Independentziari aldarrikatuz batu ginen muga. Ez guztiak baina. Egindakoaz damutzen ez garen arren, gerora otu ginen talkide guztiek ez genuela elakarrekin egoteko aukerarik izan; batzuk, esaterako, Hondarribia eta Iruñearen artean hautatzera behartu genituela, alegia.

Horrexegatik aurten plataformarekin batera saiatu gara Aberri Egun amankomuna eskaintzen abertzalegoari, Urriaren 18ko jarraipena izan nahi zuen ospakizuna, noski. Ez da posible izan. Aurten ere ez, eta ez pentsa errus, edo, txoko bakarrean dagoenik. Batasunaren erronkari eutsi nahian gabiltza, bai, batasunik ez dugulako oraindik.



GAZTEA
eta
EUSKALDUNA



F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratia



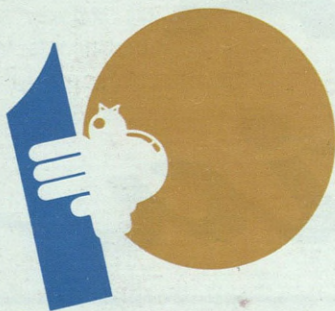
Zaletasun desberdinak dauzkate.

Kirolzaleak dira batzuk, musikazale
amorratuak hainbat eta hainbat.

Informazio ona besterik ez dute
nahi izaten bezte batzuk... Baina,
hori bai, bat datoz den-denak
gogoko duten irratia aukeratzera-
koan: EUSKADI IRRATIA!

163.000 entzule desberdin eta,
hala ere, sintonia berean denak!

ESAN ETA IZAN



HAMAR
URTE



EUSKADI
IRRATIA

ARGIA

ASTEKARIAREN
GEHIGARRIA

Landareak

1.428. zenbakiarekin batera dohainik banatutako gehigarria / 1993ko martxoak 28



Udaberria lorategi eta baratzetan

- Landareak zaintzeko aholkuak
- Landareen kimaketa • ongarriak
- Negutegiak • Perfumeak • tintreak
- Eritasunen kontrako metodoak
- Ekonomiaren garrantzia • Ofizio berriak • Manipulazio genetikoa
- Instituzioen papera



**31. ORRIALDEAN
SORPRESA!**

Landareak zaintzeko ohiturarik izan ez duenaren dotrina

Dendetan lore eta landare kopuru handia eskaintzen dute gaur egun. Kolore, neurri eta leku desberdinetara egokituko diren landareak daude salgai. Dena den, landareetan aditua ez denak, hainbat faktore gogoan izan beharko ditu ezer erosten hasi aurretik. Hain zuzen, alferrikakoa litzateke erreparoz berezia eskatzen duen landarea erostea, gero zaintzeko denborarik ez badugu. Edota argitasun handia behar duten loreak eskuratzea, gure etxea ospela baldin bada.

Landareak begiz jota ez dauzkatenek, maiz etxeko apaingarri soila izango balira bezala ikusten dituzte hauetxek. Horretan dago, hain zuzen, hondamenaren gakoa. Etxean iraun ahal izateko, hainbat baldintza kontuan hartzea ezinbesteko

koa da. Landare bakoitzari, bizi dadin, ongi datorkion argitasuna, airea, berotasuna eta ura errespetatu behar zaizkio. Faktore guzti hauek oso loturik daude, eta ezin esan inportanteagoa zein den. Elementuok oreka batean behar dute egon, batek

besteak baino garrantzi handiagoa izan ez dezan. Temperatura igotzen baldin bada, esate baterako, landareak aire eta ur gehiago beharko ditu eroso senti dadin. Normalki, 24 gradutik gorako lekuak kaltegarriak dira landare gehienentzat.

Batzuetan, harrigarria ere egiten da etxeetan landareak ederki hazten ikustea. Hain zuzen, etxeak gure erosotasunerako sortuak eta diseinatuak baitaude, eta sarritan, landareek eroso egoteko behar dituzten baldintzak eta gureak arras diferenteak dira. Guk ez genuke luze jasango negutegi bateko bero, hezetasun eta itxitura. Era berean, zail izango zaie landareei leku lehorretan haztea. Egurats horietan, gainera, oso ahal bilakatzen dira intsektuen aurrean.

EGUZKIA NORA, LANDAREA HARA

LANDARE gehienek eguzkiari begiraten diote, eguzkiaren energia behar izaten baitute beren prozesu kimikoetarako eta hazkuntza errazteko.

Leihoetan jartzen ditugun landareek, eskuarki, alde batetik bakarrik jasotzen dute argitasuna. Eta horren arabera, alde batera bakarrik hazten dira. Horregatik, tar-teka lorontziari buelta eman behar izaten zaio.

Argitasun handia dugun espazio txikietarako kaktusak dira landararik egokienak. Itzal handiko lekuetan, berriaz, garoak ederki hazten dira eta oso estetikoak dira.

Rhipsalidopsis gaertneri (Bazko kaktusa)

ARGITASUNA

Eguzkiak gogor jotzen badio, kimuak lehor daitezke. Udan itzala eta airea behar du.

TENPERATURA

15-21 gradu bitarteko tenperatura da komenigarriena.

UREZTATZEA

Ur ugari behar du udaberritik hasi eta loratzeari utzi arte.

ONGARRIAK

Potasaz osatutako ongaria behar du.



Gainera, espezie ugari dauke salgai, aukeran.

Gizakiek bezala, landareek ere oso gogokoa dute aireztatzea, beroegi ez dagoenean, edo haize bolada handiak altxatzen ez direnean, behinik behin. Landareen kasuan, airea berri-tzen zaienean hainbat eritasun galerazten ditugu.

Dena den, gela egurasteen, kanpoko egoera ere kontuan hartu behar dugu; baina gehiegikeriatan hasi gabe. Gogoan hartzekoa da aire boladek eragindako hezetasun ezak ura eskatuko digula.

ERNE BEROGAILUEKIN

TENPERATURAK ez digu lan handirik eskatuko, etxean normalean dugun tenperatura (6tik 24 gradura bitartean) poliki baitoakie. Hozberoari baino arreta handiagoa jarri behar izaten zaio hezetasun mailari. Landare batzuek berotasuna maite badute ere, hezetasuna ezinbestekoa dute. Hemezortzi-hogei gradu mantenduz bi arazoak konpontzen ditugu. Tenperatura horretan ez baitira lehortzen.

Berogailuek airea lehortzen dute, eta negu sasoiari kalte handiak sor diezazkizkie landareei. Hain oinarritzkoa zaien hezetasun hori gabe uzteko arriskua sortuko diegu, kontu egiten ez bada.

UREZTATZE LANAK

URAK kezka handiak sortzen dizkie landareak zaintzen dituztenei. Neurria zein den jakitea zail izaten da.

Urari tamaina hartzeko, tenperatura, urte sasoiak, espeziea eta landarearen hel-



Begonia corallina
«Lucerna» - Begonia

ARGITASUNA

Kolore bizia izan dezan, ezinbestekoa du argitasun handia; ez zuzenegia dena den, kolorea galduko bailuke.

TENPERATURA

Udan 18-24 gradu bitartean ederki moldatzen da. Negu partean 15 gradutik beherako tenperatura ez zaio komeni. Hezetasun handia behar du hostoetan.

UREZTATZEA

Ez du ur gehiegi behar. Atsedendia hartzen duenean are gutxiago. Gehiegizko hezetasunik edo bero handirik ez du izan behar. Zorroreok joa izateko arriskua izaten du horrelakoetan.

ONGARRIAK

Udaberritik hasi eta udazkenera bitartean, hazkuntza aktiboaren garaian hain zuzen, hilean behin ongari likido batez ureztatu.



Pteris cretica (Garoa)

ARGITASUNA

Argitasun handia komeni zaio urte guztian, baina eguzkiak gogor jotzeak kalte egiten dio.

TENPERATURA

Epela (15-24 gradu udan eta 13-18 neguan). Hozberoa handitzen denean hezetasun gehiago behar izaten du.

UREZTATZEA

Garo gehienek antzean, heze mantendu behar izaten du. Ur ugari bota udan, eta neguan gutxiago.

Hego
Amerikatik
heldutako
kaktus honek,
zientzilariek
Cereus
peruvianus
izenez bataiatu
duten honek,
etxeko
aparatuen uhin
elektromag-
netikoen
gaitzetik
libratzen gaitu.



Exotismoaren irrikan

GAI hauetan adituak diren aldizkarietan kolore biziz plazaratzen dizkiguten espezie tropikal, exotiko, ñaño nahiz erraldoiak pixkanaka Euskal Herrira heltzen ari dira. Etxeetan landare bildumak egitea gustuko dutenek, baserriko negutegian aisialdian esperimenduetan aritzen direnek, edota landareen edertasunaz gozatzen badakitenek, bertako espezie arruntetatik bereizten diren kolore eta formetarako izaten dute irrika. Zenbat eta urrutiagokoak izan, orduan eta hobeto. Hala ere, landare exotiko gehientsuenek bertako baldintzetara egokitzeko hainbat oztupo izaten dituzte, bizi ahal izateko behar dituzten baldintzak direla eta.

Dagoeneko, Euskal Herriko bazterretan denetik aurki badezakegu ere, bi kasu aipatuko ditugu bereziki: kiwanoa eta kutsadura elektromagnetikoa jaten duen kaktusa, *Cereus peruvianus*.

❖ **KIWANO** Hainbatek kalabazaren antza hartzen dio Nigerian sortutako fruitu honi. Euskal Herrira, zehazki Bizkaira, duela bi urte inguru heldu zen. Berriatua herrira, hain zuzen ere. Hango baserritarra den Bittor Urriolabeitiak negutegian haztea lortu zuen. Pontevedratik ekarri zuen hazia. Geroztik, hipermerkatuetan kiwa-

noa erosteko aukera izan dugu.

Kiwanoak arantzaz josirik du azala. Heltzean kolore hori-laranja izaten du. Entsaladan nahiz fruitu gisa har daiteke. Landare basatia izaki, ez du aparteko konturik eskatzen: hezetasuna, epeltasuna, materia organiko deskonposatu ugari eta argitasuna, batipat. Haizeak eta hotzak kalte handiak eragiten dizkio. (ARGIA, 1991-I-13, 1.320. zenbakia).

❖ **CEREUS PERURIANUS** izeneko kaktusa ez da oso ezaguna bertan. Kaktus hau, naturak eskaini digun tresna neutralzaile bat dela esan liteke: etxeetako aparatuen uhin elektromagnetikoak xurgatzen ditu.

Ikerketen arabera, uhin elektromagnetikoek kalte fisiko eta psikikoak sortzen dizkiete ordenagailu eta telebista aurrean luze egoten direnei. Loia nahasi egiten zaie eta sistema endokrino eta sexualean ere aldaketak sortu ahal zaizkie. Bestalde, buruko minak eta gose eza ere azal daitezke, elektromagnetismoa dela eta.

Aipaturiko kaktusa ordenagailuaren ondoan jarri gero, esate batera, uhin magnetikoak «jaten» dituela frogatu dute ikerlariek.

Kaktus honek ez du deus berezirik eskatzen: hiru astetan behin, lau bat orduz uretan eduki behar izaten da, bere osagaiak meta ditzan.

dutasuna neurtu behar izaten dira. Uraren neurgailurik zehatzena, lurraren azala da. Landare inguruko lurraz zentimetro bat pasatxo lehortu baldin bada, landarearen egarriaren seinale.

Ureztatzeke maiztasunari helduz gero, udan normalean astean hiru aldiz bota behar izaten zaie ura, eta neguan berriz, astean behin. Gehienak horrela ureztatzen gero ondo bizi badira ere, salbuespenik topatuko dugu. Kaktusek, adibidez, neguan ia lehorrak egon behar izaten dute, bestela usteldu egiten baitira.

Landare batzuek zikloak izaten dituzte. Bulboak, amarilioa kasu, hostoak galtzen dituzte eta beste haz-

Lorontziko lurraz zentimetro pasatxo lehortu bada, landarearen egarriaren seinale

kuntza ziklo bati ekiten diote atsedenaldira baten ondoren. Epe honetan ongi zaindu behar izaten dira, eta ongarriak alde batera utzi. Etxeetako espezie gehienek hostoak galtzen ez dituzten arren, neguan aktibitatea makaltzen zaie. Beraz, hauetako ere ez zaie ongarririk botatu behar neguan. Epe honetan haztera behartzea landarearen kalterako da.

Dendetan erosten ditugun landareek oinarri egoki izaten dute. Nahikoa ongarri ematen diete bi hilabetetarako. Epe horren buruan hobeto zaindu behar izaten dira, ongarriak botaz. Sekula ez da behar baino lorontzi handiagora aldatu behar ■

Ongarri gosez esnatu da lurra negua bukatuta

Landare espezie edo barietate bakoitzaren garapen kolonizatzailea, tokian tokiko oinarritzko bi baldintza ekologikok mugatzen dute, klimak eta lurra. Era berean, landareek beren garapenerako behar dituzten sustantziak lurretik ustiatzen dituzte. Horregatik —bere emankortasunari eutsi diezaion— udaberrian unatua atzarri den lurra indarberritzea ahalitaezkoa da.

LUR bakoitzak berezko baldintza fisiko eta kimiko bereziak ditu, oinarritzko material, eratorri eta ekarrien bitakeraaren arabera: kare haitz arteko lurra, buztintupa edo hondarra ezberdinak diren eran, landareak ezberdinek estaliko dituzte. Lurraren azterketa beharrezkoa da, ongarriketa egokiena aukeratzeko ga-

raian, honek lurra duen sustantzia falta konkretua asetuko duelako.

Azkenaldi honetan, denetako apalak ongarririk organikoz aberastu dira, animalien hezurak edo algak idortuz eta xehetuz lortuak. Gehigarri organikoei —konpostak adibidez— lurra hobetzen laguntzen dute humusaren bidez. Ongarri

organikoei, aldiz, landareak elikatzen dituzte batez ere. Biak konbinatzea da egokiena.

Ongarri mineralen —kimiko zein naturalen— erabilpena oso espezifiko da eta landareak bapatean hartzen du, inongo deskonposaketa biokimikori itxoin gabe organikoen kasuan bezala.

Baina luzarora begira, organikoei abantaila handiak dituzte: jadanik birzikaltuak direlako kalte ekologiko tikiagoa dakarte. Bestalde, landareentzat hain garrantzitsuak diren oligo-elementuak dituzte, eta landareek progresiboki barneratzen dituztenez, ongarririk gehiegikeriarekin arazorik ez dute sortzen.

Ongarri organikoei erabiltzen goiz hasi behar da. Hau da, berantenez hazia

erein edo lorea landatzean, otsailetik uztaile bitartean, eta ziklo luzea duten barazkietan —azalorea, alkatxofa...— batez ere. Dena den, gaur egun merkatuak eskaintzen duen produktu aniztasunak ongarririketa egokienaren aukeraketa erraztu baino ez du egiten.

GEHIGARRI ORGANIKOAK

BARATZAN emendamendu organikoa gisa konposta da erabilgarria eta, era berean, etekin handiena ateratzen diezaiokeguna. Batzuentzat ontzi ekologikoa den honek

Luzarora, ongarririk organikoei lurtean kalte ekologiko txikiagoa dakarte, unadura tikiagoa

EZPELA, C.B.

- Loratoki eta parkeen mantenua
- Lorategigintza eta diseinua
- Ureztatze instalazioak
- Prozedura fitosanitarioak, etabar

GARDEN BIDELORE

Zuhaitzak, zuhaizkak, koniferak, arrosoak, fruituarbolak, haziak, etxebarnerako landareak, bonsai-gaiak, bonsaiak, jardinerak, lorepotoak, zeramika, e.a.

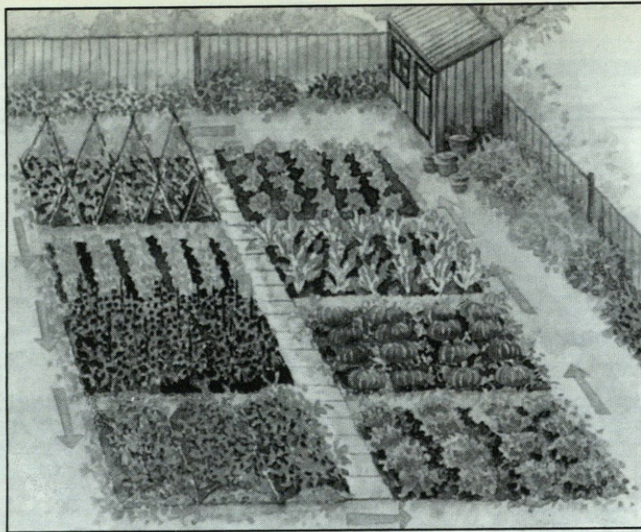
Bidebitarte baserria - Arragua auzoa 20180 OIARTZUN ☎ (943) 492101 - 493850 Faxa: (943) 492101

Zizareen zimaurren preziazua

GOIERRIN, zizare kaliforniarren hazkuntza hasi berria dute Martin Irazustabarrena zaldibiarrek eta Jesus Mari Korta beasaindarrak.

«Produkzioaren oinarria zizarearen digestioaren ondorena da, hau da, zimaurrearen liseriketak sortutako ilun koloreko sustantzia organikoaren multzoa. Nekazaritzan eta lorazaintza lanetan erabiltzeko oso aproposa da», azaldu digu Martinek.

Prozesua luzea bezain bitxia da. Zizareei astero zimaurre geruza bat botatzen zaie gainera, hau irentsi ondoren milioika zizarek gorotza tonaka egiten dutela. Ondoren, azalera ateratzen dira eta prozesu bera jasango duen beste plataforma batera eramaten.



Ongarrien osaketa ezagutzeko

N, P, K eta Mg landareen elikagaien sustantzia garrantzitsuenen laburdurak dira, elementu kimikoena, eta ongarriak erostean portzentaiak ordena berean agertzen dira. Ca ongarriketa kaltzikoa aparte hartzen den eremu zabala da.

Nitrogenoa (N): landareei hazten laguntzen die. Gehiegi izanez gero, landareek eritasun eta parasitoen presentzia garatzen dute.

Fosforoa (P): Hazien garapenean eta loraldian garrantzia dauka. Landareen beharrak konpostak asetzen ditu. Artoak, forsofora nagusi den lurra maite du.

Potasioa (K): Erreserbako organuen —tuberkulu, sustrai eta fruituen— hazkuntzan onuragarri gertatzen da. Potasioa dakarten ongarri organiko bakarrik: alga, erremolatxa eta mahatsa dira.

❖ Tomatea, erremolatxa, azenarioa, endibia, baratxuri eta tipulak potasioz hornitutako lurrean hazten dira. Babak, ilarlekak, letxuga, patata eta zuhaiska zein fruitu zuhaitzek K+P nagusi den lurra bilatzen dute.

❖ Beste barazki guztiak N+P motakoa nahi izaten dute.

Magnesioa (Mg): fotosintetizazio beharrezkoa da. Itsas alga, eta itsas hegaztien *guano*-ak asko daukate.

Oligo-elementuak: funtzionamenduan funtsezkoak dira.

Baratzan zein lorategian landareen errotazioa betidanik egin den praktika arrunta da.

behean ezarritik. Ondoren, guztia lurrez estali eta horrelako hainbat geruza bertikalki pilatuz lor daiteke konpostatu egoki bat.

LANDAREAK TXANDAKATzea

BESTALDE, lurraren egitura kimikoa errespetatzeko ongarriketatik gain landareetako espezieen errotazioa beharrezko gertatzen da. Hau da, behar ezberdina dituzten landareak eremu jakin batean txandakatu joaterena alegia. Horretarako, metodo errazena eremu lau zatitan banatzea da: zati bakoitzean bi landare mota landatu behar dira eta urtero alternantzia erregularrak egin.

Landare familia garrantzitsuenak: gurutzetakoak (azalorea eta aza), kukurbitazeoak (pepinoa adibidez), kenopodiaceoak (espinaka, porru eta erremolatxa), konposatuak (txikoria, letxuga), fagaceoak (leka, babak eta ilarlekak), filizaceoak (baratxuri, porru eta tipulak), solanaceoak (tomate, patata, piper eta berberia).

Egokiena familia bereko bi landare elkarren ondoren ez jartzea da, honela lurrean parasito negulotiei ez baimentzea garapenerako erraztasunik eskaintzen. Hala ere, lurreremu berean urte luze egoten diren marrubi, alkaxofa eta zainzuriak ezin dira errotazio sistema honetan egokitu eta, beraz, aparteko eremu batean landatu behar dira ■

hondakin organikoaren berreskurapen eta balorazioa errazten du: belarra, fruitu azalak, lore zimelduak, kafe erabilia... behin humus bihurturik lurra aberasten dute.

Lorategiko zoko batean eginiko zulo batean karea bota eta ondakin organikoak loditasun eta pisuaren arabera pausatu behar da, astunenak eta handienak

- Sasoiko landareak
- Zuhaitz apaingarri eta fruitarbolak
- Zuhaiskak
- Keramika
- Ongarriak
- Lurrak
- Jardingintza

ITURRIOTZ AUZOA Arditurriko Bidegorrian 20180 OIARTZUN Tel: 49 32 41

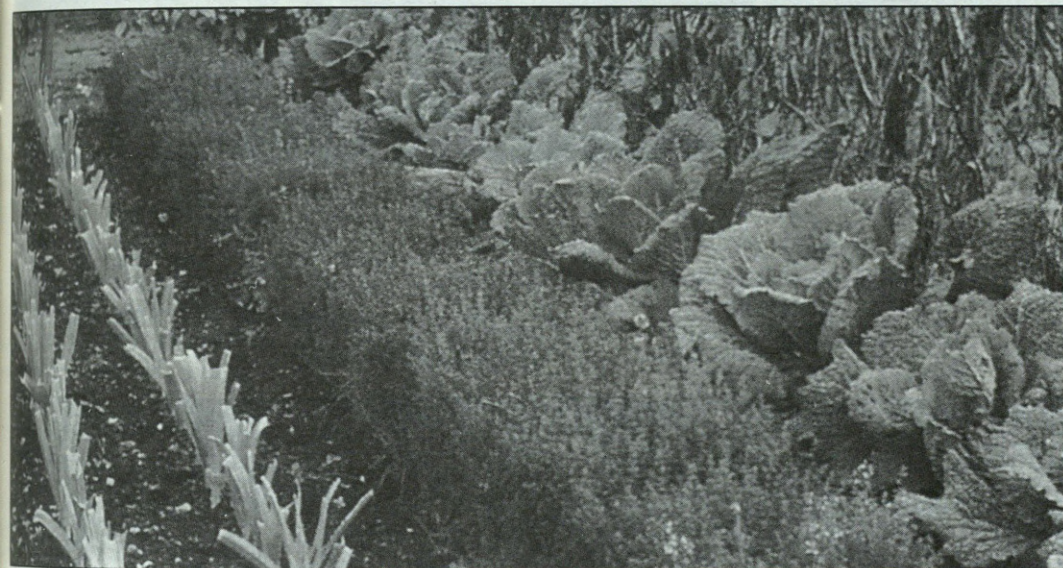
Fitosoziologia, barazkien adiskidetasun eta gorrotoak

Landareen arteko interakzioak eta elkarrekin bizi izateko duten gaitasunak baratzaren gestio hobe baterantz garamatza. Lurraren konposaketa kimikoa errespetatzeko eta uzta hobeaz izateko asmotan.

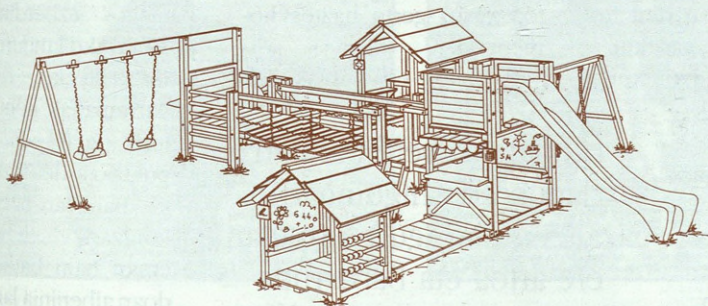
BETIDANIK jakin dute gure aiton-amonek ez zela baratxuria lekekin erein behar. Ekologia geroz eta aktibagoa egiten ari den honetan, antzeko sinesmen zaharrak liburu bidez defini ditzakegu eta gure lorategietako

bazterretan praktikan jarri.

Erraza izan daiteke, informazio egokia eskuratu ondoren, gure baratza planifikatu eta aberastea. Fitosoziologiak eritasun eta parasitoei buruzko hainbat galdera argitzen dizkigulako.



Baratzetan inoiz baino gehiago ageri dira fitosoziologiaren adibideak, eta gaitasun handiko landare aromatikoek jadanik presentzia handiagoa dute lur eremu landuetan. Azaren ondoan landatu den ezkaia, esate baterako, usain berezia zabaltzeaz gain, azaren parasitoei uatzen du.



HAUR JOLASAK ETA HIRI ALTZARIAK
geuk fabrikatzen ditugu - zur egokitua -
eskatu katalogoa eta informazioa

Industri poligonoa / M^aEtxe Txiki, 19 — 44 posta kutxa Telk.: (943) 83 34 00 - 04 - 08 - 12 Faxa: (943) 83 55 49



Lorategian, baratzen bezalaxe, landareen arteko harremanen ezagutzak baliatu behar dira. Esate baterako, borraiak lorategian merezitako goi postua dauka arrosa eta marrubi landareen ondoan.

Gizakien harremanetan bezala, landareak ere beren artean lagun edo higuigarri ageri dira. Landare aromatikoen usainak ongi bereizten ditugun era berean, bizilagunengan defektu bereziren bat sor dezaketela ulertzea ez da zaila gertatzen. Landareen azalak sustanzia usaintsuz horniturik daude eta lurrean zein airean barreiatzen dira... Pinuak bere inguruan sortzen diren espezieak deuseztatzen ditu lurrazpian isuritako gasekin.

Baratzen ere, baratxuria eta tipulak lekak nardatzen dituzte, kamamilak aldiz, azalorearekin nahi izaten du eta honek berriz, aukean, patatarekin. Horrelako interakzioek azalpen

kimikoa izanagatik ere, anitzetan konstatazio soiletara mugatzen gara.

BAKOITZAREN NORTASUNA

ADIBIDE ezaguna lekadunena da: hauen sustraiek aireko nitrogenoa 'barneratzen' dute, eraldatu ondoren beste landareek berenganatzeko moduan ingurunera berriz botaz. Honela nitrogenoa behar duten espezieak (artoa kasu) gertu haztea komeni da.

Parasito eta eritasunak

Landareak beren artean lagun edo higuigarri azaltzen dira; gure ortuetan ere artoa eta babarruna elkarren aldamenean aldatu ohi dira

urruntzeko ahalmena duten arteko erlazio ezagunak ere badira. Tipulak marrubiaren bakterio eta albarakak pepinoaren oidiumaren eragina leuntzen dituzte. Antzina, bi metroko kalamu hesiak eraikitzen ziren azalorea eta pepinoa parasitoetatik babesteko. Tomateak ere, bere erara, zainzuriaren euli txikiaren aurka borrokatzen dira.

Oinarri horiek jarraituz, parasito ezberdinenen prestatuturiko landare trankap egin daitezke. Landareen harremanak kontuan harturik parasitoen gain populazioa deuseztu daitezke. Baratzen pataten hazkuntzari lehentasuna eman nahi badiogu, ondoan alberjinia landatu eta honek patataren parasitoen erakarriko du ■

Landareen egarria asetzeko

Urak osatzen du landareen pisuaren % 95. Era berean, landareak lurlean ustiatzen dituen gatz mineralen garraioa ziurtatzen du. Horregatik, lehorteei aurre egiteko, ureztapena garrantzia handikoa da. Negutegietan, aldiz, landarea gizakia-
ren menpe geratzen da zeharo.

UREZTAPENA egokia izan dadin urte sasoi. lurraren osaketa, landare motak eta beste hainbat faktore hartu behar dira kontuan. Lur-
ren osaketari dagokionez, esaterako, desberdin urez-
tatu behar dira hareaz osa-
tutako lurak edo buztinaz-
koak. Lehen oso iragazko-
ra da eta ura oso azkar
hartzen du, xurgatuz, eta
beraz asko eta erregular-
ki. Buztinezkoa, aldiz, emeki-
emeki bustitzen da eta ur

kantitate handiak atxikitzen
ditu. Ez da, beraz, maiz
ureztatu behar baina aldi
oroz kantitate handian.

Bestalde, urte sasoi ba-
koitzari ureztatze modu des-
berdina dagokio. Udazken
eta, batik-bat, udaberrian
goizez jardutea komeni da,
azaleko lurrinketak lurraren
hozberoa mantentzea
errazten baitu eta, ondorioz,
uraren xurgapena eroso-
goa gertatzen da. Udan, al-
diz, egokiagoa da ilunaba-

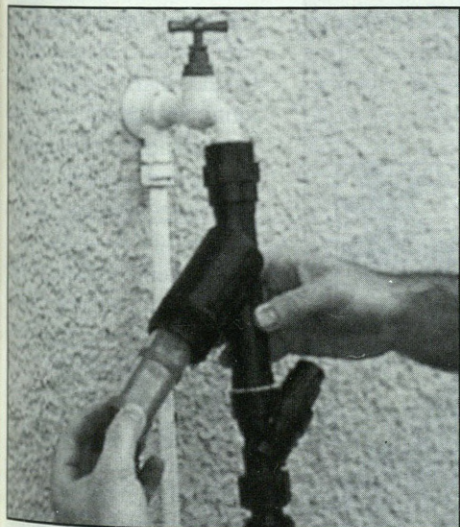
rrean ureztatzea, goizeko
lurrinketa baino lehen lu-
rrak ura har dezan. Udan,
jakina, hezetasun handiagoa
behar du lurak. Garaia ga-
rai, ez da inoiz eguzki gal-
datan ureztatu behar, hos-
toetan geratzen diren ur tan-
tek lupa efektua egin eta
landarea erre baitezakete.

Landare espezie bakoit-
zak ere ur kopuru eta urez-
tatze mota desberdina es-
katzen du. Erro handiko lan-
dareek, adibidez, ur gehiago

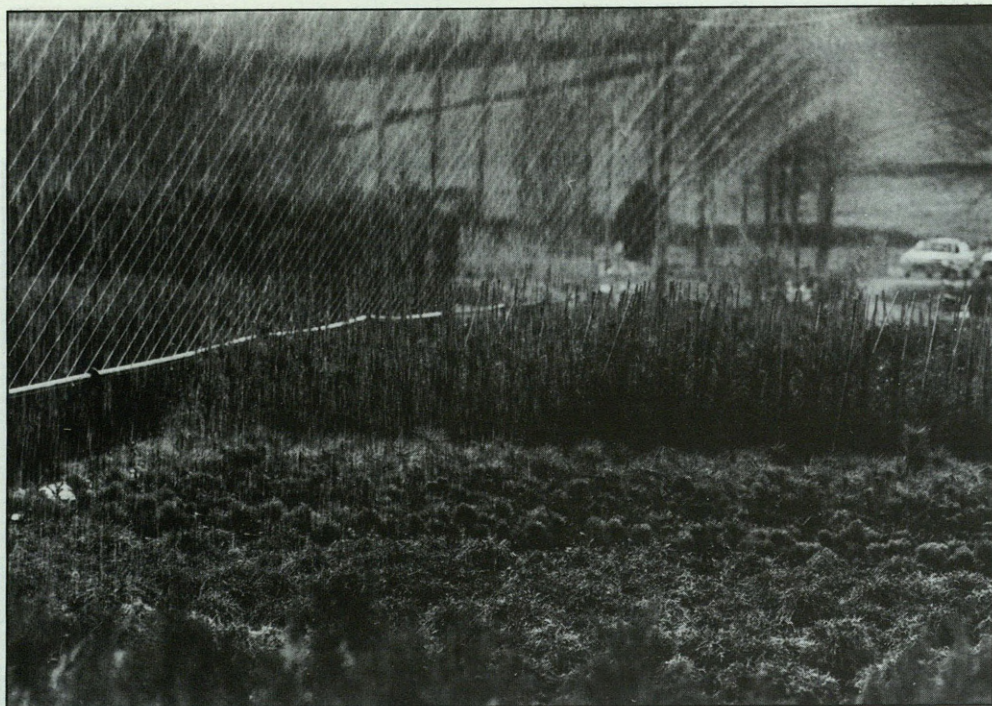
behar dute eta, bestalde,
landarearen arabera hautatu
beharko da uraren konpo-
saketan gatz gehiago edo
gutxiago behar izatea. Izan
ere, ura balia dezakegu lan-
dareen ongarriketarako,
beharrezko produktuak
uraren bitartez emanez.
Hazkunde beteko garaian
hilean hiruzpalau aldiz on-
garritzea tamaina egokia
izan daiteke.

BEHARRAK ERAGINDAKO TEKNIKA

GIZARTEAREN bilakaerak zeri-
kusi handia du baratza edo
lorategiaren moldaketan.
Arazo larria da, ezbairik ga-
be, urarena egungo gizar-
tean. Asko dira udan urik



Udaberrian, ureztatze metodo praktikoak pausatzen hasi beharra dago; ura ekonomizatzen dutenak dira geroz eta gehiago aipatzen
direnak. Edozein dandatan aurki daiteke, adibidez, ur jarria kontrolatzen duten aparailuak, baina etxean bertan egin daiteke antzeko
sistema hodi arrunt bat zulatuz.



Azken urteetako uda partean hain arrunta den ur faltak kosto ekologiko handia dakar.

gabe geratzen diren lur eremu eta zonaldeak. Udaberrian, eta udari begira, oso kontuan hartu behar dugu

balizko ur eskasia ureztatze lanei dagokienez. Teknikak eskaintzen dizkigun abantailak erabili beharko ditugu

Zatietatik ugaritu

LANDAREAK ugaltzeko metodoen artean ez da txarrena ebakitako adar eta zatietatik beste berriak sortzekoa. Inausketak, belaunketak eta sasien bereizketak horretarako bidea eskaintzen digute.

Inausketak sortzeko aukera ematen du. Sustrai, zurtoin, hosto edo eta kimu batetik jatorrizko landarearen antza duen beste bat jaioko da.

Autodefentsa erreakzioak bereizketak gertatu den puntuan utzitako zauriaren orbainketa mekanismoa jartzen du lanean. Honela, inausketaren bidez baratzako espezie eta zuhaitz gehienak ugaltzeko daitezke.

Otsailetik maiatzera bitartean landare trinkoak eta errizoma eta tuberkuludun landareak inausen dira. Udaberrian, seigarren adarretik gora kanpoko organuak inausi behar dira; tuberkuludunetan, al-diz, sei hosto dituzten adar zatiak.

❖ **BELAUNKETA.** Jatorrizko landaretik askatu gabe, sustraiak beste adar bati lotzean datza. Metodo honek inausketarekin baino arrisku gutxiago dauka, eta erroak botatzeko zailtasunak dituzten lan-

dareak (zurkara landareak, zuraren antzeko tinkotasuna dutenak) ugaltzeko proposa da. Landare berrien kopurua mugatua bada ere, sortutako espezieak jatorrizkoen ezaugarri guztiak gordetzen dituzte.

❖ **SASIEN BEREIZKETA.** Ugalketa hau zurtoin bizikorra duten espezieei dagokie batez ere. Zurtoina hainbat zatitan ebakiz, jatorrizko landarearen antzekoak diren beste batzuk sor daitezke.



ur beharrei aurre egiteko.

Alde batetik, geuk etxean antola dezakeguna: landare oinetan lasto edo ongaitz ipiniz ur lurrinketa mugatzen da, ura lurrean sortutako kapilareetatik barrena infiltratuz. Teknika honek belar txarren garapena galarazteaz gain zuhaitz eta zuhaiska berrien hazkuntza indartzen du. Oso aproposa da, beraz, udaberriko lehen ereintzak bideratzeko.

Lur eremua progresiboki hezetzeko, orratz baten plastikozko hodia zulatzea interesgarria izan daiteke. Ureztatzeari ekitean, landareen aldamenen hodia lurrean jarri eta berau erabiltzea ura botatzeko, ura ingurune zabal batera hedatzea lor dezakegu. Honelako hodia lurpean sartuta, bestalde, lurraren barne-geruzei onerara handia egin diezaikegu.

Aste Santuko oporrak gerturatzen direla eta, bukantzetara joan aitzin landareei edaten ematea eta ahanzt! Bi ureztapen sistema proposatzen dizkizuegu, baina beste baina errezagoa antolaketari dagokionez.

Lehenean kotoizko hodia bat erabiliko dugu. Hariaren mutur bat lorontzian sartu behar da eta bestea ureztaketako botila batean. Hariaren bitartez edango du landareak. Haria plastikozko hodi baten barnean sartu daiteke, hodia hariaren euskarritzat erabili eta, bide batez, lurrinketa galarazteko.

Bigarren metodoarekin landare batzuen hezetasuna batera mantentzeko. Horretarako, landare guztiak oihal baten gainean jarrizko ditugu eta oihalaren muturra urez betetako ontzi batean sartuko dugu ■

Agente kaltegarrien aurkako borroka

Agente kaltegarrien aurka gizakiak daraman borroka laborantza bezain zaharra dela diote. Dena den, XX. mendean eragin handiko pestizidez gain, metodo tradizionalak hobetu egin dira eta prozedura berri franko ere finkatu dituzte zientzialariek.

LANDARE baten parasito, belar txar eta eritasunen aurkako borroka integratzen alde batetik produktu kimikoak erabiltzen dira, eta bestalde parasitoen etsai nagusiek ere ekintza hau laguntzen dute. Borroka metodo organiko eta inorganikoak elkarlanean jartzen duen sistema honek, arrakasta konkretuak lortu ditu azken hamarkadan berderen. Luzerna, kotoi eta azukretarako erremolatxaren agente kaltegarrien aurka bere frogak egin ditu jandantik. Baina, hazkunde ba-

tzuetan, borroka integratuaren programa eraginkorrrak finkatzea luzarora egindako apustua da

POZOINEN ORDEZ ZOMORROAK

BORROKA biologikoan, agente kaltegarri konkretu baten aurka organismoek parte hartzen dute soilik. Gaur egun ezagunenak diren adibideetan Australiako zitrikoen hazkuntza kolokan jarri zuen zorri parasitoaren deuseztapena dago: *Rodolia cardinalis* izeneko organismoa Australiara eraman eta



epe laburrera nabaritu zituzten aldaketak zitrikoetan.

Baina zail gertatzen da gure inguruko landareek nozitutako parasitoen aurka momentu egokian organismo etsai bat aurkitzea, ia ezinezkoa. Egun, borroka biologikoaren presentzia

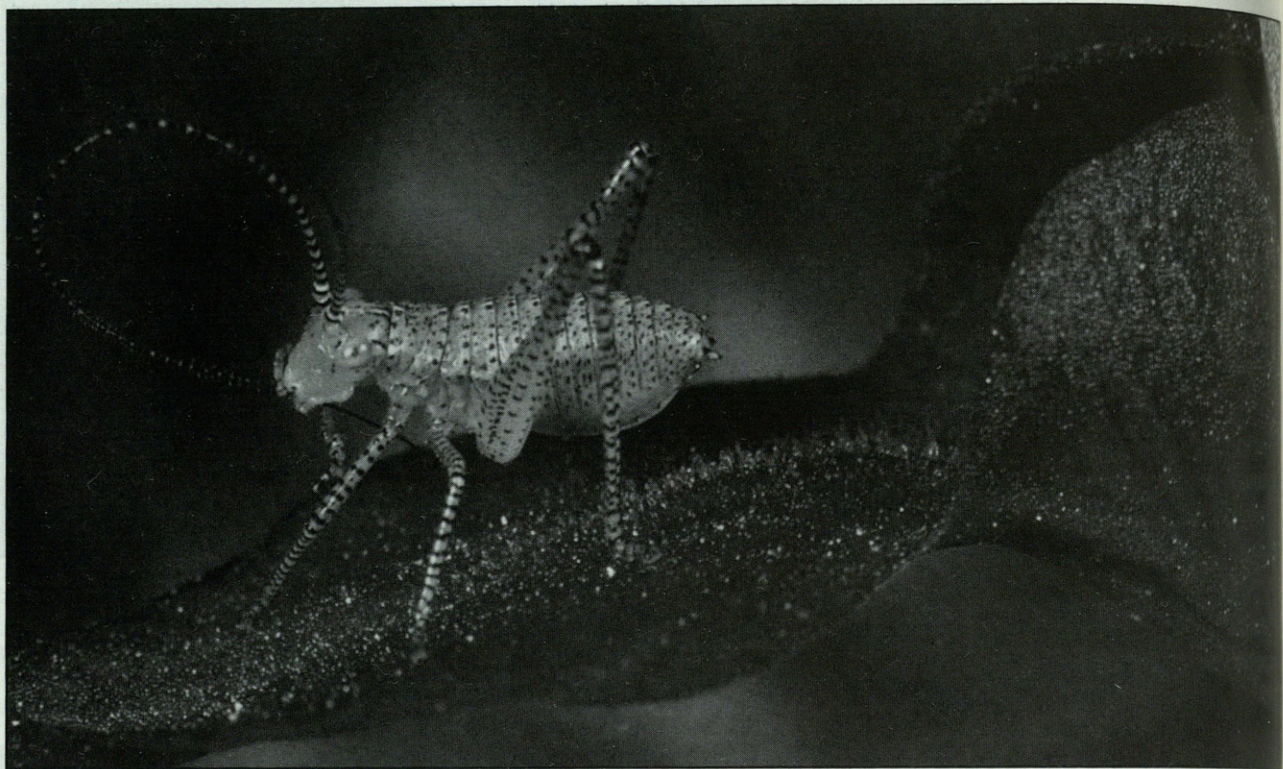
Gaztainondo japoniarra Euskal Herritik mundu osora saltzen den zuhaitza da, 1940an Europako gaztainondoak galdu zituen eritasunak ez zuen Zuraide inguruetan hedaturik dauden gaztainondoetan eraginik izan.

ILORA

LORATEGIA

Landare naturalak etxe barneko landareak kanpoko landareak: terraza, balkoi eta lorategikoak

Merkatu giblean Marechal Harispe karrika, 24 DONIBANE LOHIZUNE Tel: 59 26 19 94



Landareetan pausatzen diren zomorroak ez dira beti landareen kalterako. Gehienak bertatik etekina jasotzen badute ere, anitzek ongi ordaintzen dute; landareentzat kaltegarriak diren eritasun eta organismoen presentzia mugatzen laguntzen dute.

pestizida arrunten ondoan oso mugatua da. Dena den, borroka biologikoaren ildotik indar biologiko naturalak bultzatzeak garrantzia handia hartu du azken bolar honetan: parasitoen produkzioan adibidez.

Agente kaltegarrien aurkako borrokan landare sebdoagoak lortzeko orain arte zientziak emandako pausoek beren fruituak eman dituzte gaur egun, kalitate hobe eta erresistentzia handiko haziak ekoizten baitira.

Alverda izeneko azalore mota berriak interes handia sustatu du agronomia inguruan batez ere: neguan hazten den espezie honek —10 graduhozberoa iraun dezake, eta beraz izotzari ere aurre egiten dio. Abuztuan erein eta martxotik landa biltzen da eta honek abantaila ekologiko bat gehitzen dio: parasitoak bizi

ez diren garai batean hazten denez, ez du haien aurkako borrokan ibili beharrik.

Bitxikeria gisa, *ildi* deitutako tomate espezie berriak hori koloreko aran moduko fruituak ekoizten ditu, nahiz eta bere zaporea ez aldatu.

GAZTAINEN HERIOTZA GOGORRA

EUSKAL Herrian ere, tintaren eritasuna eta gaztainondoaren kankroari aurre egiten dion gaztainondoa ezaguna bihurtu da, Europa eta mundu osora esportatzen baita.

1908an bi euskal misiolarik Pazifikoko irla batetik gure herrira ekarri eta Zu-

raide herri lapurtarren landatu zuten gaztainondo japoniarra.

Ondoren, 1920tik landa ugaltzen hasi eta Europa guztira hedatu zen. Baina hiru edo lau belaunaldiren ondoren gaztainondoak hasierakoaren ezaugarriak pixkanaka galdu egin zituen, eta tintaren eritasunak zein gaztainondoaren kankroak erabat jotzen ez zen Europan gaztainondo osasuntsurik ageri. Zuraidoko espezieak, aldiz, sendo mantendu ziren.

G. Lafitte-k —gaur berri izena daramaten mintegietako sortzaileak—, Zuraidoko espeziea bakartu eta hautaketa metodiko baten ondorengatik gaztainondoaren ezaugarriak finkatu eta barietate berriak ekoiztea lortu zuen. Gaur egun Lafitte mintegietatik mundu osora saltzen duten gaztainondoa 1928an bakartuaren ondorengozuzen-zuzena da ■

«Alverda» izeneko azaloreak -10 graduhozberoa iraun dezake, izotzari ere aurre eginez



GUREAKeko bulego nagusiak —Goienetxe—

GUREAK, S.A.k bere xede nagusia den GIPUZKOAKo gutxiagotu psikikoen lan integratzailea, 1985. urtean Lorazaintza esparrua jorratzeari ekin zion. Harezkeroztik eta langilegoaren berezitasuna medio, behar ziren aparteko bitarteko hezitzaile eta teknikoak bideratzea izan da LORATZAINITZA sail honen ezaugarri aipagarriena. Honen ondorio zuzena da gure lan talde zabalean oinarriturik (57 gutxiagotu psikiko, 8 gutxiagotu fisiko eta 10 arduradun eta teknikari) Gipuzkoan sektorearen barruan nabarmentzea.

HARTUTAKO esperientziari esker, hasieran sasi kentze eta desbrozaketa soilik zen lana, egun lorazaintza zerbitzua bere osotasunean sendotu da, aholkularitza teknikoak, parke, lorategi, berdegune eta paisaia proiektuen diseinua eta gauzatzea eta mantenu lan orokorrak barne (belardien sorkuntza, denboraldiko lore landaketa, zuhaizka eta zuhaitzak, inausketak, eta abar).

GURE bezeroei ondorengo lanak burutzeko, guregan duten konfidantza eskertzen diegu.

- **Mantenuak:** Donostiako Udala.
Irungo Udala.
Tolosako Udala.
Beasaingo Udala.
- **Errotaburuko Urbanizazioa eta Parkea** (Donostia).
— Zeraingo Udala (**Paisaiaren antolakuntza**).
- Aizarnazabalgo Udala (**Kaxkoko landaketa**).
- Astigarragako Udala (**Zuhaitz landaketak**).
- Ikaztegiako Udala (**Kaxkoko zuhaitzen berrantolatzea**).
- **Goienetxe** (Donostia).
- Sasieta Mankomunitatea (**Zabortejiaren erreku-peraketa**).
- **Alai-Etxe Zahar Egoitza** (Donostia).



GOIENETXE Lorategiak. Proiektuaren diseinua, gauzatzea eta mantenimendua

Biogenetikaren fruitu berriak eta aniztasunaren suntsitzea

Laborariak gero eta urrunago daude beren irudi zaharretik eta gertuago bilogoarengandik, eta manipulazio genetikoaren lorpenak eza-gutu behar dituzte. Landare askoren ezau-garri funtsezkoak aldatu dira laborategie-tan, zomorro, izurri edo idortearen kontra sendotzeko. Naturak ezagutzen ez zituen produktu berriak ere sortu dira.

GAUR goizeko kontuak ere ez dira. Mende honen hasie-ratik ari dira Estatu Batuetan artoarekin esperimentuak egiten, eta euskaldunok ere zerbait badakigu arto hibri-doaz. Aurreko mendean, 1841ean, Louis de Vilmorin frantsesak ekin zion garia eta azukretarako erremola-txa hautatu eta hobetzeari. Tabakoa, kotoia, soja... ge-roztik mila lan egin dira fruitu, barazki eta landarerik beharrenezkoetan espe-zieak hautatu eta hobetzen, beti helburu berdintsuekin:

uzta ugariagoak, kalitate hobe, urte osoan produzi-tzea, eta gaitzak ekiditea. Hibridoak lortzeko metodo zaharrei *in vitro* sistemak ari zaizkio gaineratzen.

Ohizko gaitzek honda-tzen ez dituzten pepinoak lortu dira Estatu Batuetan, Frantzia Patxchoi izeneko aza txino bat asmatu dute sukaldaritzan garrantzia handia izan dezakeelakoan; gatz askoko lurretan hazte-ko moduan ipini nahi dituz-te Espainian zenbait landa-re. Baina sistema hauei lo-



Mende honen hasieratik ari dira Estatu Batuetan barazkiekin esperimentuetan, eta genetikaren abantailak ikertzen.

tutako produkzio sistemen kontrako mesfidantza ere handitzen ari da leku asko-tan, aurkikuntza zientifi-koen lehen distirak ilundu ondoren.

UZTA HARRIGARRIEN PREZIO GARESTIA

INGENIARITZA genetikoa
egiten diren ahaleginak

neurri handian mundu osoan zehar ugaritu diren monolaboreen arazoei dau-de loturik. Hibridazio eta genetika bidez landareetan esku sartzeagatik, barietate eta baita espezie berriak ere sortuz goazen aldi berea abiadura bizian urrituz doaz munduan zehar lantzen di-ren labore ezberdinak.

LOREKI

LOREGINTZARAKO, MINDEGIETARAKO ETA
BARATZETARAKO **LUR BEREZITUAK, ONGARRI
ORGANIKOAK, PINU AZALA, TURBA,
ONGAILUAK...**

Z.Z. ERROBI F-64250 ITSASU/ITXASSOU Tel: (07 33) 59 29 23 63

GONI

BARATZAINA — MINTEGIZAINA



Ezkontza eta
hiletarako
loreak

Senpereko aintziratik gertu
64310 SENPERE

Tél. 59.54.13.03

Gosea munduan: agronomiaren papera

Gaur egun gosea gero eta arazo larriagoa bilakatzen ari da munduan. Hain zuzen, giza populazioa laukoizteagatik batez ere, goseak hiltzen duen jende kopuruak emendio nabaria jasan du mende honetan zehar. Komunikabideen eraginari esker, eza-gun bilakatu diren Etiopia edo Somalia-ko kasuaz gain, gosea endemikoa da munduko hainbat eskualdetan, hala nola, Afrika osoan, Asiako hegoaldean edota Hego Amerikako zenbait lurraldetan. Azken urteotan gainera, Europako ekialdeko estatuen aldaketa bortitzen ondorioz, orain arte maila ekonomiko nahikoa ona zuten lurraldeetan ere, jakieskasia jasaten ari dira. Etorkizunerako aurrikuspenak ez dira onak, giza populazioaren emendioa, batez ere lurralde txiroetakoak, ez baita oraindik geratu. Guzti honek nekazal sistema hobetu beharra azpimarratzen du.

Zeintzuk dira alor honetan dauden arazo nagusiak? Batetik, populazioaren presioagatik, gero eta lur marjinalagoak, hots, nekazaritzarako balio eskasekoak, lantzen direla. Urte batzuetan uztaren bat biltzea ahalbidetzen badute ere, lur hauek oso azkar higatzen dira, ingurunea guztiz degradatuz, eskualdeak baliabideak sortzeko duen gaitasuna hagitx murrizten delarik. Bestetik, eta merkatuaren indarraren ondorioz, eskualde askotan lurraren zati handia eta batez ere lur-sail hoberenak, konpainia handien esku daude eta dirua hiriburuetan edo multinazionalen esku geratzen da, nekazal eskualdeetan gabezia nagusi den bitartean. Gainera, kafea, tabakoa edota beste hainbat landare

ARTURO ELOSEGI

Elhuyar-eko kidea

komertzial bultzatzen direnez, nakazari xumeek probetxu gutxi ateratzen dute. Nekazal alorrak zein abeltzaintza-eremuak ezartzearen eta energia (egurra) lortzearen, deforestazio izugarria ematen ari da, horrek dituen ondorio latz guztiekin batera: lurzoruen galera, basamortutzea eta klima aldaketa. Zentzu honetan, Sahel, Brasil eta Tailandian epe laburrerako etekinak areagotzearen gertatutako deforestazioa eta desertizazio-maila itzelak ongi asko erakusten du planifikazio egoki baten beharra.

Arazo hauek konpontzeko hainbat saio egin izan dira. Hain zuzen, eskualde aurreratuenetan buruturiko «iraultza berdea» tropiko aldeko estatu txiroak aplikatzen ahalegindu dira, herrialde aberatsen laguntzaz. Iraultza berdeak, hobekuntza genetikoaren eta ongarriztatze intentsiboen bidez eta pestizida zein makinariarik aurreratuenak erabiliz, lurralde garatuen nekazal etekina biderkatzea lortu da, soberakin ugari sortuz. Nekazal sistema hauek tropiko aldean aplikatzeak berriz, arazoak areagotu egin ditu hainbat kasutan, menpekotasun teknologiko eta ekonomikoa handituz. Horrez gain, eskualde epeletako espezieak eta teknikak, maiz ur-behar handikoak, ez dira egokienak tropikoan; hor lurzoruek humus eta elikagai gutxiago izateaz gain, klima ere desberdina baita (leku askotan hainbat urte-tako lehorteak edo euriteak ohizkoak izaten dira). Guzti horren ondorioz, ba-

samortutzea eta higadura areagotu egin dira, zonalde hori une honetan duten kanpo-zorren antzera.

Nolakoak izan daitezke konponbideak? Zalantzari gabe, populazioaren kontrola eta garapen jasangarria lortzea beharrezkoa da. Horrez gain, lekuan lekuko espezieen ustiaketa eta nekazal sistema askok mundu aberatsetik esportatutakoak baino hobe funtziona dezakete. Adibidez, oihan tropikala erre eta urte eskaseta iraungo duen nekazal alorrak ezartzea baino, hobea izan daiteke oihaneko landare desberdinen biltzea, era tradizional batean, bai elikadurarako baita industria farmazeutikorako edo kosmetikorako ere. Zenbait zientzilarik jatorri tropikaleko espezieak lantzen saiatzen ari da, horien ur-eskakizuna txikia eta klimarako egokitasuna handia baitira. Esate baterako, Hego Amerikan dauden ehundaka patata-barietateen garrantziaz eta lekuan lekuko duten egokitasunaz, berriki hasi dira konturatzeko. Beharrezkoa litzateke, halaber, ekonomia dibertsifikazioa eta buruhorniketa lortzea, Kuba eta Kolonbiaren bidetik ihes eginez. Eta azkenik, nazioarte mailan, mendebaldeko nekazal soberakinen banaketa edo laguntza teknologikoen bidez, rock-kontzertuen bidez baino pertsona gehiago salbatzerik izango da. Estatuen arteko gatazkak albo batera utzi behar dira eta Lur mailan gure etorkizuna planifikatzen hasi. Erronka izugarria da, baina ezin gara babestu sistemaren inertzian, sistema hori guk eratu eta bultzatzen baitugu eta aldatzekotan, guk geuk aldatu behar ditugu.

Oraingo esperimenduak hein batean 60ko hamarkadan munduan hasitako «iraultza biogenetikoaren»

fruituekin lotuta daude. Munduko populazioa izugarri hazten ari da, giza uholde hau elikatzeke —eta

prezioetan eta errentagarritasunean konpetitzeko ere bai— hektareako produktzioa hobetzen zuten haziak

zabaldu ziren. Bestalde, hazi hautatuak hedatu ahala munduan lantzen ziren laboreen aniztasuna ere urte

**PÉPINIÈRES
LAFITTE
MINDEGIAK**

■ FRUITU ZUHAITZAK
■ LORE ZUHAITZAK
■ ITSAS ALDEKO
LANDAREAK

ESKA KATALOGO ARGAZKIDUNA

64240 MENDIONDO LEKORNE-LAPURDI Tel: 59 29 62 54 Faxa: 59 29 10 89



Hiru landare ezberdinei deitzen zaie amarilis, baina benetakoa Amarilis bella-donna da, argazkian ageri dena.

Hegoafrikatik ekarritako landare hau abuztu-irailean loratzen da, usain gozoa eskainiz.

Hiru ahizpa eder

❖ **AMARILIS** aipatuta, abenduan erosi eta urtarril-otsailean loratzen diren bulboez gogoratzen gara, baina *hippeastrum* bat da hori: benetako amarilisa *Amarillis bella-donna* da. Abuztu-irailean loratzen da, usain gozoa eskainiz, Hegoafrikatik ekarritako landare eder hau. Zuztar batek hamar lore eman ditzake, eta udan kanpoalde babesa bezala neguan izotzik gabeko leku fresko eta eguzkitsua eskatzen ditu. Loraldiaren ondoren, atsedeen denbora behar du lirio belladona honek, ez urik eta ez ongarririk gabe.

❖ **HIPPEASTRUMA**, aldiz, Ameriketako da jatorriz. Honek bulbotik ematen ditu loreak, lauko kopururaino iritsiz, eta ondoren aterako ditu hostoak. Zuztarrak metro bateraino irits daitezke. Loraldiak argia behar du, baina zuzenean eguzkiak jo gabe, eta udan, aldiz, eguzkiak ez dio minik egingo. Landarea ermetzen hasiz geroztik ureztatzen da, gero eta sarriago, udan sarri, eta udazkenetik aurrera, batere ez.

❖ **UDAKO AMARILISA** *Vallota speciosa* da, amarilis ttikia ere deitzen zaiona. Hegoafrikakoa, lore txikiago baina iraunkorragoak ematen ditu, gorriak. Atsedendian ez du historik galtzen. Hau ere argizalea da, otsailetik apiril artean landatzen da. Gutxitik hasi eta gero eta gehiago ureztatzen da, udazkenean gutxitzeko. Bulbo nagusiak «umeak» egin ditzake.

gutxiren buruan gainbehera erori zen.

Munduan gero eta ugariagoak diren monolaboreak edozein izurriteren aurrean oso sentiberak dira ordea. XIX. mende erdialdean Irlandako populazioaren erdia patataren gaitzak heriotzera eramaten zuenean ikusi zen horren arriskua; baina monolabore teknikak gero eta gehiago ugartzen segitu zuten.

Zientzilarien kezka bakkarra ez dira oihan tropikalak beraz: Sri Lankan orain dela 30 urte arte 2.500 arroz mota zituzten. Ameriketan ehundaka patata eta arto klase aurki daitezke oraindik. Barietate guzti horiek bildu eta ia 200 gradu zero azpitik hidrogenotan gordetzen saiatzen ari dira mundu osoan zehar hedatutako zientzilariak eta hauen ekipiak, germoplasma —landare eta hazietan gordetako informazioa— betikoz galdu aitzin.

ANIZTASUNA ARRISKUAN

LAU uza dira munduan nagusi: garia, artoa, arroza eta patata. Beste zortzi dauka bigarren maila batean: azukre kaina, tapioka, soja, kazaba, sorgoa, oloa, garagarra eta mahatsa. Eta horietan ere barietateak urritzen ari dira. Janari produktzioa eta komertzializazioan gertatzen ari den kontzentrazioarekin lotuta dago hau.

Aniztasunak koloreaz gain osasuna ere ematen dio munduari zein laborantzari. Kontserbatu behar ditugun espezieen erabilera eta ingeniariaritzaren biogenetikoak eskuratzen dizkigun berrien baliatzea uztar ditzakegu ■

Monokultiboa, herri industrialdu askoren bidezidorra

B arazki eta fruitu kontuetan, ezin esan aurreko generaziokoen tankeran jaten dugunik. Eskura espezie gehiago edukitzeaz gain, gaur egun, ez gaude sasoian sasoiko produktuen menpe. Edozein garaitan kontsumi ditzakegu, lehen udaberrian edo udan bakarrik dasta ahal genituen fruitu eta barazkiak. Laborantzaren inguruko ekonomiaren oinarriak ere aldatzen hasiak dira.

ARGIAK eta tenperaturak landare zein barazkien aktibitatea erregulatzen duela jakina da honezkero. Tenperaturarik eta argi kopururik egokienetan haztea lortzen denean hazkuntza areagotu egiten da. Baina gizarteak ez du dagoeneko naturaren zikloaren esperon egon beharrik landare jakin baten produkzioa

handitzeko eta kontsumoaren neurria bikoizteko.

OHIZKO NEGUTEGIAK

NEGUTEGIEKIN hasi eta egunez egun hobetzen doazen teknika aurreratuek naturaren mugak gainditu dituzte. Ordenagailuz kontrolatutako hozbero aldaketen bidez eta argi artifiziala erabiliz

egiazko «mikro klimak» sortzea heldu dira. Urtean zehar edozein sasoitan landareri guratiena eskura izan dezakegu. Garai batean sasoian sasoiko produktuak ezinbestez hartu behar ziren moduan, gaur egun hipermerkatuetan laranjak ia urte osoan topa ditzakegu, adibide bat jartzearren.

Landare arruntan (marrubia, azenarioa eta azalorea, demagun) hazkuntza bizkortu egin dute, eta negutegietako barazki zein landareok, kanpoan hazitakoak baino hilabete batzuk lehenago eskura ditzakegu.

Hala ere, marrubia kasu, urte osoko produkzioa lortzea erraza da, metodoa egoki jarraituz gero. Gainera, marrubien bilketa negutegietatik kanpo amaitzen denez, materiala beste landare batentzat prest geldit

tzen da, eta honek sosetan aurrezteko ahalmena dakar.

Landare hozberak (lekak, patata eta tomateak, esate baterako) hilabete t'erdia lehenago heldu ahal dira, eta horrela, beroa maite duten landareak hazteko lekua uzten dute.

Oro har, negutegi bakar batean urte guztiko landareak haz daitezke; landare batek bestearen hazkuntza zikloaren menpe ez duelako egon behar.

Printzipio honetan oinarrituz garatu dira ondoren negutegi barneko monokultiboaren ideiak. Gaur egun herri industrialdu askotako laborantzaren irtenbide bilakatuz. Andaluziak, bertan hazten diren marrubiei esker, Europako merkatu garantsitsuenak hornitzen ditu urte osoan zehar, eta Hollandako tomateak agrono-



INEKO

ITZIARKO NEKAZARI KOOPERATIBA

* ongarriak * haziak * ureztatze sistemak
* baratza eta jardinerako tresnak

ITZIAR-DEBA (Gipuzkoa) Tel: 19 93 00-19 93 30 Faxa: 19 92 70



Oro har, negutegi bakar batean urte guztiko landareak haz daitezke; gaur egun, landare batek ez du bestearen hazkuntza zikloaren menpe egon beharrik.

Andaluziak
Europako merkatu
garrantzitsuenetara
esportatzen ditu
marrubiak urte
guztian zehar

mian egin diren aurrerapen zientifikoaren eredu bilakatu dira. Ekonomian etorkizun oparoa aurikusten zaie kontsumoak bideratzen dituelako. Bestalde, estatuetako erregio kontseiluak ahalik eta naturalen hazitako produktuei nolabaiteko babes eskaintzen hasiak dira ■

Ekonomiaren birziklapena

JOXERRA AIZPURUA
Elhuyar-eko kidea

Produkzioa eta kontsumoa, bata bestearekin erlazionaturik izateaz ezezik, Lurreko iharduera askotan garrantzizko eragileak dira. Europa, Ipar Amerika eta Japonia dira, produkzioan eta kontsumoan, batez ere, oinarritzen den ekonomiaren aitzindari. Aipatu lekuetako gizarteak, bigarren mundugerraren ostean oinarritzko beharrak asetzea lortu zuenean, *garapenaren eta lehiaketaren ekonomiaren* bidean abiatu ziren. Ekonomi mota honetan bizi izateagatik ondorioztatu diren emaitzak desberdinak izan dira gizarte batetik bestera.

Lehiaketaren ekonomian aitzindari izan diren gizarteetan gosea eta pobrezia egon baldin badaude ere, arazo psikiko eta existentzialak dira orobat nagusitzen ari direnak. Ostera, gainerako gizarteetan gosea eta pobrezia dira, batez ere, nagusitu direnak. Egoera honetan Lurreko biztanleriaren lau bostenak daude eta gainera, urtez urte, desoreka gero eta larriagoa da.

Gizarteen arteko desorekaren haz-

kundea gure sistema ekonomikoaren ondorio da. Produzitzeko, lehen-gaiak behar ditugu eta hauek bizi garen estatuetan egon badaude, baina eskulanaren prezioa dela eta, askoz ere merkeagoa da hirugarren mundutik ekartzea. Produktuak saltzeko garaian merkatua lur osoa izaten da; bizi gareneko gizartea produktubonbardaketara nahikoa ohituta dago, baina hirugarren munduko gizartean oinarritzko beharrekin (elika-gaiak) batera, kontsumo hutsezkoak (telebista...) agertzen dira.

Hirugarren munduko jendea nekazaritza eta abeltzaintzatik bizi da eta beraien egun naturala eguzkitik eguzkirakoa da. Baina, kontsumoaren uhina gero eta indar handiagoz iristen zaienez, kontsumo-produktuek milaka urtean zehar izandako bizimoduarekin talka egiten dute, inoiz izan gabeko behar fisiko eta psikikoak sortuz. Morrontza honen

ondorioz eta leku hauetan nekazaritza-rako lurrak, besteak beste, gaizki lantzen direnez, azkar agortzen dira, populazio multzo handiak lurra utzi eta hirietara desplazatzen dira (txabolismoa eta gaisotasunak areagotuz) eta bertako gobernuak gure estatutik aberatsen interesen gestore huts bihurtzen dira.

Sorgin-gurpil hau apurtzea ezinezkoa da, ekonomiak produkzioan eta kontsumoan, soilik, oinarritzen segitzen duen bitartean. Dena den, bada-go itxaropenari ateak zabal diezaizkiokeen faktorea, hots, birziklapenarena. Gure hondakinak zenbat eta gehiago aprobetxatuz, gero eta gutxiago ustiatu beharko ditugu beste herri batzuk, lehengai berrien beharra txikiagotu egingo baita. Gainera, birziklapenarekin batera, ingurugiroarekiko orekatuagoa den teknologia pixkanaka-pixkanaka garatzen ari dela iruditzen zait. Birziklapena eta teknologia ekologikoak indartzen diren neurrian ekonomi legeak birziklatuko dira eta agian birziklapen-uhin honek hirugarren mundura...

Metodo hidroponikoa, lurrik gabeko hazkuntza

LURRIK gabeko hazkuntzak lore produkzioan eman zituen bere lehen urratsak. Dekoraziorako baliagarriak ziren lore eta apartamentuetako landareetan, batez ere. Hauen behin-behineko abantaila, naturaletik landa egitearena batetik, eta lore mozketen gastuak aurreztearen izan ziren. Merkatu zabal eta egonkorra ziurtatu zuten.

Bizi kalitatearen arabera, kontsumoa denbora guttian erruz azkartu zenean, merkatuaren eskariak lurrik gabeko hazkuntza barazkiei egokitzea bultzatu zuen.

ABERATSENTZAKO MODUKO MIRARIA

METODO berri honetan inbertitzeko aukera izan zuten herriek laborantzaren sektorea berpiztu zuten, eta gainera ura aurrezten zuten,

Gaur arte, etekin ekonomikoak hobetzeko metodorik arrakastatsuen sustratu artifizialena dugu. Klima zein erliebeak mugatutako agronomiaren irtenbidea izan da, besteak beste, desertifikazioari aurre egin baitio. Horra Israelgo iraultza ekarri duena: hazkuntza hidroponiko izenez deitu izan dena.

landu ezineko eremuak martxan jarri eta, batez ere, eritasunei aurka egiten zieten produktuak edozein garaitan eskuratuz. Bakan batzuek lortu dute orain arte mota honetako laborantza bideratzea. Kapital garrantzitsua behar baita ubideak eta ponpak eraikitzeke, teknikari koalifikatuen formakuntzarako, eta mantentzea ziurtatzen duen energia elektrikoa ordaintzeko.

Jadanik sendotuta dagoen hazkunde hidroponikoan, sustratu ez-aktiboan finkaturik dauden landareek garapenerako beharrezkoak dituzten sustratuak nahasketa likido batean bustitzen

dituzte. Desberdintasuna nahasketa sustratura heltzeko moduetan datza. Aipagarriena iragazkiarena da: sustratu artifizialari goitik bota zaion sustantzia likidoa behean dagoen tresna batean berreskuratzen da; ondoren ponpa baten bidez berriz goian dagoen ontzira igorritzen. Honela, ontzi desberdinak bat bestearen ondoan jarri 50 metroko kate luzeak eratzen dira. Lurriketari aurre egiteko sustantzia likidoa bi ordutik behin berritatu behar izaten da.

Etxeko landareak hazteko ere erabili ohi da antzeko

Metodo hidroponikoa bideratzeko kapital garrantzitsua behar da; ubideak eraikitzeke eta geroko mantenurako, besteak beste, dirutza handiak behar baitira

LORAGINTZA INTEGRALA

Lorategigintza, diseinua, landaketak, mantentzeak, itxiturak, mota guztietako inausketak, ureztatze instalazioak, prozedura fitosanitarioak, terrazak, balkoiak, etabar, mota guztietako garbiketak, basogintza lanak barruko mantentzeak

KONPROMEZURIK GABEKO AURREKONTUAK

J.A.LARRETXEA Larraburu baserria Iparralde bidea Tel: 55 07 72 (908) 67 61 89 ASTIGARRAGA 20115



Bizi
kalitatearen
arabera,
kontsumoa
denbora guttian
erruz azkartu
zenean,
merkatuaren
eskariak lurrik
gabeko
hazkuntza
barazkiei
egokitzea
bultzatu zuen.



metodoa, Bayer Lewaitena, alegia. Lurraren Ph-aren al-daketek dakartzaten kalteak galarazteko batez ere.

Erretxina artifiziala da, kasu honetan, landareen elikagai bakarra. Jadanik dendetan aurki ditzakegu teknika hau aplikatzeko baliatzen diren lorontzi be-reziak.

Normalki metodoa ongi egokitzen zaie landareei, eta hazkuntza arruntak dakar-tzan hainbat arazo gaindi-tzen ditu era berean: lur mo-ta eskasak, ongari gehiegi-keria, ureztatze erritmo al-dakorrak eta beste hainbat.

Honela, behar ezberdinak dituzten landareak elkarre-kin haz daitezke, ziklo iraunkorra sortuz. Gainera, sustantzia likidoak eritasun eta parasitoei aurre egiteko gai dira ■

Baratzagintza berotegietan ikastaroa

Baratzagintza eta loragintza berotegietan jardinentzat



NORENTZAT

18 urte beteak dituzten neska-mutilentzat.
Ikasle kopurua 25ekoa izango da



arteaga-zabalegi fundazioa
fundación arteaga-zabalegi

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

IKASTAROAREN ANTOLAKETA

PRAKTIKOA gehienbat.

Goizean Eskolako berotegietan egingo da lan. Arratsal-deetan, bi orduz, teoria: Teknika eta baratze lantze garran-tzitsuenak.

Urtarriletik aurrera, eskola, aste batean bai eta bestean ez izango da, era honetara ikasleak, norberaren berotegiak montatzen ari diren bitartean, beste esplotakuntzetan praktikak egin ditzaten. Guzti hau, ikasleak gainbegirale izanik.

Donibane Lohizune: hirien eredu lorategietan

Donibaneke lorategien zifrak erakusten duenez, Lapurdiko kostaldeko herriak —turismo usadio luzekoak— trebeak dira beren kale eta parkeak zaintzen. Donibane Lohizune eredu bat da lorategi publikoen eremuan.

DONIBANEKO Udalak dituen 1.904 hektareatik 26 zaintzen ditu erregulariki 25 langilek osatutako ekipoak. Zaindu behar dituen zuhaitz, belardi, hesi eta lorategien zerrenda zehatza eskaini digu Jacques Mou-

retek. Horrela dakigu Donibaneke zuhaitzen artean 1.664 platano, 1.732 zuhaitz tikiago, 3.430 zuhaiska, eta 458 gaztain, tilo eta haritz daudela. Hesiak 11 kilometrotan luzatzen dira. Zuhaiskek 25.000 metro karratu



Donibaneke hirigintza lasaia eta lorategiek bertara dakartzate hainbat turista.



MINTEGIA

Pedro María
PAGOLA ITUARTE

BARATZA, FRUITARBOLAK ETA LORATEGIGINTZA (1903an sortua)

● PARKE, JARDIN ETA BERDEGUNEEN
PROIEKTU, EGITE ETA ZAINKETA

● ZUHAITZ APAINGARRIAK, ZUHAISKAK, KONIFERAK, LANDARE
BIZIKORRAK, HARRIARTEKOAK, URTEROKOAK, IGOKARIAK ETA
FRUITARBOLAK

Portu auzoa, 51 "Portu-Berri" 20120 HERNANI (Gipuzkoa)
☎ (943) 55 22 47 Fax: (943) 33 05 57

Semillas Elósegui

- ✕ Garauak, haziak eta mota guztietako loreak, lore erraboilak
- ✕ Belardietarako haziak
- ✕ Nekazaritzarako intsektizidak
- ✕ Pentsuak

Fermin Calbeton 9 — Telefonoa 42 22 34 DONOSTIA 20003

**Gasteizko
lorategiak
Hegoaldeko
kalekume
askorentzako
ametsa dira.**



osatzen dituzte, eta lorez beteta 20.000 metro daude. Urtean bitan egiten dituzte aldaketak hauetan, udaberrian eta udazkenean, eta horiez gain 180 lorontzi handi daude kaleetan, beste 160

balkoietan eta 480 lorontzi txiki. Guzti horietarako 175.000 landare udal mintegietan ekoizten dira, eta

gainerakoa kanpotik erosten. Lorategiak astean bi aldiz ureztatzen dira Donibanen, eta gainerako zuhais-

Bilbok du belarra zapaltzeko aukera txikiena

DONOSTIAKO berdeguneek 1.162.000 metro karratu osatzen dituzte, eta bere 172.000 biztanleetako bakoitzari 6,75 metro karratu dagozkio. Biologo bat, 11 langile eta ingeniari batez osatutako brigada bat daude horien zaintzeko, basozainak aparte, baina lanik gehienak sei enpresa pribaturi ematen zaizkie. Bi mintegi badiu Udalak, baina landare eta zuhaitz gehienak kanpotik erosten dira. Gasteiz 2.900.000 metro karratuko berdeguneak ditu, eta 210.000 gasteiztarretako bakoitzari 13,8 metro karratu dagozkio. Subkontratu gutxi egiten du Gasteizko Udalak, horretarako baititu 60 langile ingeniari baten ardurapean. Udal mintegiek 200 hektarea osatzen dituzte, eta horregatik gutxi da Udalak kanpotik erosten

duena. Iruñeko biztanle bakoitzari ere berdegune handia dagokio, 13,1 metro karratu, Udalean zehar 2.500.000 metro berde baitaude sakabanaturik. Ehun langileko ekipo batek zaintzen ditu, biologo batek gidatuta, eta subkontraturen bat ere bada. Udal mintegietan urteko landareak ekoizten dira, eta zuhaitz jendea enpresa pribatuei erosten zaie. Bilboko herritarrak dira landararik gutxien ikusten dutenak: bakoitzari 1,7 metro egokitu zaio, 380.000 biztanleen artean banatu behar baitituzte 650.000 metro karratu. Horietatik gehienak enpresa pribatuek zaintzen dituzte, eta Udalak ingeniari baten zuzendaritzapean dituen 70 langileez gain. Herriak Derion dituen mintegietan ekoizten dira beharrezko landare eta zuhaitz gehienak.

kak astean behin. Nork ez du ikusi tren geltoki aurreko rotunda eder eta koloretsua? Jakin beza hango loreak maiatzaren 20 inguruan landatu dituztela, 4 metro kubiko lur berriren gainean, 50 kilo ongarri erantsi dietela eta urtean lau aldiz 1.600 landare ipiniko dituztena bertan, haiek ondoren astean bitan bakoitzari 20 milimetro ur eta hiru astez behin ongarri likidoz elikatzeke. Hainbestearino iristen da lorazain hauen zehaztasuna.

Herriko Etxeak 430.000 liberaz goiti (9 milioi pezeta) gastatu ditu 1992an udal mintegian, hazien erosketa, ongarri, gasa, ura, elektrika eta abar bame. Beste 141.000 gehiagoko inbertsioak egin zituen. Horiei langileen kostua eta makina eta erreminten erosketa eta mantentzea gehitu behar zaizkie. Ez dirudi garestiegi lortzen dituzten fruituak ikusita: 175.000 landare alegia. Beste bi proiektu nagusirekin ari da orain Donibane Lohizuneko Udalak. Dukonteniako parkea goitik behera aldatuko da urte honetan zehar. Eta Arxiluako parajearen itsas bazterreko landare kontserbatorio zabal baten osaketa dago martxan ■



MINTEGIA

Lore eta landareak

Frain Auzoa 31770 LESAKA (Nafarroa) ☎ (948) 637826



ZUBIRIA
MINTEGIAK

Mintegi loreetan espezializatuta,
apainketak, baso landareak

Arraioz - Narbarte
(Baztan)
NAFARROA

☎ (948) { Bul: 452032
Etx: 592034
Fax: (948) 58 12 74

Ramon de la Peña, Gipuzkoako Lorazainen elkarteko burua

«Gaur egun landare bat oparitzen da bonboi kaxa baten ordeztan»

GALDERA.- Nola azaltzen duzu loradenda eta mintegien gorakada hau?

ERANTZUNA.- Oro har, gizarteak ingurugiroa errespetatu behar denaren kontzientzia hartu du. Industriak zigortu dituen eskualdeetan, jendeak bizi kalitate hobea landare eta espazio berdeekin lotzen du, eta honek giza ohituratan eragina izan du. Gaur egun loreak oparitzen dira bonboi kaxa baten ordeztan.

Bestalde, instituzio publikoek ere garrantzia ematen diote hirietako eremu berdeak eta batez ere parkeak landare horietan.

Guzti horrek loradenda eta landare mintegien ugalketa ekarri du, baita ingurugiroaren gestioaz arduratzen diren lanbideena ere.

GALDERA.- Jendeak zer nahi duen ba al daki landareak aukeratzeko?

Sekulako gorakada izan dute ingurugiroaren alorrean mugitzen diren ofizio berriek, azken bost urteotan batez ere. Hirietako edozein zokotan lorez hornitutako parkeak ageri dira eta loradenda zein landare mintegiek etorkizun oparoa dute. Ramon de la Peña Gipuzkoako Lorazainen elkarteko buruak kontu ugari esan digu guzti horretaz.

ERANTZUNA.- Boom berri honek jendearen interesa piztu du eta orain ez naiz hainbeste harritzen. Oiarztunen daukadan mintegira jendea liburuarekin landare zehatz baten bila dator kidanean. Baina egia da, bestalde, eremu berdeen gestio kaskarra askotan ageri dela. Horren erruduna erabiltzen den kalitate falta da alde batetik, eta ezagutza apala duen lorazaina bestetik. Azken boladan, jende ugari hasi da lorazaintzan

langabetuak eta eskola utzi duten gazte asko, adibidez. Zoritzarrez oso formazio apala jasotzen dute. Antolatzen diren ikastaroek ez dutelako nahikoa erakusten, eta lorazaintzan titulazioa finkatu gabe egoteak, hein handi batean jendearen profesionaltasuna oztopatzen du. Bereziki, batez ere instituzioek, merke lan egiten duten lorazainak kontratatzen dituzte, gero azken batean mantenuan gehiago xahutzeko.

GALDERA.- Frantzian nekazarietako batxilergo maila eskatzen zaie etxalde bat martxan jartzeko eta lorazainei, aldiz, ez zaie formazio berezirik eskatzen. Espainian ere joera hori dago. Zer ondorio dauka honek bi sektoreetan?

ERANTZUNA.- Europar produktu gehiegi dagoenez, Europako Ekonomi Elkartek laborari ttikiak oztopatu nahi ditu. Bestalde, nekazariak ingurugiroaren zaindari bezala agertu nahi dituzte. Lorazaintzaren merkatuan dagoen eskaera ikusiz, hainbat laborarik bide horretatik jotzen du, eta horrek nekazari eskoletan egiten den formakuntzaren aldaketa ekarriko du etorkizunearan. Denbora laburreko ikasketak lorazainei eskainiko zaizkien bitartean, denbora luzeak laborarietako zuzenduko zaizkiela uste dut.



♦ BARAZKIAK
♦ LANDAREAK

Tel: 67 0 26 — 67 28 22
IBARRA (GIPUZKOA)

gaur
express
mezulariak

- Hiri barruko zerbitzuak
- Nazionala 10 ordu
- Nazioarteko zerbitzuak
- 3.500 kg arteko kamioi zerbitzuak

Donostia: 47 24 38 — Tolosa: 65 19 96 — Beasain: 88 89 38

Belarrak, laguntzaile apartak etxeko lanetan

Belarrak oso erabilgarriak izan daitezke etxeko lanetan. Jakiak bizitu eta kontserbatzeko preziatuak diren bezala, beste hainbat lanetarako ere baliatu ahal dira. Esate baterako, arropa, lurra edo altzariak garbitzeko. Bestalde, euliak, eltxoak, bipia eta gainerako intsektuak uxatzeko ahalmena dute. Kiratsa samurtzeko eta usain gozoa zabaltzeko duten indarra aski ezaguna da, beste ezer zehatzagorik esateko.

GAUR egun, intsektuak etxetik kanporatu nahi baldin baditugu, dendetan saltzen dizkiguten aerosolak erostea dugu biderik erosoena. Eta arropari kolorea

aldatzea bururatuz gero, berriz, lan handirik egin beharrik ez dugu. Garbigailuari tinta botata, nahikoa. Altzariak bipiak jo ez ditzan ere bolatxoak saltzen dizki-

gute, ez oso garesti.

Baina biderik errazena ez da beti egokiena edo osasuntsuena izaten. Belarretatik lortutako garbikariek, usain gozoko lurrinek, tin-

tek eta gainerako aplikazioek beste hainbat abantaila eskaintzen dizkigute.

USAIN GOZOKO LANDAREAK ETA PERFUMEAK

USAIN gozoko lorerik ospe tsuena arrosa dugu seguruena. Hain zuzen, perfume gehien oinarria ere

Erretzeko belarren efektoak lurrinkari kimikoenak baino freskoagoak dira

bada. Zehazkiago esanda, arrosa gorria edo *Rosa gallica* dugu lan horietan erabiliena. Jatorriz Pertsiakoa da arrosa gorria. Erromatarrek ekarri zuten Europara. Arrosaren sorrerari buruz,



Seguru aski, lore usaindunen artean arrosa izango da ezagunena. Hain zuzen ere, bere petaloak poutpurri erregeta gehien oinarria izaten dira.

Bipia, utikan!

BELARRAK aproposak dira bipia etxetik uxatu nahi baldin bada. Gainera, dendetan saltzen dituzten bolatxoak baino osasuntsuagoak dira, eta ez ordea, makalagoak. Emaizak besteenak bezain onak dira.

ERREZETA

Menda eta erruda nabasi, proportzio berean. Gero, mota-belarra erantsi (aurreko osagaietarako aukeratu den proportzioaren erdia). Nabi izanez gero, erromeroa ere erabili (aukeratutako proportzioaren erdia), usain gozokoa baita. Azkenik, iltze-belar txikitua ere behar dugu (proportzioaren laurdena).

Osagai guztiak nahasi ondoren, oihalezko zorro batean bildu eta arropa artean edota maindiereen azpian jarri zorroa. Belar usaindunak errezetak aipatzen dituen osagaiekin batera nahas daitezke.



istorio zahar batek zera dio: Mahoma profetak isuritako izerdi tanta batetik ernaldu zela. Mahomak hala esan omen zuen orduan: «Nire usaina sumatu nabi duenak, arrosa usaindu behar du».

Poutpourri-ak edo lore usaindun sortak egiteko bi

modu ditugu: lehorra eta hezea. Lehena sinpleagoa izan arren, bigarrenak gehiago irauten du. Potea

Mota-belar edo baltsaminaren hosto lehorrek bipia uxatzen dute

ongi prestatuz gero, 50 urtez zabal dezake usain gozoa.

Etxean *poutpourri* bat egin nahi duenak loreen petaloak usteltzen utzi behar ditu, ore usainduna lortzen den arte. Lore, belar eta espezie hezeen nahasketa hau sutan jar daitezkeen poteetan gorde behar izaten da.

Erabilpen ugari dute landareek, etxeko lan kontuetaz ari bagara. Baliagarriak dira, besteak beste, arropa garbitzeko, intsektuak uxatzeko, larru azala zaintzeko, eta ilea zein artilezko eta harizko jertseak tintatzeko.

Lorategi
S. A. L.

LORATEGIEN MOLDAKETA ETA ZAINKETA

Moraza 12-behea
Tel: 45 46 73

20006 DONOSTIA

ETS LES SERRÈS
DE LA NIVELLE
HALAGEKO BIDEA F-64310 AZKAINÉ-ZIBURU

BARATZAINA
Francois MIKELAJAUREGI

URRELILIAK, BESTE LORE
ETA LANDARE UGARI, EGUBERRI PINUAK
KOPURU TTIKI ZEIN HANDITAN
Tel: (07-33) 54 03 29

Tinta naturalen originaltasuna

LOREETATIK lortu-tako tintek, tinta kimi-koek baino distira eta kolore intentsitate hobeak lortzen dituzte. Dena den, denbora-aren poderioz tinta naturalen bidez lortu-tako koloreek indarra galtzen dute.

Bestalde, kimikoki tintatutako arropak kolorez berdinak izan litezkeen bezala, tinta naturalekin ez dugu sekula lortuko bi txandatan tintatutako arropak kolorez berdinak izatea. Denborak, landarearen heldutasuna, eguraldiak eta urte sasoiak eragin handia dute horretan. Eta hainbeste aldagai dagoenez gero, ia ezinezkoa da garai desberdinetan baina baldintza beretan hazitako loreak topatzea.

Loreetatik lor ditza-kegun kolorerik arruntenak, hori berdeska, hori marroiskak, gris marroiskak, gorri herdoilduak, laranja dirak batipat, baina edozer kolore lor daiteke. Loreategian ez ditugun loreak belardendetan eros ditzakegu, jada lehortuta. Artilea dugu tinta naturalak hobekien hartzen dituen materiala. Kotoia zailagoa da tintatzen, eta sintetikoak berriz, nekez tintatzen dira.

Landareetatik lortutako tinteekin oso kolore bereziak lortzen dira, batipat tintatu nahi dena artilezkoa denean.

Kotoiari kosta egiten zaio tintea hartzea, eta oihaltzetik, berriki, nekez onartzen dituzte tinta naturalak.



Hain zuzen, usaina zabal dezaten, berotu egin behar izaten baitira. Behin usaina nahikoa zabaldu denean, sutatik kendu eta estali egin behar da potea.

Arrosaren petaloak oinarria izaten dira *poutpourri* gehienetan. Izpilikua ere asko erabiltzen da. Ez batek ez besteak, ez baitute tinkatzailerik behar izaten lehortzen direnean. Hortxe dute abantaila.

Arrosen petaloen oina-

Belarretatik lortutako garbikariek abantaila handiak eskaintzen dizkigute

rriak, besteak beste, erramuaren hostoak, eukaliptoaren hosto eta loreak, huntza, intxaurrondoaren hostoak, ezkaia eta salbia behar ditu lagungarri.

GARBIKETARAKO BELARRAK

GARAI batean, arropa garbitu ondoren eta lehortzen jarri aurretik, belar usaindunak erabiltzen ziren go-

zatzeko. Beste batzuetan, izpilikua edo erromeroaren gainean zabaltzen zuten lehor zedin.

Bada, hala ere, modu errazagorik arropari usain

gozoa eransteko. Belarren infusioen bidez oso efektu onak lor daitezke. Garbigailua xaboia kentzen ari denean bota behar da infusioa, libiba balitz bezala.

POUTPOURRI LEHORRA PRESTATZEKO ERREZETA

AIPATZEN diren osagai guztiak udan jaso behar dira, heltzen diren bezain pronto.

- ❖ Arrosaren petaloetatik lortutako ura, 1,5 litro.
- ❖ Peoniaren petaloen ura, 600 ml.
- ❖ Mendaro lore eta hostoen ura, 600 ml.
- ❖ Mitre hostoen ura, 300 ml.
- ❖ Izpilikuaren loreen ura, 300 ml.

LOREAK lehortzen utzi, asko jota bi egun. Buztinezko ontzi batean jarri eta gatz larria bota gainetik. Plater astun baten bidez prentsatu, eta bertan utzi. Bi asteren buruan, ore usaindun bat topatuko dugu. Masa hori nahasi egin behar da, eta ondoren, zera erantsi:

- ❖ Zortzi erramu bosto txikituta.
- ❖ Laranja eta limoi baten azal lehorrak, txikituta.
- ❖ 15 gramo kalikantro txikitu.
- ❖ 15 gramo iltze-belar txikitu.
- ❖ 15 gramo lirio-zain txikitu.
- ❖ 15 gramo intxaur muskatu.
- ❖ 2 koilarekada azukre beltz.
- ❖ 8 koilarekada brandy.

Nahasketa berria ontzi batean prentsatu, zama jarri gainean eta sei hilabetez utzi ontzen.

Horretarako belar edo lorerik aproposenak mendarora, baltsamina, erromeroa, menda, isi-pu-belarra, axarioa, melisa eta erramua dira.

Espezie ugarik, berriz, xaboa du, eta askok, apar ugari sortzen dute erabiltzen direnean. Xaboi-belar sendakaria, *Saponaria officinalis*, izan da gehien erabilia zeregin horietarako Europan. Hala ere, xaboa egiteko animalien gantzak erabiltzen hasi zirenean, xaboi-belarra bazter batera utzi zen.

Oso erraza da belar hau xaboi gisa erabiltzea. Horretarako, hostoak txikitu eta eltze batean irekin behar dira 30 bat minutuz. Iturriko ura ez da komenigarria izaten, kimikoak baitaizka. Egositako ur horrek, iragazidoren, xaboiak bezain ongi garbitzen du arropa.

ERRETZEKO BELARRAK

ERRE daitezkeen espezie eta belarrak ere asko erabiltzen dira usain gozoa zabaltzeko, eta, bidenabar, airea garbitzeko. Erretzeko perfume hauek oso erraz lor daitezke, eta etxean egin nahi izanez

gero, zailtasunik ez dute baterere. Hauen emaitzak lurrinkari kimikoenenak baino freskoagoak izaten dira.

INTSEKTUEN KONTRAKO BELARRAK
BELARZALEEK betidanik gomendatu izan dituzte belarrak intsektuen kontra. Garai batean, Europa iparraldean, arkakusoak uxatzeko belarrak zabaltzen zizuten etxean zehar.

Gaur egun ez da beha-

rezkoa horrelako lanik hartzea. Nahikoa da mota-belar edo baltsaminaren hosto lehorrak alfonbra azpian jartzea, bipiari gerra egin nahi baldin badiogu. Jende askok, usain gozoko belar freskoak jartzen ditu udan leihoetan edo ateetan zintzilik. Eltxoak eta euliak askoz gutxiago hurbiltzen dira horrela. Eltxoak etxean sar ez daitezen, albaraka lorontzi batean landatuta izanez gero, gaitzerdi ■

Lore askok duten usainari esker, perfume asko eta mota askotakoak topa ditzakegu dendetan. Etxean ere erraz asko egin ditzakegu. Izpilikuak, esate baterako, aukera anitz eskaintzen dizkigu. Perfume askoren oinarria da berau, eta oliotan edo alkoholetan gorde liteke.



BERGARAN
NEKAZARIENTZAKO
APROPOSA!

Pentsuak • Haziak • Turbak, ...
Belarrilariak • Barraskilo eta bareak kontrako botikak, ...
Traktorentzako olioak • grasak • garbikariak, ...
Haitzurak • Eskuareak • Haizkorak • Parak • Inauskailuak, ...
Abarkak • Katiuskak • Eskularruak, ...

GASOLINDEGI PAREAN
larunbat eta igande goizetan ere irekita



Jardingintza Zentrua

Erakusketa

Arrasate -
San Prudentzio
errepidean
© 943/79 55 46

Egoitza Soziala

Garibai auzoa, 22
Tel: 943/78 33 49
Fax: 943/78 33 51
20560 OÑATI

Maurice Faizon-ek Lafitte etxean dihardu

«Paisaiagilea paisaiaren arkitektoa da»

GALDERA.- Zer da zuretzat paisaia eta zer da paisaiagilearen lanbidea?

ERANTZUNA.- Paisaia gure inguruan ikusten dugun guztia da. Paisaiagilea, paisaiaren arkitektoa da; eta paisaiaren eraldaketa fisikoz arduratzen denarekin hertsiki lotua dago. Lorazainak, kontzeptu nobleak, bi alde horiek biltzen ditu. Ni lorazaina naiz, beraz.

Paisaiagile eta lorazainak paisaia kontserbatu, babestu eta konpondu edo transformatu egin behar du.

GALDERA.- Nolako ezaugarriak izan behar ditu?

GALDERA.- Lehenik, sentsibiltate mota baten jabe izan behar du, paisaia ulertu eta interpretatu ahal izateko. Dohain artistiko minimo batzuen jabe izan, estetikari buruzko ideia batzuk eduki, plano batean klienteari buruan dituzun ideiak adierazteko. Eta noski, landare eta lurraren ezagutza, horiek osatzen baitute gure lanaren ardatza.

Eta jendearen bizi maila hobe dezakegula buruan eduki behar dugu, jendearekiko harreman pribilegiatuak ditugula asumitzeko.

Paisaiak bizitza bat eramaten du eta bezeroarekin

etengabeko harremana dugu, eta normalki landaretzari buruzko sentimentu hori haiekin batera bizi duzu.

Eta azkenik, eguraldiaren menpekotasuna duzunez, naturaren zikloak errespetatzen eta pazientziaz hartzen ikasi behar da.

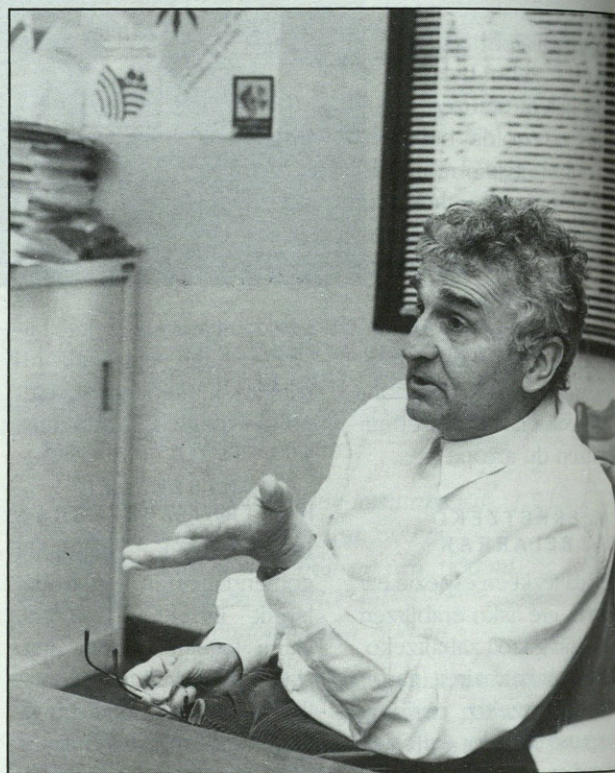
GALDERA.- Nola gestio-natzen duzue zuen lana?

ERANTZUNA.- Bi fase nagusitan banatzen dugu. Lehenik bezeroak eskatzen digun lanaren azalpen plano eta aurrekontu bat egiten dugu. Horretarako, jakina, bezeroak moldatzeko eskatu digun lur eremua luzaz aztertzen dugu; luraren zein klimaren exigentziak kontuan hartuz bere behar eta gustuetara egokitu den proiektu bat burutzeko. Fase horretan hiru pertsonak parte hartzen dugu, paisaiagilea, lorazaintza ingeniariak eta teknikari batek hain zuzen ere.

Bigarrenik lur eremuan bertan egin beharreko eraldaketei dagokie. Horretarako mekaniko anitz eta lan tresna asko beharrezkoak dira.

GALDERA.- Zein dira orain arte burutu dituzuen lan motak?

ERANTZUNA.- Eremuen



Lafitte landare mintegiak, Ipar Euskan Herriko eta Akitaniko paisaiaren gestioan pisu handia izan du.

eraikuntzan ez dugu soilik etxe partikularretan lan egiten, lan oso teknikoak burutu ditugu: kirol zelaien osaketa zein konponketa, Basosarri eta Arrangoitzeko golf zelaien eraikuntza, eta berrikitan hondartzen berrantolaketak egin ditugu: itsasondoko landareen landaketak eginez, dunak erai-

kiz...

Bestalde, burutu ditugun lanen mantenua eskaintzen dugu era berean, eta instituzio publiko zein pribatuek gero eta gehiago deitzen digute.

Barneko landareak ere kontuan hartzen ditugunez, etxe barneko dekorazio lanak egiten ditugu sarritan ■



koratua izan behar duenez, handitasun ezberdineko eta kolore biziko espezieak aukeratu harriarterako: urte osoan koloretan duden konifera nanoak edo beti lorretuta egoteko moduko lore bizikorrak; lore edo eta hosto koloretsuak dituzten zuhaiska iraunkorrak —txilarra, errododendroak eta izpilikua—. Urteroko loreak ere erabil daitezke beren kolore biziak baliatuz figura geometrikoak osatzeko.

■ EGUZKITSUA bada harriartera, izpilikua, palmera nanoak, erromeroa, estrepak eta antzekoak dira komenigarrienak. Itzalpekoa izanik, azaleak, kameliak, konifera nanoak, baltsamina, astigarra eta garoareen motako beste hainbat.

■ MANTENUA errazteko, dentsitate handiko landaketak egitea komenigarria litzateke. Bestalde, pinu azalarekin lurra estaliz gero belar txarren ugalketa galarazten da.

■ LORATEGIKO eremu bizia denez, urteko lau sasoietan aldatu egiten da harriartera; eta inguruan landatutako zuhaiska usaintsuek (lilak eta arrosa lurrintsuak adibidez) giro berezi dotore eta iraunkor bat sortzen laguntzen dute ■

Michel Faizon «Lafitte»,
negutegietako paisaiagilearen aholku praktikoak

Harriarte bat lorategian

■ LORATEGIAN harriarte bat osatzeko, lehenik eta behin lur eremu egoki bat hautatu behar da: malda edo ezpon-

da txiki bat, edo lurra gehituz uhindura bat egin. Bertan kokatu behar diren harriak 30 zentimetrotik 60ra-

ko bitartekoak badira hobe. Eta belaki itxura hartuko duten multzoak osatu.

■ URTE sasoi guztietan de-



Harriak eta loreak
hondartzara eta zelaiak
Bidasoetik Guadalupera
Arkolla auzoan Endanea Baserria
Ettxerako, lorategirako,
lantokirako...
Lore eta landareak opari biziak

Zatoz Hondarribira

Endanea Loregintza Elkarte



Endanea baserria 20280 HONDARRIBIA ☎ 64 17 10 Faxa: 64 55 36

Etxe barnea landarez hornitu

Geroz eta maizago jotzen dugu etxe barnea lorategietako landarez hornitzera. Etxeetan landareak jartzean, ordea, ez zaio estetikari soilik erreparatu behar, argitasun faltak edo haize boladek aurrikusitako plana bertan behera uztea behartu dezaket.

SUKALDEAN, adibidez, lurrinketa eta gas jarioak landareen presentzia mugatuagatik ere, garapen laburreko landareak zein espezie aromatikoak lorontzietan haz daitezke. Horretarako ezkaia, perrexila, erramu, tipulina, albahaka edo mendaz osatutako sortak

momentuan usain gozoa eskaintzen dute eta gerora jakien osagarri gisa erabil daitezke.

Mota honetako landare gehienek egunero 5 orduko eguzki argitasuna behar izaten dute, gauez 15 graduko hozberoa eta hezetasun handia errespetatuz gero,

urte osoan ez ohizko berdetasuna eskaintzen dute.

Albahaka, izpilikua eta perrexila beren hazitik oso erraz hazten dira. Udan erein behar dira, 8 zentimetrotik 15erainoko diametroa duten lorontzietan. Landare bizikorrak, aldiz-menda, ezkaia eta tipulina lorategian hartzea hobe da udazkenean landare bakoitza emendatu ahal izateko.

BOTILA, NEGUTEGITIKIA

NEGUTEGIETAKO landareak etxe barnean botilatan hazten dira egokiaren zirkuitu itxiko hazkunde honetan.

Izerdiak sortutako lurrina kristalean kondentsatzen da barneko lurra hezea mantenduz.

Botila barnean, 10 zentimetroko are eta ongarri-guruzaz ezarri. Landare handiak erdian eta txikiagoak kanpoaldean jarri sardeska batekin lurrean eginiko zuhoetan. Ureztatzea botilaren ura kristalean zehar poliki isuriz egin behar da. Noizean behin horitutako hostoak burdin-hariz lagundurik ateratzean datza hazkunde horren mantenu baxarra.

Aukeratutako landareak hezetasuna maite duten landare txikiak izaten dira, adibidez: Begonia foliosa, Fikusa, Saint Paulia, Pilea nucosa, Pellaea, huntzak.

Botila batean 10 zentimetroko are-konposten gainean landareak ipinita, negutegi txiki bat daukagu

Botila barnean hainbat landare eta, batez ere, aromatikoaren kontserba egin daiteke ozpina erabiliz. Dekorazioaz gain, entsalade-tarako erabiltzen da denbora luze bat pasatu ondoren lortzen den nahaskari aromatikoa. Landareak boti-



Botiletan landareak gordetzeko gaur egungo joera, antzinan arrunta zen jarduera batetik datorkigu.

lan sartu eta ozpin zein ardo txuriz estali ondoren, eragin haize guztia ateratzeko. Beratze edo bilduma iraupena landarearen bizkortasun gaitasunean datza; gehienetan aste batzuetatik 4 hilabetera luzatzen da.

ADAR LOREDUNAK SORTATAN

KIMAKETA garaia dela eta eskualdeko hainbat zuhaitz biluzik gelditzen dira: adarrak, aldiz, ongarrirako bideratzen ditugu, bestelako erabilpenik egin gabe.

Otsailetik landa txertatutako adarrak lore sortak egiteko balia daitezke: Japoniako irasagarra, lilia eta berantago sagarrondo adi-bide gisa. Horretarako komeni da aukeratutako zuhaitzen adarrak kimu



Sukaldaritzan aromak eta zituak nahastea oso estimatua da, batez ere Europako iparraldeko herrietan.

mamitsuz horniturik egotea. Lore sortak onti gardenetan eta leiho aitzinean pausatuz, astebeteren buruan loreak emeki-emeki zabaltzen joango dira. Sukaldeko mahaia, adibidez, plater garden bat adarrez hornituz asko alaitzen da ■

ARGAZKI MAKINA HAU ZURETZAT DA, IRAKURLE

Hemen ikusten duzun makina hau —Donostiako FOTO-KAI etxeak eskainintako Nikon F-400, 125.000 pezetako balioa duena —zuk eskuratu zain daukazu. Horretarako xuxen asmatu behar dituzu argazkitan eskaintzen dizkizugun landareen izenak. Asmatu duzuenon artean zozketa bidez erabakiko da makinaren jabea nor den.

Izen egokiari X ipini.



NIKON F-400 / Balioa: 125.000 PEZETA (5.950 LIBERA)



- ☐ Hagina.
- ☐ Otsalizarra.
- ☐ Urritza.



- ☐ Ametza.
- ☐ Pagoa.
- ☐ Lizarra.



- ☐ Ezpela.
- ☐ Rododendrona.
- ☐ Gaztaina.

IZEN DEITURAK
.....
.....
HELBIDEA
.....
.....
TELEFONOA
.....
HERRIA
.....
HERRIALDEA
.....
.....



FRAISORO

NEKAZAL ESKOLA

ZER ESKAINTZEN DU:

Fraisoro Nekazal Eskola Eusko Jaurlaritzaren Nekazaritza eta Arrantzu Saileko ikastetxea da. Nekazal eta Ingurugiro Hezkuntzaren arloan.

Fraisoro Nekazal Eskolak arautu eta ez-araututako hezkuntza alorrean dihardu eta barnetegi edo erdi-pentsio erregimenean funtzionatzen du.

Bere helburua bikoitza da:

1- Nekazal, Ingurugiro eta Elikagai Sektoreko teknikariak, gizarte, teknika eta enpresa mailetan prestatzea, beraien lanbide-etorkizuna arrakastaz aurrera eramateko.

2- Nekazal, Ingurugiro eta Elikagai Sektorean goimailako ikasketak egin nahi dituzten gazteak prestatzea eta bideratzea.

Fraisoro Nekazal Eskolak 1993-94 ikasturterako honako hau eskaintzen du:

BATXILERGO OROKORRA EDO IEE

Lortu nahi dituen helburuak ondoko hauek dira:

- Ikasleen ikasketa-aukeraketa bideratzea, beraien ezaguera, trebetasun eta gaitasunak kontuan harturik.
- Irakaskuntzaren ikuspegia gaurkotzea, modu osatuago batean eta alde teknologikoak sartuz.
- Kultur eta lan munduak elkartzeko planteamendu metodologiko bat aurkeztea.

HEZIKETA TEKNIKOA LH2

Lortu nahi dituen helburuak ondoko hauek dira:

- Nekazal Elikagai sektoreko teknikarien heziketa osoa lortzea, **lanbide-heziketa teknikari** gaur egungo egoerak eskatzen duen garrantzia emanaz eta **landare eta abere-ekoizpena** bereziki landuz.
- Hemengo ezaugarri sozial eta kulturaleri dagokien hezkuntza eta enpresa garapena eskuratzea.

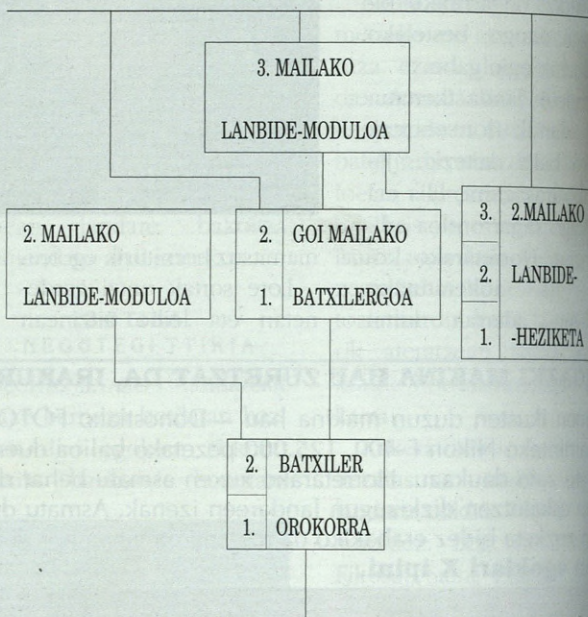
Lur-ganadutzako esplotazioetako espezialitatea ematen da.

HEZKUNTZ SISTEMA BERRI BATEN EZARPENA

Fraisoro Nekazal Eskolak 1993-94 ikasturtean pedagogi berrikuntzarako prozesua hasiko du, LOGSEren ezarpe-



HEZKUNTZ SISTEMAREN EGITURA UNIBERTSITATEA



OINARRIZKO HEZKUNTZA OROKORRA

nari aurea hartuz ondoko egutegi honekin:

1995-96 Ikasturtea

- Natur Zientzietako batxilergoaren ezarpena (neka-zal alorrari zuzendua)
- 2. mailako lanbide moduloen-ezarpena, abere-esplotazioetako espezialitatearekin.
- 3. mailako lanbide-moduloaren ezarpena.
- 1. mailako alanalbide-moduloaren ezarpena, 16 urte arteko derrigorrezko hezkuntza gainditu ez dutenentzat.

FRAISORO NEKAZAL ESKOLA. 35 posta-kutxa. 20159 ZIZURKIL. Telefonoa: 943/692162-66. Fax: 692247.

EUSKO JAURLARITZA

Nekazari eta Arrantzu Saila



GOBIERNO VASCO

Dpto. de Agricultura y Pesca